

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภูพานสารสิน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
PHUPHAN SARN JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๑

E-ISSN 2651 - 1495

วารสาร “ภูพานสาส์น”
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

PHUPHAN SARN Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

Vol.9 No.1 January – June 2026

E-ISSN 2651 – 1495

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกกสิน ชาทิพอด

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาดาวิ ไชยมาศย์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ศาสตราจารย์ ดร.เมฆม สอดส่องกฤษ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ดนัย เรียบสกุล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ เกษมผลกุล

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา วิทยอนันต์

วิทยาลัยนครราชสีมา

รองศาสตราจารย์ธีรศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวินธ์ เรืองรอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาระ มีผลกิจ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชนะ ยี่สารพัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ผาสู่ตะ

มหาวิทยาลัยนครพนม

อาจารย์ ดร.จรรยา ดุลยะลา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพสิฐ บริบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวัณชัย พ่อเกตุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์คมศิลป์ สารทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี แสนชนม์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดผจกร สิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกณริน แคล้วคล่อง

บรรณาธิการจัดการ

อาจารย์ญาณีภา แสนสุริวงศ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการจัดการ

ภุคญา ปิติ

พิสูจน์อักษรภาษาไทย

อาจารย์ภัทรลดา ทองเถาว์

พิสูจน์อักษรภาษาอังกฤษ

อาจารย์ ดร.ธิดาวรรณ วิชนิ

ออกแบบรูปเล่มและศิลปกรรม

นพรัตน์ จุ่มศรี

ภาพปก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกกสิน ชาทิพอด

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสาร “ภูพานสาส์น” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
680 ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 47000
โทรศัพท์ : 0636255597 โทรสาร : 0-4297-0214
เว็บไซต์: <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/ppsj>
E-mail: phuphansarn@snru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารกฎหมายสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังคงดำรงบทบาทในฐานะแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการที่มุ่งเน้นคุณภาพ ความหลากหลาย และความหมายเชิงบริบท โดยยึดมั่นในพันธกิจการเปิดพื้นที่ทางปัญญาสำหรับงานวิจัยและบทความวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่สามารถเชื่อมโยงมิติทางวิชาการเข้ากับสังคม วัฒนธรรม การศึกษา และอัตลักษณ์ของพื้นที่ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากลอย่างมีพลวัตและร่วมสมัย

วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการจำนวน 5 เรื่อง ซึ่งสะท้อนมุมมองและแนวทางการศึกษาที่หลากหลาย ครอบคลุมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร กฎหมายธุรกิจ กีฬา ภาษาและอัตลักษณ์ท้องถิ่น นวัตกรรมการศึกษา และภาษาศาสตร์วัฒนธรรม อาทิ 1) ปัญหาและผลกระทบการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า ตำบลวังดั่ง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2) คดี Federal Baseball Club v. National League: กรณีศึกษาความท้าทายในการบริหารปกครองกีฬาเบสบอลและข้อยกเว้นของธุรกิจกีฬาเบสบอลอาชีพจากกฎหมายผูกขาดทางการค้าสหรัฐอเมริกา 3) การใช้ภาษาถิ่นและการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผ่านจักรวาลนฤมิตรของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และ 5) การวิเคราะห์คำเรียกญาติของชาวผู้ไท อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร: อรรถวิเคราะห์และลักษณะทางวัฒนธรรม

เนื้อหาทั้งหมดในวารสารฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายขององค์ความรู้และการบูรณาการระหว่างศาสตร์เชิงทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่จริง อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ในนามของกองบรรณาธิการ วารสารกฎหมายสาส์น ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อ่านทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการผลิตและเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการให้ก้าวหน้าและเกิดคุณค่าต่อสังคมในวงกว้าง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาดาวิ์ ไชยมาตย์

บรรณาธิการวารสารกฎหมายสาส์น

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

EDITORIAL

PHUPHAN SARN Journal of Humanities and Social Sciences continues to serve as a scholarly platform dedicated to disseminating high-quality academic knowledge that embraces diversity and contextual relevance. The journal remains committed to its mission of providing an intellectual forum for research and scholarly contributions in the humanities and social sciences, fostering meaningful connections between academic inquiry and broader social, cultural, educational, and local identity dimensions. Through this commitment, the journal promotes dynamic and contemporary scholarship that is relevant to both local and global contexts.

This issue comprises five research and academic articles, reflecting diverse perspectives and interdisciplinary approaches across a broad range of topics, including environmental and natural resource management, sports business law, language and local identity, educational innovation, and cultural linguistics. The featured articles include: (1) A study of the problems and impacts of wild elephant encroachment on agricultural areas in Wang dong subdistrict, Mueang Kanchanaburi district, Kanchanaburi province; (2) Federal baseball club v. National league: A case study of challenges to baseball governance and The exemptions of baseball business from the u.s. federal antitrust law; (3) The use of Isan Dialect and The transmission of Isan identity in the songs of Kong Huayrai; (4) Factors affecting higher education students' Learning on metaverse ecosystem and (5) Kinship terms of phu tai in Waritchaphum District Sakon Nakhon: Componential Analysis and Characteristics.

The contributions presented in this issue demonstrate the richness and diversity of contemporary scholarship while illustrating the integration of theoretical inquiry with practical applications aimed at addressing real-world challenges. Such integration represents a fundamental foundation for sustainable social development. On behalf of the Editorial Board, I would like to express my sincere appreciation to all authors, reviewers, and readers for their invaluable contributions and continued support in advancing the production and dissemination of academic knowledge. Your dedication plays a vital role in enhancing scholarly excellence and generating meaningful contributions to society at large.

Assistant Prof. Dr. Yatawee Chaiyamat

Editor-in-Chief

PHUPHAN SARN Journal of Humanities and Social Sciences

Sakon Nakhon Rajabhat University

สารบัญ

บทความวิจัย

การศึกษาปัญหาและผลกระทบการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า ตำบลวังดั่ง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มาริสา บุญธรรม, แสงระวี เพิ่มรุ่งเรือง, จาตุรงค์ สุทาว์น	1 - 13
คดี Federal Baseball Club v. National League: กรณีศึกษาความท้าทายในการบริหารปกครองกีฬาเบสบอลและ ข้อยกเว้นของธุรกิจกีฬาเบสบอลอาชีพจากกฎหมายผูกขาดทางการค้าสหรัฐอเมริกา ปิติเทพ อยู่เย็นง	14 - 30
การใช้ภาษาถิ่นและการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสาน ในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ รัตนาพร กุลหงษ์, มิ่งมนัสชน จังหาร	31 - 46
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ผ่านระบบนิเวศจักรวาลนฤมิตรของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา กันยมาศ สงวนศักดิ์	47 - 60
การวิเคราะห์คำเรียกญาติของชาวผู้ไท อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร: อรรถวิเคราะห์และลักษณะทางวัฒนธรรม กันยารัตน์ มะแสงสม	61 - 77

Contents

Research Article

A STUDY OF THE PROBLEMS AND IMPACTS OF WILD ELEPHANT ENCROACHMENT ON AGRICULTURAL AREAS IN WANG DONG SUBDISTRICT, MUEANG KANCHANABURI DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE	1-13
---	------

Marisa Buntam, Sangravee Parermrungruang, Jaturong Suthawan

FEDERAL BASEBALL CLUB V. NATIONAL LEAGUE : A CASE STUDY OF CHALLENGES TO BASEBALL GOVERNANCE AND THE EXEMPTIONS OF BASEBALL BUSINESS FROM THE U.S. FEDERAL ANTITRUST LAW	14 - 30
---	---------

Pedithep Youyuenyong

THE USE OF ISAN DIALECT AND THE TRANSMISSION OF ISAN IDENTITY IN THE SONGS OF KONG HUAYRAI	31 - 46
---	---------

Rattanaorn Kunlahong, Mingmanuschon Changharn

FACTORS AFFECTING HIGHER EDUCATION STUDENTS' LEARNING ON METAVERSE ECOSYSTEM	47 - 60
---	---------

Kanyamaat Sangounsak

KINSHIP TERMS OF PHU TAI IN WARITCHAPHUM DISTRICT SAKON NAKHON: COMPONENTIAL ANALYSIS AND CHARACTERISTICS	61 - 77
--	---------

Kanyarat Masaengsom

การศึกษาปัญหาและผลกระทบการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า ตำบลวังดัง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

มาริสา บุญธรรม*¹, แสงระวี เพิ่มรุ่งเรือง², จาตุรงค์ สุทวัน³

¹⁻³สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

*ผู้นิพนธ์หลัก E-mail: Pbuntam@gmail.com

รับบทความ: 14 ธันวาคม 2568, แก้ไขบทความ: 5 มกราคม 2569, ตอรับบทความ: 9 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า และ 2) ศึกษาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่าเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลวังดัง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 400 คน จาก 5 หมู่บ้านของตำบล กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane, 1967) และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ช้างป่ามีการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ($\bar{X} = 2.93$) และการบุกรุกเกิดขึ้นซ้ำในพื้นที่เดิม ($\bar{X} = 2.92$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การต้องเลื่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ($\bar{X} = 2.59$) 2) ระดับผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$) โดยผลกระทบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ($\bar{X} = 2.74$) และพื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหาย ($\bar{X} = 2.72$) ขณะที่การนอนหลับถูกรบกวนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.56$)

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่รับรู้ถึงทั้งปัญหาและผลกระทบจากการบุกรุกของช้างป่า จึงควรมีการบูรณาการนโยบายและมาตรการจัดการระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่น โดยใช้ข้อมูลพื้นที่เสี่ยง เทคโนโลยีการติดตาม และการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืนระหว่างคนกับช้างป่า

คำสำคัญ: ช้างป่า, ปัญหาและผลกระทบ, การบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม

A STUDY OF THE PROBLEMS AND IMPACTS OF WILD ELEPHANT ENCROACHMENT ON AGRICULTURAL AREAS IN WANG DONG SUBDISTRICT, MUEANG KANCHANABURI DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

Marisa Buntam¹, Sangravee Parermrungruang², Jaturong Suthawan³

¹⁻³Department of Public Administration, Kanchanaburi Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: Pbuntam@gmail.com

Received: 14 December 2025, Revised: 5 January 2026, Accepted: 9 June 2026

ABSTRACT

This study aimed to: 1) examine the problems of wild elephant encroachment into agricultural areas and 2) examine the impacts experienced by local residents as a result of such encroachment. A quantitative research design was employed using a questionnaire as the data collection instrument. The sample consisted of 400 residents of Wang Dong Subdistrict, Mueang Kanchanaburi District, Kanchanaburi Province, selected from five villages. The sample size was determined using Taro Yamane's formula at a 95% confidence level with a margin of error of 0.05 (Yamane, 1967), and purposive sampling was applied. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that: 1) the overall level of problems of wild elephant encroachment into agricultural areas was moderate ($\bar{x} = 2.80$). The highest mean was wild elephant encroachment into agricultural areas ($\bar{x} = 2.93$), followed by repeated encroachment in the same areas ($\bar{x} = 2.92$), while delayed harvesting due to encroachment had the lowest mean ($\bar{x} = 2.59$). 2) The overall level of impacts experienced by local residents as a result of such encroachment was also moderate ($\bar{x} = 2.64$). The highest mean was agricultural product damage ($\bar{x} = 2.74$), followed by damage to agricultural land ($\bar{x} = 2.72$), whereas sleep disturbance had the lowest mean ($\bar{x} = 2.56$).

The findings indicate that residents clearly perceive both the problems and impacts of elephant encroachment. Integrated policies and coordinated actions between central and local agencies, supported by risk-area data, tracking technology, and sustained budget allocation, are essential to promote sustainable human–elephant coexistence.

Keywords: wild elephants, problems and impacts, agricultural encroachment

บทนำ

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับช้างป่าอย่างต่อเนื่องเนื่องจากมีพื้นที่ป่าขนาดใหญ่และชุมชนตั้งอยู่ใกล้แนวเขตพื้นที่คุ้มครองสัตว์ป่าจากการศึกษาของพิชฎารัตน์ พรหมเหล่า และคณะ (2562) พบว่า ภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจากแนวเขตพื้นที่คุ้มครอง มีพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งรวม 883 ตารางกิโลเมตร โดยร้อยละ 45.76 หรือ 404.07 ตารางกิโลเมตรเป็นพื้นที่เสี่ยงสูง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม ความเสียหายต่อพืชผลมีมูลค่าตั้งแต่ 5.76–1,990.40 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ สถานการณ์ในระดับประเทศยังสะท้อนความรุนแรงของปัญหาโดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีผู้เสียชีวิตจากการถูกช้างป่าทำร้ายจำนวน 39 ราย และในช่วง 5 เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีผู้เสียชีวิต 18 ราย และผู้บาดเจ็บ 13 ราย (Thai PBS, 2568)

ตำบลวังดัง อำเภอเมืองกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระและใกล้เขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ถั่วลิสง อ้อย และมันสำปะหลัง (องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง, 2565) ซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่ดึงดูดช้างป่า ส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ช้างป่าคุ้นชินเส้นทางและกลับมาบุกรุกซ้ำในพื้นที่เดิม การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการขยายตัวของกิจกรรมมนุษย์เข้าสู่พื้นที่ป่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ถิ่นอาศัยและแหล่งอาหารของช้างป่าลดลง ส่งผลให้ช้างป่าออกหากินนอกพื้นที่ป่า โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่ทรัพยากรอาหารและน้ำในป่ามีจำกัดและก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความปลอดภัยของประชาชน (สุวิมล ต้นศิริ และคณะ, 2561; ทิพย์วรรณ ทิพย์สูตร, 2567)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงพื้นที่หรือการกำหนดมาตรการจัดการในระดับกว้าง ขณะที่การศึกษาที่สะท้อนระดับของปัญหาและผลกระทบตามการรับรู้ของประชาชนในระดับตำบลยังมีจำกัดโดยเฉพาะในบริบทของตำบลวังดังซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเฉพาะพื้นที่การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวผ่านการสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์จากประชาชนในพื้นที่ตำบลวังดังโดยตรง

ดังนั้น การศึกษาปัญหาและผลกระทบการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าในตำบลวังดัง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จึงมีความสำคัญเพื่อศึกษาระดับของปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า และระดับผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ช่วยสนับสนุนการกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการช้างป่าที่เหมาะสมในระดับชุมชนท้องถิ่น และภาครัฐ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและปลอดภัยระหว่างคนกับช้างป่าในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า
2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยดำเนินการในพื้นที่ตำบลวังดัง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวังดัง หมู่ที่ 2 บ้านท่ามะนาว หมู่ที่ 3 บ้านท่าโป่ง หมู่ที่ 8 บ้านวังจาน และหมู่ที่ 12 บ้านเขาพุล้อม

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลวังดั่ง จำนวน 3,979 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง, 2565) และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวที่มีประสบการณ์หรือรับรู้เกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า

ขอบเขตด้านประเด็นการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และชนิดพืชหลักที่ปลูก

ตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า และ 2) ด้านผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า

ขอบเขตด้านระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึง 11 ตุลาคม พ.ศ. 2568

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาและผลกระทบจากการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า สามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงทั้งมิติทางสังคมและระบบนิเวศโดยมุ่งทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ช้างป่าและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เดียวกันซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการอธิบายระดับของปัญหาและระดับผลกระทบที่ประชาชนได้รับ

ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ของ Coser (1956) อธิบายว่า ความขัดแย้งเกิดจากการแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อหลายฝ่ายใช้ทรัพยากรร่วมกันย่อมเกิดความตึงเครียดในบริบทพื้นที่เกษตรกรรม ความต้องการใช้พื้นที่ แหล่งอาหาร และแหล่งน้ำของมนุษย์และช้างป่ามีลักษณะทับซ้อนกัน การลดลงของพื้นที่ป่าและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ทำให้ทรัพยากรในป่ามีจำกัดมากขึ้น ส่งผลให้ช้างป่าเคลื่อนเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม ก่อให้เกิดความเสียหายและนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า (Coser, 1956)

ในมิติระบบนิเวศ ทฤษฎีนิเวศวิทยามนุษย์ (Human Ecology Theory) ของ Hawley อธิบายว่ามนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบของระบบเดียวกันที่ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเมื่อแหล่งอาหารในป่าลดลง พื้นที่เกษตรกรรมขยายตัว หรือมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับช้างป่าย่อมเปลี่ยนแปลงการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมจึงสะท้อนกระบวนการปรับตัวของสัตว์ป่าต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมมนุษย์ขณะเดียวกันชุมชนต้องปรับตัวผ่านการจัดการพื้นที่และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Hawley, อ้างใน Berkes, 2004)

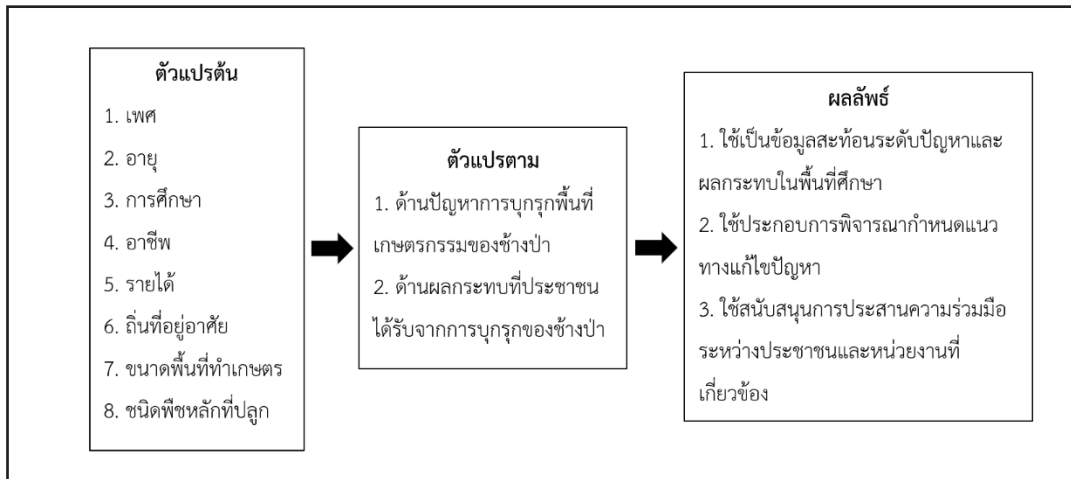
นอกจากนี้ แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันระหว่างชุมชนและสัตว์ป่า (Community-based Natural Resource Management: CBNRM) เน้นบทบาทของชุมชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง โดยเชื่อว่าการมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา การตัดสินใจ และการจัดการทรัพยากร จะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพการอนุรักษ์ในระยะยาว (Berkes, 2004; Berkes, Colding, & Folke, 2000) แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการปัญหาช้างป่าไม่อาจพึ่งพาภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนในการเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยงและจัดการพื้นที่กันชน (Treves et al., 2006)

จากแนวคิดและทฤษฎีสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าเป็นผลจากความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างการใช้ทรัพยากรของมนุษย์การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและกระบวนการปรับตัวของสัตว์ป่ากรอบแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นฐานสำคัญในการกำหนดกรอบการวิจัยและอธิบายระดับปัญหาและผลกระทบในพื้นที่ศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน กับตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่า และระดับผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของข้างป่า เพื่อสะท้อนระดับของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณากำหนดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่า และศึกษาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของข้างป่า โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

พื้นที่การวิจัย

การวิจัยดำเนินการศึกษาในพื้นที่ตำบลวังดั่ง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา อยู่ใกล้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระและอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประสบปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่าอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ศึกษาครอบคลุม 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวังดั่ง หมู่ที่ 2 บ้านท่ามะนาว หมู่ที่ 3 บ้านท่าโป่ง หมู่ที่ 8 บ้านวังจาน และหมู่ที่ 12 บ้านเขาพุล้อม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลวังดั่ง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3,979 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลวังดั่ง, 2565) กลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดตามสูตรของ Taro Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และมีการรับรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งพัฒนาจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน เป็นแบบสอบถามประเภทปลายปิด ครอบคลุม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และชนิดพืชหลักที่ปลูก

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านปัญหาและผลกระทบจากการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่า แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่า
- 2) ด้านผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของข้างป่า

โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (1932) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการและการแก้ไขปัญหาการ บุกกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ของข้างป่า เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มศึกษา (Pilot Study) เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงถ้อยคำ ความชัดเจน และความเหมาะสมของแบบสอบถาม ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวม ข้อมูลจริง ทั้งนี้ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1951) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 ซึ่งอยู่ในระดับดี

การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีไปยังผู้นำท้องที่และ ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลวังดั่ง เพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล จากนั้นคณะ ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 400 ชุด โดยตรวจสอบความ ครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยตรวจสอบความถูกต้องของ แบบสอบถาม จัดหมวดหมู่ กำหนดรหัส และบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft Excel ก่อนนำไปวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลตาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยกำหนดช่วงคะแนน ดังนี้

- 4.21–5.00 หมายถึง มากที่สุด
- 3.41–4.20 หมายถึง มาก
- 2.61–3.40 หมายถึง ปานกลาง
- 1.81–2.60 หมายถึง น้อย
- 1.00–1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ทั้งนี้ พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและผลกระทบการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของข้างป่า ตำบลวังดั่ง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.25) อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 31.00) มีระดับการศึกษาไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 28.50) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 56.50) มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 44.25) อาศัยอยู่หมู่ที่ 1 บ้านวังดั่ง (ร้อยละ 27.50) มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 5 ไร่ (ร้อยละ 43.00) และปลูกมันสำปะหลังเป็นพืชหลัก (ร้อยละ 39.75) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	209	52.25
หญิง	174	43.50
เพศทางเลือก	17	4.25
2. อายุ		
10-19 ปี	63	15.75
20-29 ปี	77	19.25
30-39 ปี	124	31.00
40-49 ปี	49	12.25
50-59 ปี	57	14.25
60 ปีขึ้นไป	30	7.50
3. การศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	114	28.50
ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา	16	4.00
ระดับประถมศึกษา	68	17.00
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	70	17.50
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	81	20.25
ระดับอนุปริญญา/ปวส.	12	3.00
ระดับปริญญาตรี	39	9.75
4. อาชีพ		
ข้าราชการ	3	0.75
พนักงานราชการ/ลูกจ้างของรัฐ	7	1.75
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	9	2.25
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	8	2.00
นักเรียน/นักศึกษา	30	7.50
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	7	1.75
เกษตรกร	226	56.50

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค้าขาย	34	8.50
รับจ้างทั่วไป	59	14.75
ธุรกิจส่วนตัว	11	2.75
ว่างงาน	6	1.50
5. รายได้ต่อเดือน		
ไม่มีรายได้	19	4.75
ต่ำกว่า 5,000 บาท	34	8.50
5,001-10,000 บาท	177	44.25
10,001-15,000 บาท	67	16.75
15,001-20,000 บาท	74	18.50
20,001-25,000 บาท	28	7.00
25,001-30,000 บาท	1	0.25
6. ถิ่นที่อยู่อาศัย		
หมู่ที่ 1 บ้านวังดั่ง	110	27.50
หมู่ที่ 2 บ้านท่ามะนาว	82	20.50
หมู่ที่ 3 บ้านท่าโป่ง	97	24.25
หมู่ที่ 8 บ้านวังจาน	56	14.00
หมู่ที่ 12 บ้านเขาพุล้อม	55	13.75
7. ขนาดพื้นที่ทำเกษตร		
น้อยกว่า 5 ไร่	172	43.00
10-5 ไร่	112	28.00
20 -11 ไร่	67	16.75
30-21 ไร่	43	10.75
50-31 ไร่	5	1.25
51 ไร่ขึ้นไป	1	0.25
8. ชนิดพืชหลักที่ปลูก		
อ้อย	132	33.00
มันสำปะหลัง	159	39.75
ข้าวโพด	44	11.00
กล้วย	31	7.75
มะม่วง	12	3.00
มะละกอ	9	2.25
อื่น ๆ	13	3.25

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า พบว่าระดับปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.80, S.D. = 1.31) พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 1.32)

รองลงมาคือ การบุกรุกของช้างป่าเกิดขึ้นซ้ำในพื้นที่เดิม ($\bar{X}=2.92$, S.D.=1.33) และการทำให้พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย ($\bar{X}=2.88$, S.D.=1.34) ขณะที่ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ได้แก่ การทำลายรั้วในพื้นที่เกษตรกรรม ($\bar{X}=2.67$, S.D.=1.30) และการต้องเลื่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิตเนื่องจากช้างป่า ($\bar{X} = 2.59$, S.D.=1.32)

ทั้งนี้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าค่อนข้างสูงในหลายประเด็น สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของการรับรู้ปัญหาในกลุ่มประชาชน ซึ่งอาจสัมพันธ์กับลักษณะพื้นที่ทำการเกษตรขนาดพื้นที่ และประสบการณ์การเผชิญเหตุของแต่ละครัวเรือนได้รับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า

ปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ช้างป่ามีการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม	2.93	1.32	ปานกลาง
2. ช้างป่าทำให้พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย	2.88	1.34	ปานกลาง
3. การบุกรุกของช้างป่าเกิดขึ้นซ้ำในพื้นที่เดิม	2.92	1.33	ปานกลาง
4. การบุกรุกเกิดขึ้นในฤดูกาลเพาะปลูก	2.85	1.38	ปานกลาง
5. การบุกรุกเกิดขึ้นในฤดูกาลเก็บเกี่ยว	2.83	1.28	ปานกลาง
6. ช้างป่าทำลายพื้นที่เกษตรกรรม	2.81	1.32	ปานกลาง
7. พืชผลถูกช้างป่ารบกวน	2.81	1.30	ปานกลาง
8. ช้างป่าทำลายต้นไม้รอบพื้นที่เกษตรกรรม	2.75	1.26	ปานกลาง
9. ช้างป่าทำลายรั้วในพื้นที่เกษตรกรรม	2.67	1.30	ปานกลาง
10. ต้องเลื่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพราะช้างป่า	2.59	1.32	น้อย
รวม	2.80	1.31	ปานกลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า พบว่าระดับผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 1.31) พบว่า ผลกระทบที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 1.31) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหาย ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 1.30) และความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 1.30) นอกจากนี้ ยังพบผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น รายได้ของครอบครัวลดลง ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 1.27) มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 1.30) ความเครียดจากการเฝ้าไร่สวนในเวลากลางคืน ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 1.32) และการนอนหลับถูกรบกวน ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 1.32) ทั้งนี้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าค่อนข้างสูง สะท้อนให้เห็นถึง ความแตกต่างของระดับผลกระทบที่ประชาชนแต่ละครัวเรือนได้รับ ซึ่งอาจสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่เกษตรกรรม ประเภทพืชที่ปลูก และความสามารถในการป้องกันหรือรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า

ผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. พื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหาย	2.72	1.30	ปานกลาง
2. ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย	2.74	1.31	ปานกลาง
3. รายได้ของครอบครัวลดลงเพราะช้างป่า	2.65	1.27	ปานกลาง
4. ผลกระทบจากช้างป่าทำให้มีรายจ่ายเพิ่ม	2.60	1.30	น้อย
5. บ้านได้รับความเสียหายจากช้างป่า	2.43	1.35	น้อย
6. มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต	2.71	1.30	ปานกลาง
7. ความปลอดภัยของครอบครัวลดลง	2.69	1.30	ปานกลาง
8. รู้สึกเครียดจากการเฝ้าไร่-สวนตอนกลางคืน	2.62	1.32	ปานกลาง
9. การนอนหลับถูกรบกวนเพราะช้างป่า	2.56	1.32	น้อย
10. ต้องหลีกเลี่ยงเส้นทางบางพื้นที่เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัยจากช้างป่า	2.71	1.36	ปานกลาง
รวม	2.64	1.31	ปานกลาง

สรุปผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าและผลกระทบที่ประชาชนได้รับในพื้นที่ ตำบลวังดั่ง อยู่ในระดับปานกลางทั้งสองด้าน ประเด็นสำคัญส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความเสียหายต่อพื้นที่และผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยและภาระทางเศรษฐกิจของครัวเรือสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนามาตรการจัดการการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช้างป่าอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและผลกระทบการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า ตำบลวังดั่ง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ดำเนินการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักดังนี้

1. อภิปรายผลด้านปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า

ระดับปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าที่อยู่ในระดับปานกลางแสดงให้เห็นถึงการที่ชุมชนมีประสบการณ์รับมือกับสถานการณ์ ทำให้เกิดการปรับตัวในระดับหนึ่ง เช่น การเฝ้าระวังพื้นที่การจับเวรยามหรือการใช้วิธีป้องกันพื้นฐาน แต่ยังมีลักษณะความทับซ้อนของการใช้ทรัพยากรระหว่างมนุษย์กับช้างป่าในพื้นที่ใกล้แนวเขตป่า โดยเฉพาะในช่วงฤดูการเพาะปลูกและฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นช่วงที่พื้นที่เกษตรกรรมมีแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์และดึงดูดช้างป่าการเกิดเหตุซ้ำในพื้นที่เดิมสะท้อนพฤติกรรมการใช้เส้นทางประจำ และความคุ้นชินต่อแหล่งอาหารของช้างป่า อันเป็นลักษณะการปรับตัวของสัตว์ป่าต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตาม ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ของ Coser ซึ่งมองว่า ความขัดแย้งเกิดจากการแข่งขันเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยพื้นที่เกษตรกรรมและพืชผลทางการเกษตรเป็นทรัพยากรร่วมที่ทั้งมนุษย์และช้างป่าใช้ประโยชน์ เมื่อทรัพยากรในพื้นที่

ป่าไม่เพียงพอ ช้างป่าจึงเคลื่อนเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม ส่งผลให้เกิดการบุกรุกซ้ำในพื้นที่เดิม และผลการศึกษา
นี้สอดคล้องกับงานของ งามอาภา วัฒนอังกูร (2560) ที่ศึกษาปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าใน
พื้นที่ใกล้เขตป่า พบว่า การบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่ามักเกิดขึ้นซ้ำในช่วงฤดูเพาะปลูกและก่อให้เกิด
ความเสียหายต่อพืชผลอย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผลด้านผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า

ระดับผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่าอยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงพื้นที่ยัง
สามารถบริหารจัดการความเสียหายได้บางส่วน ผ่านกลไกภายในชุมชน และความช่วยเหลือจากหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม แม้ความเสียหายจะไม่อยู่ในระดับสูงมาก แต่ยังได้รับผลกระทบในด้านความ
เสียหายต่อพื้นที่และผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือนและทำให้มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจาก
การป้องกันสวนไร่และการซ่อมแซมความเสียหาย ผลการวิจัยในด้านนี้สามารถอธิบายได้ตาม แนวคิด
นิเวศวิทยามนุษย์ (Human Ecology Theory) ของ Hawley ซึ่งมองว่ามนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นระบบ
เดียวกัน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ความสัมพันธ์และพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ป่าย่อม
เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ต้องปรับตัวต่อความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดขึ้น และผลการวิจัย
นี้สอดคล้องกับงานของ สุภัสสรา จันทอม และคณะ (2568) ที่พบว่า ชุมชนใกล้พื้นที่ป่าประสบทั้งความ
เสียหายทางเศรษฐกิจ ความวิตกกังวล และปัญหาด้านสุขภาวะจิตจากการเฝ้าระวังสวนไร่ในเวลากลางคืน
รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ Dickman (2010) ที่ระบุว่า ความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าในหลาย
ประเทศ ผลกระทบจากสัตว์ป่ามักไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความเสียหายทางทรัพย์สิน แต่ยังส่งผลต่อความรู้สึก
ปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าและ
ผลกระทบที่ประชาชนได้รับ มีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน สะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างคน
และช้างป่าในพื้นที่ใกล้เขตป่า การอธิบายผ่านกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ช่วยเสริมความ
เข้าใจสภาพปัญหาในเชิงวิชาการมากขึ้น และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ประกอบการจัดการปัญหา
การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช้างป่าให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในอนาคต อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้
มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามซึ่งสะท้อนการรับรู้ของประชาชน และการศึกษา
ในช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงไม่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในระยะยาวได้อย่างครบถ้วน
จึงควรพิจารณาพร้อมกับข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลเชิงนิเวศเพิ่มเติมเพื่อความรอบด้านมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่า

จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของช้างป่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและ
ซ้ำในพื้นที่เดิม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช องค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในพื้นที่ ควรมีการบูรณาการแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาในแผนพัฒนา
ท้องถิ่นและแผนระดับจังหวัด และควรร่วมกันพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัยในระดับชุมชน เช่น การจัดตั้งจุด
เฝ้าระวัง การสื่อสารแจ้งเตือนล่วงหน้า และการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน เพื่อเพิ่มความ
พร้อมในการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินจากช้างป่า นอกจากนี้ ควรสนับสนุนอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับ

การป้องกันช้างป่า เช่น ไฟส่องสว่าง เครื่องส่งสัญญาณเตือน หรือรั้วชั่วคราว พร้อมทั้งจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างปลอดภัยเมื่อพบช้างป่า เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม

1.2 ข้อเสนอแนะด้านการบรรเทาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการบุกรุกของช้างป่า

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบทั้งในด้านเศรษฐกิจ ความปลอดภัยและด้านสภาพจิตใจ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานด้านการเกษตร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมควรพัฒนาระบบช่วยเหลือและชดเชยความเสียหายแก่เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงรวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลความเสียหายของพื้นที่เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดมาตรการลดผลกระทบในระยะยาวในด้านความปลอดภัยและสุขภาวะของประชาชน ควรส่งเสริมกิจกรรมให้คำปรึกษาและการดูแลด้านจิตใจแก่ผู้ได้รับผลกระทบ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่กันชนหรือแนวเขตพืชที่ช้างไม่ค่อยรบกวนเพื่อลดโอกาสการเกิดเหตุซ้ำและบรรเทาผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงพื้นที่และพฤติกรรมการเคลื่อนที่ของช้างป่าโดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุน เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) หรือระบบติดตามด้วย GPS เพื่อช่วยวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงและวางแผนการป้องกันและบริหารจัดการช้างป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรศึกษามาตรการป้องกันและการจัดการช้างป่าที่เน้น การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- งามอาภา วัฒนอังกูร. (2560). การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในเขตตำบลพวา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ทิพย์วรรณ ทิพย์สูตร. (2567). การจัดการปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่ทำกินโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลป่าเต็ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี. วารสารการจัดการการเมืองการปกครองและท้องถิ่น, 2(1), 40-47. <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JPLM/article/view/1094>
- พิชฎารัตน์ พรหมเหล่า และคณะ. (2562). การบรรเทาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับช้างป่ารอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิทยาศาสตร์ไทย, 38(1), 1-12. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/tjf/article/view/242270>
- สุภัสสร จันทอม และคณะ. (2568). ผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากช้างป่าในเขตตำบลท่ากระดาน จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสหวิทยาการศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์, 1(1), 15-28. <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/Interdisciplinary/article/view/1149>
- สุวิมล ต้นศิริ และคณะ. (2561). การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยแบบจำลอง CA-Markov บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. วารสารวิทยาศาสตร์ไทย, 37(2), 138-150. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/tjf/article/view/246655>
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) แก่ไขครั้งที่ 1/2565. องค์การบริหารส่วนตำบลวังดัง <https://wangdong.go.th/public/list/data/detail/id/3138/menu/1196/page/1/catid/2>

- Berkes, F. (2004). Rethinking community-based conservation. *Conservation Biology*, 18(3), 621–630.
- Berkes, F., Colding, J., & Folke, C. (2000). Rediscovery of traditional ecological knowledge as adaptive management. *Ecological Applications*, 10(5), 1251–1262.
- Coser, L. A. (1956). The functions of social conflict. Free Press.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.
- Dickman, A. J. (2010). Complexities of conflict: The importance of considering social factors for effectively resolving human–wildlife conflict. *Animal Conservation*, 13(5), 458–466.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1–55.
- Thai PBS. (2568, 13 มีนาคม). 5 เดือน ช้างป่า ทำร้ายตาย 18 คน ชง 749 ล้านแก้ปัญหาเร่งด่วน. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/350133>
- Treves, A., Wallace, R. B., Naughton-Treves, L., & Morales, A. (2006). Co-managing human-wildlife conflicts: A review. *Human Dimensions of Wildlife*, 11(6), 383–396.

คดี *Federal Baseball Club v. National League*:
กรณีศึกษาความท้าทายในการบริหารปกครองกีฬาเบสบอลและข้อยกเว้น
ของธุรกิจกีฬาเบสบอลอาชีพจากกฎหมายผูกขาดทางการค้าสหรัฐอเมริกา

ปีติเทพ อยู่ยืนยง
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

รับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2569, แก้ไขบทความ: 17 มีนาคม 2569, ตอรับบทความ: 1 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

แม้ว่ากฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกามุ่งเน้นไปที่การใช้อำนาจเหนือตลาดเพื่อควบคุมพฤติกรรมต่อต้านการแข่งขันทางการค้าและป้องกันความเสียหายต่อสังคมในตลาดธุรกิจกีฬาสหรัฐอเมริกา แต่ก็มีข้อสงสัยหรือความคลุมเครือจากกฎหมายบางประการที่มุ่งปกป้องอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมเฉพาะจากธุรกิจการแข่งขันกีฬาเบสบอลจากกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา คดี *Federal Baseball Club v. National League* เป็นคดีสำคัญที่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้ตัดสิน วางหลักการทั่วไปในลักษณะที่มุ่งเน้นไปที่การขยายขอบเขตข้อยกเว้นสำหรับธุรกิจการแข่งขันกีฬาเบสบอลจากกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกาในคดีนี้ ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาตัดสินไปในทำนองที่ว่าการดำเนินอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมกีฬาเบสบอลได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา บทความนี้นำเสนอความสำคัญและบทบาทของกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกาในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริการวมทั้งข้อยกเว้นของธุรกิจกีฬาเบสบอลจากกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา บทความนี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาธรรมชาติของธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาเบสบอลในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันและการนำข้อยกเว้นดังกล่าวมานี้ไปใช้ในสหรัฐอเมริกา การศึกษาคดีนี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจการวางหลักเกณฑ์และการทำคำพิพากษาของศาลอันก่อให้เกิดข้อยกเว้นของธุรกิจกีฬาเบสบอลจากกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา

คำสำคัญ: คดี *Federal Baseball Club v. National League*, ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา, กฎหมายต่อต้านการผูกขาด, ข้อยกเว้น, เบสบอล

FEDERAL BASEBALL CLUB V. NATIONAL LEAGUE:
A CASE STUDY OF CHALLENGES TO BASEBALL GOVERNANCE AND
THE EXEMPTIONS OF BASEBALL BUSINESS FROM
THE U.S. FEDERAL ANTITRUST LAW

Pedithep Youyuenyong

Faculty of Law, Chiang Mai University

E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

Received: 4 February 2026, Revised: 17 March 2026, Accepted: 1 June 2026

ABSTRACT

While the U.S. antitrust law focuses on regulating market power to control anticompetitive behaviors and prevent societal detriment in the U.S. sports business market, there is some legal defenses or immunity that shield protect specific industries or activities of baseball from the U.S. federal antitrust law. *Federal Baseball Club v. National League* as a landmark decision by the U.S. Supreme Court generally centers on expanding contexts of the exemptions of baseball business from the U.S. federal antitrust law. In this case, the U.S. Supreme Court held that industries or activities of baseball was not subject to the U.S. federal antitrust laws. This paper comes to give expression to the importance and role that the U.S. antitrust law now plays in today's nature of sports business industry in the U.S. This paper also engages in that enquiry by considering the relationship between the relatively legal provisions in the primary federal antitrust law in the U.S. and the exemptions of baseball business from the U.S. federal antitrust law. The study of this case is a prominent tool in justifying the rulings and decisions which provide the exemption from the U.S. federal antitrust laws.

Keywords: Federal Baseball Club v. National League, U.S. Supreme Court, Antitrust Law, Exemptions, Baseball

บทนำ

ในปัจจุบันมีการดำเนินอุตสาหกรรมกีฬา (Sports Industry) เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจไปในทางที่ก่อให้เกิดสินค้าที่วางจำหน่ายให้กับผู้ติดตามรับชมการแข่งขันกีฬา (Sports Spectators) และทำให้เกิดการให้บริการแก่แฟนกีฬา (Sports Fans) เพื่อมุ่งเน้นการแสวงหากำไรหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งอย่างใด กิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อแสวงหากำไรหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่กล่าวมานี้อาจขับเคลื่อนได้ด้วยนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น บริษัทจำกัด (Private Limited Company) สมาคมที่ไม่ได้จดทะเบียน (Unincorporated Association) ที่เกิดขึ้นอาจใช้เงิน ทรัพย์สินหรือแรงงานที่ตนเองมีอยู่ในครอบครองมาใช้ผลิตสินค้าหรือก่อให้เกิดบริการเพื่อวางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ

การดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกีฬา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินกิจกรรมกีฬา (Sports Activities) เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการจัดการแข่งขันกีฬา (Sports Competitions) เพื่อแสวงหารายได้อาจเกิดจากรวมตัวกันของนิติบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมกีฬาร่วมกันหรือเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในการจัดการแข่งขันกีฬา โดยต่างฝ่ายต่างมุ่งแสวงหากำไรของแต่ละฝ่าย หรือต่างฝ่ายต่างแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันมาแบ่งสรรปันส่วนระหว่างกันโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจการดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือการจัดการแข่งขันกีฬาทุกฝ่ายอาจทำข้อตกลงที่มุ่งไปสู่การที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกันอย่างยุติธรรม หรือต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ตอบแทนระหว่างกันอย่างสมเหตุสมผล

อนึ่ง ธรรมชาติของธุรกิจกีฬา (Nature of Sports Business) หรือลักษณะการดำเนินการทางธุรกิจกีฬาที่มีอยู่โดยทั่วไปจนผู้คนทั่วไปยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติทั่วไปที่ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานในการดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือมีการประกอบพาณิชย์กรรมในการจัดการแข่งขันกีฬาในบางรูปแบบอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอจนทุกฝ่ายยอมรับและเข้าใจตรงกันว่าการดำเนินธุรกิจกีฬาหรือการประกอบพาณิชย์กรรมในการจัดการแข่งขันกีฬาได้รับการยอมรับนับถือทั่วไป จนทุกฝ่ายพร้อมใจปฏิบัติตาม ยิ่งถ้าทุกฝ่ายระบุไว้ในข้อตกลงในการดำเนินธุรกิจกีฬาอย่างชัดเจนหรือกำหนดเอาไว้ในสัญญาต่างตอบแทนประโยชน์จากการจัดการแข่งขันกีฬาร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ยังสามารถนำมาใช้อ้างอิง ผูกพันระหว่างทุกฝ่ายและบังคับใช้กับทุกฝ่ายได้ ทั้งนี้ธรรมชาติของธุรกิจกีฬาบางอย่างถูกใช้เป็นบรรทัดฐานที่กำหนดให้ผู้คนในวงการกีฬาทุกฝ่ายต้องยึดถือประพฤติปฏิบัติอย่างเข้มงวด ถือว่าแบบแผนในการดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือการจัดการแข่งขันกีฬาในรูปแบบที่ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องว่าเป็นสิ่งที่ ดีงาม พร้อมกับมีการวางระบบกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อให้การปฏิบัติงานถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบในทางธุรกิจและเป็นไปตามข้อตกลงที่ทำร่วมกัน แต่ธรรมชาติของธุรกิจกีฬาอาจได้รับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายบ้านเมืองด้วยการทบทวนตรวจสอบว่าธรรมชาติของธุรกิจกีฬาดังกล่าว ส่งผลกระทบในด้านลบต่อผู้คนหมู่มากในวงการกีฬาหรือผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมหรือไม่

ในปัจจุบันธรรมชาติของธุรกิจกีฬาในสหรัฐอเมริกา (United State หรือ U.S.) อาจอยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มุ่งเน้นให้การดำเนินกิจกรรมกีฬาในสหรัฐอเมริกาสามารถอยู่รอดและดำเนินต่อไปได้ หรืออยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ตามความผูกพันในข้อตกลงที่มุ่งให้การแข่งขันกีฬาสามารถแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดของทุกฝ่ายได้อย่างยั่งยืน โดยธรรมชาติของธุรกิจกีฬาที่อาจมีวิวัฒนาการจากโมเดลธุรกิจ (Business Models) บางรูปแบบ ที่นำไปสู่ความผูกพันของทุกฝ่าย

หรือเกิดจากรูปแบบมาตรฐานการบริหารการแข่งขันกีฬาอาชีพในสหรัฐอเมริกา (U.S. Professional Sports) อย่างเป็นทางการ ภายใต้หลักเกณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติตามเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าหรือการให้บริการตามมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเน้นการสร้างสิทธิพิเศษเฉพาะตัว (Exclusive Rights) ในการทำธุรกิจกีฬาภายใต้ชื่อลีกการแข่งขันกีฬา (League) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้จัดการแข่งขันกีฬาบางชนิดในสหรัฐอเมริกา มีผู้ดำเนินงานเพียงรายเดียวหรือมีผู้จัดการแข่งขันในกีฬาประเภทเดียวกันเพียงไม่กี่ราย (Oligopoly) เท่านั้น เช่น กีฬาเบสบอล (Baseball) กีฬาบาสเกตบอล (Basketball) กีฬาอเมริกันฟุตบอล (American Football) และกีฬาฮอกกี้ (Hockey) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ธรรมชาติของธุรกิจลีกกีฬาในสหรัฐฯ คือการบริหารงานโดยนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ซึ่งอาจเป็นผู้ดำเนินการจัดการแข่งขันเพียงรายเดียว หรือเป็นหนึ่งในผู้จัดการแข่งขันจำนวนน้อยรายในกีฬาประเภทนั้นจะถือเป็นการดำเนินการขัดหรือแย้งกับนโยบายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา (U.S. Antitrust Policy) หรือไม่ เพราะนโยบายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกาย่อมมุ่งเน้นให้มีเสรีทางการค้าที่ประกอบไปด้วยผู้ประกอบการธุรกิจหลายรายมาแข่งขันในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันอย่างเสรีซึ่งจะส่งผลให้เกิดสินค้าที่หลากหลายหรือรูปแบบของการให้บริการที่แตกแขนงออกไปตามกลไกตลาด (Market Mechanism) อันเป็นการทำให้ธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ติดตามรับชมการแข่งขันกีฬาหรือแฟนกีฬาในฐานะที่เป็นผู้บริโภคในตลาดสหรัฐอเมริกาที่หลากหลาย ผู้ติดตามรับชมการแข่งขันกีฬาหรือแฟนกีฬาสามารถเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับรายได้หรือเลือกใช้บริการตามศักยภาพทางเศรษฐกิจของตนได้อย่างแท้จริง ในทางกลับกันการมีผู้จัดการแข่งขันกีฬานานาชาติเดียวกันที่มีจำนวนน้อยรายจะส่งผลให้เกิดการผูกขาดทางการค้าจากธรรมชาติของการดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาในบางชนิดกีฬาในสหรัฐอเมริกาได้หรือไม่ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นท้าทายและปัญหาทางกฎหมายที่วงการกีฬาในสหรัฐอเมริกาเคยเผชิญร่วมกัน (Snyder, 2008)

ธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีกที่ดำเนินการโดยเมเจอร์ลีกเบสบอล (Major League Baseball หรือ MLB) อยู่บนพื้นฐานของรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ก่อให้เกิดการบริหารปกครองทีมกีฬาที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาของ MLB การบริหารปกครองเช่นนี้เกิดขึ้นจากทีมเบสบอลอาชีพชั้นนำต่างตกลงยินยอมจะปฏิบัติตามนโยบายและกฎระเบียบที่ MLB ได้วางเอาไว้ ตลอดจนยอมรับอำนาจสูงสุดรวมศูนย์อยู่ที่เลขาธิการกลาง (Central Commissioner) โดยมุ่งเน้นการควบคุมบังคับทีมเบสบอลอาชีพที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาของ MLB อย่างเบ็ดเสร็จ สามารถวางกฎระเบียบให้ทีมเบสบอลอาชีพปฏิบัติตามเกี่ยวกับข้อตกลงสภาพการจ้างงาน (Collective Bargaining Agreement หรือ CBA) การโยกย้ายทำเลที่ตั้งของทีม (MLB Team Relocation) สิทธิเหนือเขตอำนาจบริหารปกครองของ MLB และบรรดาทีมเบสบอลอาชีพในลีก (Territorial rights) การมีสิทธิแต่เพียงหนึ่งเดียว (Exclusivity) ในการควบคุมลักษณะการดำเนินธุรกิจหรือรูปแบบทางการค้าที่บรรดาทีมเบสบอลอาชีพที่อยู่ภายใต้ระบบการบริหารปกครองของ MLB ต้องยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ปัจจัยเหล่านี้ดูเหมือนว่าจะสร้างสถานการณ์ให้ MLB สามารถใช้อำนาจของตนดำเนินการผูกขาดทางการค้าในตลาดธุรกิจอุตสาหกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีกในสหรัฐอเมริกาได้ (Nathanson, 2013) ทั้งนี้ลีกการแข่งขันกีฬาบางชนิดกีฬาในสหรัฐอเมริกาก็เคยมีพฤติกรรมส่อไปในทางที่ผูกขาดทางการค้าในแวดวงธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาของตน เช่น สมาคมกีฬาบาสเกตบอลแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Basketball Association หรือ NBA) ได้เจรจาตกลงกับ (American Basketball Association หรือ ABA) จัดทำข้อกำหนดการจ้างแบบ

พิเศษเพื่อให้ นักกีฬาเบสบอลต้องปฏิบัติงานอยู่ภายใต้ทีมกีฬาเบสบอลต้นสังกัดตลอดไป โดยที่ห้ามย้ายไปสังกัดทีมอื่น ๆ อีกตลอดชีวิต (Reserve Clause) เป็นการผูกขาดทางการค้าที่ไม่เหลือทางเลือกให้นักกีฬาเบสบอลที่จะโยกย้ายตนเองไปปฏิบัติงานยังต้นสังกัดใหม่ได้ และปิดกั้นโอกาสที่ทีมต้นสังกัดอื่น ๆ จะสามารถครอบครองนักกีฬาเบสบอลที่มีศักยภาพและมีประสิทธิภาพตามความต้องการของตนได้ (Berri, 2021) เป็นต้น

บทความฉบับนี้มุ่งอธิบายถึงโครงสร้างการดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB พร้อมกับอธิบายรูปแบบการบริหารปกครองกีฬาระบบลีกที่สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ที่ดำเนินอยู่ อีกด้านหนึ่งบทความฉบับนี้อธิบายว่าเหตุใดการดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ไม่ถือเป็นการผูกขาดทางการค้า แม้ว่า MLB จะมีการใช้อำนาจเหนือตลาดหรือแสดงพฤติกรรมทางธุรกิจบางประการที่น่าจะถือเป็นการผูกขาดทางการค้าพร้อมกับหยิบยกคดีที่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา (U.S. Supreme Court) เคยวินิจฉัย นั่นก็คือ คดี *Federal Baseball Club v. National League* (คดี *Federal Baseball Club of Baltimore, Inc. v. National League of Professional Baseball Clubs*, 259 U.S. 200 (1922)) โดยศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาวินิจฉัยไปในทำนองที่ว่า การดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ไม่ถือเป็นพฤติกรรมที่ผูกขาดทางการค้า พร้อมอธิบายและวิเคราะห์ผลในทางกฎหมายของคำพิพากษานี้

อิทธิพลของสัญญาแฟรนไชส์ต่ออำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB

ความผูกพันภายใต้โครงสร้างการดำเนินธุรกิจลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ที่อำนาจสูงสุดในการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB อยู่ในมือของเลขาธิการกลางของ MLB อย่างเบ็ดเสร็จ โดยที่เลขาธิการกลางต้องใช้อำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดของลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB (The Best Interests of MLB's Baseball) อันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการใช้อำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ที่ตนเองมีที่การตัดสินใจต่าง ๆ ควรสร้างผลกระทบในด้านบวกต่อลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับประโยชน์ต่อวงการกีฬาเบสบอลของสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ เพื่อให้ลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแหล่งรายได้ต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า อีกด้านหนึ่งความผูกพันภายใต้โครงสร้างการดำเนินธุรกิจลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB เป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่าง MLB กับทีมกีฬาเบสบอลที่เข้าร่วมจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB โดย MLB ใช้อำนาจตามกฎระเบียบของตนในการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลให้สามารถสร้างประโยชน์ให้กับทั้ง MLB และบรรดาทีมกีฬาเบสบอลที่เข้ามาร่วมกิจกรรมกีฬาเบสบอลหรือการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่ MLB เป็นผู้จัด ยิ่งไปกว่านั้นโครงสร้าง การดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ดำรงอยู่คู่ขนานกับการจัดระเบียบบริหารปกครองการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมกีฬาเพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือมุ่งไปสู่การจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อแสวงหารายได้ ที่ท้ายที่สุดลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ก็จะมีเสถียรภาพระบบการเงินแบบองค์รวม นั้นหมายความว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจของ MLB ก็จะมี ความแข็งแกร่ง ลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ก็สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น บรรดาทีมกีฬาเบสบอลที่มาร่วมลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB

อิทธิพลของสัญญาแฟรนไชส์ต่ออำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ยังทำให้ MLB สามารถสร้างขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์กำหนดเอาไว้ให้ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีทีมหนึ่งมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในพื้นที่หรืออาณาเขตดังกล่าว (Franchise Territories) ทำให้ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีสามารถทำกิจกรรมเพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยสามารถอ้างอิงกับสาธารณชนหรือคนทั่วไปได้ว่าทีมกีฬาเบสบอลของตนเป็นทีมที่เข้าร่วมลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB เพื่อสร้างความศรัทธาंनाเชื่อถือในทางธุรกิจ และดึงดูดให้ผู้ติดตามรับชมกีฬาเบสบอลที่อยู่ในพื้นที่หรือแฟรนไชส์กีฬาเบสบอลที่อยู่ อาณาเขตทางภูมิศาสตร์เดียวกัน หันมาซื้อสินค้าและใช้บริการในธุรกิจของตน ทั้งนี้ MLB ต้องทำข้อตกลงห้ามไม่ให้ตนเองแต่งตั้งทีมกีฬาเบสบอลอื่น ๆ ให้มีสิทธิแต่เพียง ผู้เดียวในพื้นที่หรืออาณาเขตที่มีทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีได้รับมอบสิทธิแต่เพียงผู้เดียวให้ประกอบกิจกรรมแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาก่อนอยู่แล้ว เหตุที่ MLB กำหนดเนื้อหาในสัญญาแฟรนไชส์ไว้ในทำนองนี้ก็เพื่อให้ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีสิทธิแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจในเฉพาะพื้นที่หรืออาณาเขตที่ตนเองได้รับสิทธิเท่านั้นทั้งสิทธิแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็สามารถทำได้เฉพาะภายในขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ได้รับสิทธิเท่านั้น อีกด้านหนึ่ง MLB พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการทับซ้อนขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ (Conflict of Franchise Territories) หรือสถานการณ์ที่ทีมที่เข้าร่วมลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ตั้งแต่สองทีม

ขึ้นไปมีสิทธิในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจในฐานะแฟรนไชส์ซีในขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์เดียวกัน เพราะความทับซ้อนเช่นนี้อาจทำให้เกิดปัญหาว่าทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีทีมใดควรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว ในการทำกิจกรรมเพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจตามขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ รูปแบบการทำสัญญาแฟรนไชส์ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานเช่นว่านี้ ย่อมส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจบางอย่างของทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซี ตัวอย่างเช่น ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในพื้นที่หรืออาณาเขตของตน ทำให้ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีมีสิทธิในการถ่ายทอดสด (Broadcast Rights) ได้รับอนุญาตตามสิทธิแต่เพียงผู้เดียวให้เป็นผู้แพร่เสียงแพร่ภาพการแข่งขันกีฬาเฉพาะขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Dunning & Kleiman, 2016) เป็นต้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้น อาจสรุปได้ว่า “Franchise Territories” หรือ “เขตอำนาจตามสัญญาแฟรนไชส์” นั่นก็คือ ขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่สามารถใช้ “Exclusive Rights” หรือ “สิทธิอันเป็นเอกสิทธิ์” ของทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซี ในบริบทของคู่สัญญากับฝ่าย MBL ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์ คือทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีได้รับสิทธิทางธุรกิจบางอย่างเป็นพิเศษที่ได้รับตามกฎหมายของ MBL เพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้ตนอย่างต่อเนื่องในขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ตนมีสิทธิตามสัญญาแฟรนไชส์

การรวมศูนย์อำนาจการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB

อิทธิพลของสัญญาแฟรนไชส์ยังส่งผลให้บรรดาทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีต้องยอมรับการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ให้อำนาจการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB รวมเอาไว้ที่เลขาธิการลีก MLB เพียงคนเดียวเท่านั้น เท่ากับว่าการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB มีความเป็นเอกภาพหรือมีแบบแผนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถใช้อำนาจตราธรรมนูญ MBL (MLB Constitution) อันเป็นกฎระเบียบสูงสุดที่ใช้ในการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬา MLB เป็นสำคัญ ถือเป็นกฎระเบียบฉบับแม่บทเหนือกฎระเบียบของ MBL ทั้งปวง ที่กำหนดโครงสร้างการบริหารปกครองกีฬาเบสบอลของ MLB สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ MBL ตลอดจนวางแนวทางจัดระเบียบบริหารปกครองกีฬาเบสบอล การดำเนินกิจกรรมลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอล และความสัมพันธ์ระหว่าง MBL ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์ (หรือเจ้าหน้าที่ของ MLB) กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซี ธรรมนูญ MBL เช่นว่านี้ยังให้อำนาจ MBL สามารถออกกฎระเบียบมาควบคุมเจ้าหน้าที่ของ MLB ไม่ให้ใช้อำนาจเกินขอบเขตจนไปกระทบต่อสิทธิของทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซี ในอีกด้านหนึ่งธรรมนูญ MBL ฉบับนี้ยังวางโครงสร้างการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MBL บริบทของความยินยอมผูกพันภายใต้สัญญาแฟรนไชส์ที่ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีต้องยอมรับอำนาจของ MBL ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์ มุ่งเน้นให้ MBL ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์มีอำนาจตัดสินใจบริหารจัดการลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MBL ด้วยตนเอง เพื่อให้ลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MBL มีความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ สามารถสร้างกำไรหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ผ่านการวางบทบาทให้ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีมีส่วนร่วมในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายแฟรนไชส์เพื่อให้ธุรกิจลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลรุดหน้า และสามารถปรับตัวให้ทันต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นภายในสหรัฐอเมริกา

การบริหารปกครองของ MLB เป็นระบบการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่มุ่งวางระเบียบแบบแผน กำหนดกฎระเบียบและการใช้อำนาจที่เกิดการยอมตนเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจการบริหารปกครองของทีมกีฬาเบสบอลในฐานะ แพรนไซส์ซีตามสัญญาแพรนไซส์ ทำให้ทั้ง MBL ในฐานะแพรนไซส์ซีเซอร์มีอำนาจบริหารปกครองเหนือทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแพรนไซส์ซีได้ สำหรับกฎระเบียบที่ MLB มีขึ้นเพื่อจัดโครงสร้างการบริหารปกครองของ MLB จัดระเบียบองค์กร (หรือสถาบันที่ใช้อำนาจ) ของ MLB รวมทั้งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง MLB กับสถาบันของ MLB หรือ MLB กับทีมกีฬาเบสบอล โดย MLB มีสถานะสูงกว่าทีมกีฬาเบสบอล และ MLB ใช้อำนาจบริหารปกครองเพื่อก่อให้เกิด “ประโยชน์สูงสุดแก่กีฬาเบสบอล” หรือ “The Best Interests of Baseball” นั้นหมายความว่า ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีกหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อแสวงหารายได้จากลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอล ต้องจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการส่วนรวม มุ่งประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อ MBL ในฐานะแพรนไซส์ซีเซอร์กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแพรนไซส์ซีแบบองค์รวม สร้างการปฏิบัติต่อทุกฝ่ายให้ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมหรือให้ทุกฝ่ายได้ตอบแทนกันอย่างสมเหตุสมผล และพัฒนาคุณภาพลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ให้ดียิ่งขึ้นไป

สำหรับการบริหารปกครอง MLB มีอำนาจ 3 ประการอันประกอบด้วย (ก) อำนาจบัญญัติกฎระเบียบสำหรับวางกติกาหรือกำหนดกฎระเบียบที่ใช้บังคับควบคุมความประพฤติของทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแพรนไซส์ซี ให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดหรือรักษาวินัยตามกฎระเบียบบัญญัติเอาไว้อย่างเข้มงวด (ข) อำนาจในการบริหารปกครองกีฬาเบสบอล โดยมีเลขาธิการกลาง MBL เป็นผู้ใช้อำนาจหลักตามที่ธรรมนูญ MBL ได้ให้อำนาจเอาไว้ โดยการใช้ อำนาจเช่นนี้ อยู่ภายใต้การให้คำปรึกษาและกำกับดูแลของสภาบริหาร MLB (MLB Executive Council) มีหน้าที่ในการใช้ความเห็นในเชิงนโยบาย มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่สำคัญ ติดตามตรวจสอบการบริหารงานของทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแพรนไซส์ซีแบบองค์รวม และรักษาประโยชน์สูงสุดแก่กีฬาเบสบอล เพื่อให้การจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลของระบบลีกของ MLB บรรลุเป้าหมายตามที่ MLB กำหนดเอาไว้ในกฎระเบียบ หากทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแพรนไซส์ซี (และบรรดาผู้ร่วมทีมกีฬาเบสบอล) มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดทางวินัยและได้รับโทษทางวินัยตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเลขาธิการกลางมีอำนาจ ในการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งลงโทษทางวินัย (Disciplinary Power) และ (ค) อำนาจระงับข้อพิพาท (วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท เพื่อยุติข้อพิพาทและบังคับใช้กฎระเบียบของ MLB โดยกลไกการระงับข้อพิพาทที่ MLB มีอำนาจดำเนินการ นั่นก็คือ การอนุญาโตตุลาการที่อนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดเสร็จเด็ดขาด (Final Offer Arbitration หรือ FOA) อันถือว่าข้อพิพาทถึงที่สุด และคู่พิพาททุกฝ่ายไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปได้หรือดำเนินคดีทางศาลได้อีก สำหรับข้อพิพาทที่ MLB มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดได้แก่ ข้อพิพาทระหว่างนักกีฬาเบสบอล (Players) กับทีมกีฬาเบสบอลอันเป็นคดีพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินเดือนนักกีฬา (Salary Arbitration Cases) หรือระหว่างนักกีฬากับทีมกีฬาเบสบอลอันเป็นคดีพิพาทที่เกี่ยวข้องกับข้อร้องเรียนการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงการจ้างงาน (Grievance Arbitration Cases) เช่น การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษฐานผิดวินัยนักกีฬา (Disciplinary Appeals) การร้องขอให้วินิจฉัยข้อพิพาทในประเด็นเกี่ยวกับสัญญาจ้างนักกีฬา (Contractual Disputes) การขอให้วินิจฉัยข้อพิพาทในประเด็นเกี่ยวกับโครงการร่วมบำบัดและป้องกันการใช้สารต้องห้ามทางการกีฬา (Joint Drug Prevention and Treatment Program) โครงการระหว่างสโมสรนักกีฬาเบสบอล MLB (MLB Players Association) และสำนักงานเลขาธิการกลาง MLB (Office of the Commissioner of Baseball) ทั้งนี้ MLB ใช้อำนาจระงับข้อพิพาท

ผ่านทางบุคคลผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายกีฬาและกฎกติกากีฬาเบสบอลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุญาโตตุลาการ เช่น องค์คณะอนุญาโตตุลาการสามคน (Three-Person Panel) หรืออนุญาโตตุลาการอิสระเพียงคนเดียว (Single Independent Arbitrator) โดยอนุญาโตตุลาการเหล่านี้จะวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในนาม MLB อนุญาโตตุลาการสามารถใช้อำนาจที่ได้รับจาก MLB ในการถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจบริหารปกครอง กีฬาของเลขาธิการกลาง MLB ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เลขาธิการกลาง MLB ใช้อำนาจไม่ชอบด้วยกฎระเบียบ หรือใช้อำนาจดุลพินิจออกคำสั่งลงโทษทางวินัย (เช่น ลงโทษปรับ (Fine) การให้รอการลงโทษ (Suspension) โดยอนุญาโตตุลาการที่ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย ความเหมาะสมความสมเหตุสมผลและความได้สัดส่วนของการใช้อำนาจออกคำสั่งเพื่อการบริหารปกครองกีฬาเบสบอลในทางกลับกัน เลขาธิการกลาง MLB เป็นผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาประเมินค่าเงินกระบวนกาการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท เพื่อให้อนุญาโตตุลาการได้รับประโยชน์จากการจัดสรรงบประมาณเช่นว่านี้ได้ นั่นก็เท่ากับว่าอนุญาโตตุลาการสามารถใช้อำนาจของตนตรวจสอบการใช้อำนาจของเลขาธิการกลาง MLB ได้ และเลขาธิการกลาง MLB สามารถใช้อำนาจจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนการทำงานของอนุญาโตตุลาการได้ อันเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Check and Balance) ระหว่างกันและกัน

อำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่าง MLB

ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซี

ความสัมพันธ์ระหว่าง MLB ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีล้วนแล้ว แต่ทำให้ MLB มีอำนาจอิสระในการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของตนเอง ประกอบกับ MLB มีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนเพียงรายเดียวในอุตสาหกรรมกีฬาเบสบอล สหรัฐอเมริกา (U.S. Baseball Industry) ทำให้การดำเนินธุรกิจของ MLB ปราศจากคู่แข่ง เพราะไม่มีลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลในสหรัฐอเมริกาที่ดำเนินธุรกิจใกล้เคียงกันกับ MLB ในสหรัฐอเมริกา แทบจะเรียกได้ว่า MLB เป็นผู้ผูกขาดมีอิทธิพลเหนือตลาด สามารถกำหนดราคาสินค้าอย่างสมบูรณ์และวิธีการได้มาซึ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการให้บริการอย่างเบ็ดเสร็จ ไม่มีนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนในสหรัฐอเมริการายใด มาเป็นคู่แข่งรายใหม่ในตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอลในสหรัฐอเมริกา อีกด้านหนึ่ง MLB มีเขตอำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลเป็นของตนเอง (MLB Jurisdiction) ทั้งยังมีอำนาจกำหนด “Franchise Territories” หรือ “เขตอำนาจตามสัญญาแฟรนไชส์” อันเป็นขอบเขตในเชิงพื้นที่หรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้ทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีสามารถใช้ “Exclusive Rights” หรือ “สิทธิอันเป็นเอกสิทธิ์” ในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Farzin, 2015) เท่ากับว่าการทำสัญญาแฟรนไชส์ภายใต้ความตกลงร่วมกันระหว่าง MLB ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซี สามารถทำให้ทีมกีฬาเบสบอลต่าง ๆ มาร่วมตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอลเดียวกัน โดยมี MLB คอยทำหน้าที่ใช้อำนาจแต่เพียงผู้เดียวกำหนดกติกา กฎระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินธุรกิจ ความสัมพันธ์ในทางธุรกิจ เงื่อนไขทางการค้า รวมไปถึงการมีระบบการบริหารปกครอง MLB อย่างเป็นอิสระ พฤติกรรมเช่นว่านี้น่าจะเป็นเป็นการดำเนินธุรกิจการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลแต่เพียงรายเดียว แล้วมีการตกลงตามสัญญาแฟรนไชส์ที่เข้าข่ายว่าเป็นการผูกขาดทางการค้าให้มี MLB สามารถใช้อำนาจบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอล MLB ให้กลายมาเป็นลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลอาชีพหลักเพียงรายเดียวในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

เมื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลในความสัมพันธ์ระหว่าง MLB ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์กับทีมกีฬา

เบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ที่มีอยู่แล้วนั้นจะเห็นได้ว่าความผูกพันตามสัญญาแฟรนไชส์ดังกล่าวมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้ทีมกีฬาเบสบอลยอมรับนับถืออำนาจของ MLB และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ MLB ได้วางเอาไว้อย่างเคร่งครัด อันเนื่องมาจากการนำเอาธรรมนูญ MLB และกฎระเบียบของ MLB มาใช้บังคับกับการบริหารปกครองลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอล ทั้งนี้ เนื่องจากความจำเป็นด้านเทคนิคในการบริหารปกครองชนิดกีฬาเบสบอลอยู่บนพื้นฐานของความผูกพันตามสัญญาแฟรนไชส์ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการใช้บังคับโดยตรงกับผูกพันระหว่าง MLB ในฐานะผู้ใช้อำนาจบริหารปกครองกับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะผู้อยู่ภายใต้อำนาจบริหารปกครองมายึดถือเอาว่าเป็นความสัมพันธ์เช่นนั้นจะเป็นพฤติกรรมผูกขาดทางการค้า เพราะเท่ากับว่า MLB ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์ (ซึ่งเป็นทั้งผู้จัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลรายการ National League of Professional Baseball Clubs (National League หรือ NL) และ American League of Professional Baseball Clubs (American League หรือ AL) กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีสมคบคิดหรือร่วมมือกันเพื่อสร้างอำนาจผูกขาดทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ MLB แสดงพฤติกรรมที่น่าจะก่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดย MLB เพียงรายเดียวหรือกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่าง MLB ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีตามสัญญาแฟรนไชส์เพียงกลุ่มเดียวมีอำนาจเหนือตลาดทำลายคู่แข่งทางการค้าที่มีอยู่ โดยการใช้เทคนิคทางธุรกิจบางอย่างดึงดูดทีมกีฬาเบสบอลคู่แข่งให้เข้ามาเป็นทีมกีฬาเบสบอล ในฐานะแฟรนไชส์ซีของตน

พฤติกรรมเข้าข่ายเป็นการผูกขาดทางการค้าของ MLB

MLB อาจมีพฤติกรรมเข้าข่ายเป็นการผูกขาดทางการค้า (Monopolization) เพื่อสร้างอำนาจเหนือตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอล (Edelman, Grow, & Holden, 2025) เพราะ MLB พยายามทำตนประหนึ่งเป็นผู้ประกอบการรายเดียวที่มีอำนาจเหนือตลาด (Market Power) ด้วยการวางกฎระเบียบและสร้างข้อจำกัดบางอย่างไม่ให้คู่แข่งรายใหม่มีโอกาสมาประกอบธุรกิจกีฬาเบสบอลแข่งขันกับตน หรือวางกลไกป้องกันไม่ให้คู่แข่งรายเก่าเข้ามาสู่ตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอลได้อีก ทำให้เหลือ MLB เป็นผู้ประกอบธุรกิจกีฬาเบสบอลที่จัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีกที่ตนเองมีอำนาจบริหารปกครองเพียงรายเดียว อันประกอบด้วยลีก American League และลีก National League ซึ่งแต่เดิมมีกลุ่มเจ้าของทีมกีฬาเบสบอลในสหรัฐอเมริกาหลายทีมพยายามรวมตัวกันจัดตั้งลีก Federal League มาแข่งขันกับลีก American League และลีก National League ของ MLB แต่ปรากฏว่าลีก Federal League ดำเนินการจัดการแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีกของตนได้ในเวลาสั้น ๆ ลีก Federal League ได้ใช้เทคนิคทางธุรกิจโน้มน้าวใจให้นักกีฬาเบสบอลอาชีพชั้นนำหันมาเล่นกีฬาในลีก Federal League ของตน ไม่ว่าจะเป็นการให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า (Higher Salaries) ลีกที่ MLB บริหารปกครองอยู่ อันเป็นการทำทลายข้อสงวนทางการค้าของ MLB (MLB's Reserve Clause) ที่ปรากฏสาระสำคัญในเชิงห้ามไม่ให้นักกีฬาที่สังกัดทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีโยกย้าย (Move) ไปสังกัดทีมกีฬาเบสบอลที่ลงแข่งขันในลีก Federal League ที่เป็นคู่แข่งทางการค้าฝ่ายตรงกันข้ามกับตน แต่ดูเหมือนว่าลีก Federal League ไม่อาจใช้เทคนิคทางธุรกิจของตนเอาชนะเหนือ MLB ได้ เพราะลีกของตนต้องแบกรับภาระรายจ่ายเพื่อดึงดูดนักกีฬาเบสบอลอาชีพที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมากเพื่อเป้าหมายในการเอาชนะ MLB ประกอบกับตนก็ต้องแบกรับภาระรายจ่ายเพื่อสร้างสนามกีฬาเบสบอลขนาดใหญ่ให้รองรับการแข่งขันกีฬาเบสบอลในลีก Federal League ของตน เหตุนี้เองลีก Federal League จึงไม่อาจแข่งขันทางธุรกิจกับ MLB ได้ จึงต้องล้มเลิกกิจการไปในที่สุด นั้นหมายความว่า MLB สามารถ

ขัดขวางคู่แข่งรายใหม่ไม่ให้ประสบความสำเร็จทางธุรกิจการค้าได้เหมือนกับตน ทำให้ MLB ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์ไม่เพียงใช้อำนาจบริหารปกครองทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีได้เพียงเท่านั้น แต่การใช้อำนาจเหล่านี้ก็ยังสามารถสกัดกั้นทางทำมาหาได้ทางเจริญของคู่แข่งทางธุรกิจอีกด้วย ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดจุดจบทางธุรกิจของลีก Federal League เกิดขึ้นในช่วงปลายฤดูการแข่งขัน 1915 นั่นก็คือ ทีมกีฬาเบสบอลที่ลงทำการแข่งขันในลีก Federal League บางทีมพยายามซื้อกิจการ (Buyout) ของทีมกีฬาเบสบอลที่ลงทำการแข่งขันในลีก American League ทำให้ทีมของตนกลายเป็นหนึ่งในทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีของ MLB และยอมตนอยู่ภายใต้อำนาจบริหารปกครองของ MLB ทำให้ทีมของตนได้รับสิทธิให้ลงทำการแข่งขันในลีก American League ได้ (Society for American Baseball Research, n.d.) ตัวอย่างเช่น ทีมเซนต์หลุยส์ เทอร์เรียร์ (St. Louis Terriers) ซึ่งเป็นทีมที่สังกัดลีก Federal League ได้รับอนุญาตให้ซื้อทีมเซนต์หลุยส์ บราวน์ส (St. Louis Browns) ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีของ MLB ทำให้ทีมเซนต์หลุยส์ เทอร์เรียร์ ซึ่งการที่ทีมเซนต์หลุยส์ เทอร์เรียร์ได้รับสิทธิเช่นนี้ เกิดขึ้นจากการทำข้อตกลงทางออกร่วมกัน (Settlement Agreement) ระหว่างผู้แทน MLB ทีมเซนต์หลุยส์ เทอร์เรียร์ และลีก Federal League เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีบางทีมกลับไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อทีมกีฬาเบสบอลที่เป็นทีมแฟรนไชส์ซีของ MLB ซึ่งทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตเช่นนี้จะเป็นทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำข้อตกลงทางออกร่วมกันระหว่างทีมของตน ผู้แทน MLB และลีก Federal League ซึ่งจะทำข้อตกลงทางออกร่วมกันเช่นนี้ได้หรือไม่นั้นก็จะต้องได้รับอนุญาตจาก MLB ผลที่ตามมาทำให้ทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อทีมกีฬาเบสบอลที่เป็นทีมแฟรนไชส์ซีของ MLB ย่อมไม่สามารถเข้าร่วมการแข่งขันลีก American League กับลีก National League ได้ อีกทั้งทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตดังกล่าวย่อมสูญเสียชื่อเสียงเกียรติคุณหรือทางทำมาหาได้ทางเจริญไปเท่ากับว่าทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตดังกล่าวถูกกีดกันจาก MLB อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจกีฬาเบสบอลรายอื่นแล้วการไม่อนุญาตให้ทำข้อตกลงทางออกร่วมกันระหว่างทีมของตน ผู้แทน MLB และลีก Federal League เช่นนี้ถือเป็นการกีดกัน การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจกีฬาเบสบอลรายอื่นอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่ (Rogers, 1977) การใช้อำนาจในตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอลหรืออำนาจต่อรองในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เหลือนอยู่เพียงรายเดียวในสหรัฐอเมริกาอันเป็นการใช้ความได้เปรียบทางธุรกิจที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่ การไม่อนุญาตอย่างนี้จะถือเป็นการจำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจกีฬาเบสบอลของทีมที่ไม่ได้รับอนุญาตดังกล่าวอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่

คดี *Federal Baseball Club v. National League* กับข้อยกเว้นการผูกขาดทางการค้าในสหรัฐอเมริกา

ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา (U.S. Supreme Court) ได้เคยวินิจฉัยในคดี *Federal Baseball Club v. National League* (คดี *Federal Baseball Club of Baltimore, Inc. v. National League of Professional Baseball Clubs*, 259 U.S. 200 (1922)) โดยคดีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงที่ว่าทีม Baltimore Terrapins ซึ่งเคยเป็นทีมที่เคยลงแข่งขันในลีก Federal League กลับไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อทีมกีฬาเบสบอลที่เป็นทีมแฟรนไชส์ซีของ MLB ซึ่งทีม Baltimore Terrapins ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำข้อตกลงทางออกร่วมกันระหว่างทีมของตน ผู้แทน MLB และลีก Federal League ซึ่งจะทำข้อตกลงทางออกร่วมกันเช่นนี้ได้หรือไม่

ก็ต้องได้รับอนุญาตจาก MLB (Jacob, 2024) ผลที่ตามมาทำให้ทีม Baltimore Terrapins ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อทีมกีฬาเบสบอลที่เป็นทีมแฟรนไชส์ของ MLB ย่อมไม่สามารถเข้าร่วมการแข่งขันลีก Americal League กับลีก National League จึงน่าจะถือได้ว่าพฤติกรรมของลีก MLB มุ่งเน้น การกีดกันทางการค้าด้วยการแสดงพฤติกรรมในทางที่ร่วมกันไม่ยอมให้ทีม Baltimore Terrapins เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเบสบอลอย่างมีระเบียบแบบแผนได้ (Organized Baseball) ทำให้ทีม Baltimore Terrapins สูญเสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Financial Losses) (Ansbro, 2026) โดยทีม Baltimore Terrapins กล่าวว่าตนได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจ เพราะ MLB กระทำการละเมิดกฎหมายต่อต้านการผูกขาดสหรัฐอเมริกาหรือรัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act แล้วขอให้ศาลสั่งให้ MLB ใช้ค่าเสียหายให้แก่ทีมของตนด้วย มาตรา 1 (Section 1) วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจำกัดทางการค้า (Restraint of Trade) เอาไว้ว่า “สัญญาการรวมกลุ่มในรูปแบบของทรัสต์หรืออย่างอื่น หรือการสมคบคิดใดๆ ที่เป็นการจำกัดการค้าหรือพาณิชย์ระหว่างรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาหรือระหว่างประเทศ ถือเป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย บุคคลใดที่ทำสัญญาหรือเข้าร่วมในการรวมกลุ่มหรือการสมคบคิดใด ๆ ที่ประกาศว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ จะถือว่ามีความผิดจำกัดทางการค้า และเมื่อศาลตัดสินว่ามีความผิด จะต้องถูกลงโทษปรับไม่เกิน 100,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่เป็นนิติบุคคลกระทำผิด หรือ 1,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่เป็นบุคคลธรรมดากระทำผิด หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ แล้วแต่ดุลพินิจของศาล” (Every contract, combination in the form of trust or other- wise, or conspiracy, in restraint of trade or commerce among the several States, or with foreign nations, is hereby declared to be illegal. Every person who shall make any such contract or engage in any such combination or conspiracy, shall be deemed guilty of a misdemeanor, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding five thousand dollars, or by imprisonment not exceeding one year, or by both said punishments, at the discretion of the court) และมาตรา 2 (Section 2) วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการผูกขาดตลาด (Monopolization) เอาไว้ว่า “บุคคลใดที่ผูกขาด หรือ พยายามผูกขาด หรือร่วมมือหรือสมคบคิดกับบุคคลอื่นใดเพื่อผูกขาดส่วนใดส่วนหนึ่งของการค้าหรือการพาณิชย์ระหว่างรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาหรือระหว่างประเทศ จะถือว่ามีความผิดทางอาญฐานผูกขาดทางการค้า และหากศาลใช้วินิจฉัยว่ามีความผิดทางอาญา ก็จะต้องถูกลงโทษ ปรับไม่เกิน 100,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่เป็นนิติบุคคลกระทำผิด หรือ 1,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่เป็นบุคคลธรรมดากระทำผิด หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ตามดุลพินิจของศาล” (Every person who shall monopolize, or attempt to monopolize, or combine or conspire with any other person or persons, to monopolize any part of the trade or commerce among the several States, or with foreign nations, shall be deemed guilty of a misdemeanor, and, on conviction thereof; shall be punished by fine not exceeding five thousand dollars, or by imprisonment not exceeding one year, or by both said punishments, in the discretion of the court) (Federal Baseball Club of Baltimore, Inc. v. National League of Professional Baseball Clubs, 1922)

อย่างไรก็ดี ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้พิพากษาให้ถือว่ากระทำความผิดของ MLB และลีกการแข่งขันกีฬาของตนชอบด้วยกฎหมายแล้ว MLB ไม่ได้กระทำการละเมิดกฎหมายต่อต้านการผูกขาดสหรัฐอเมริกาหรือรัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act แต่อย่างไร โดยผู้พิพากษา Oliver Wendell Holmes Jr. ผู้พิพากษา

ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาในขณะนั้น ให้เหตุผลในคำพิพากษาว่ารัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act จะบังคับใช้กับพฤติกรรมจำกัดการแข่งขันทางการค้าซึ่งเกี่ยวข้องกับ “การพาณิชย์ระหว่างรัฐ” หรือ “Interstate Commerce” เท่านั้น นั่นหมายความว่ารัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act ซึ่งวางหลักเกณฑ์ต่อต้านการทำสัญญาหรือข้อตกลงไปในเชิงรวมหัวสมคบคิดกันเพื่อจำกัดการค้าระหว่างรัฐหรือระหว่างประเทศ (Federal Trade Commission, n.d.) บังคับใช้เฉพาะพฤติกรรมจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่มีผลข้ามเขตแดนรัฐในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น เพื่อควบคุมป้องกันการสร้างข้อจำกัดไปในทางที่ไม่ให้เกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรี (Anticompetitive Restraints) ในทำนองที่สร้างการผูกขาดทางการค้าหรือในลักษณะที่เป็นบ่อเกิดอำนาจเหนือตลาดอย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งการแข่งขันกีฬาเบสบอลอาชีพ (Professional Baseball) ที่จัดขึ้นโดย MLB และลีก Americal League กับลีก National League ไม่ถือเป็น “การพาณิชย์ระหว่างรัฐ” หรือ “Interstate Commerce” แต่อย่างใด การแข่งขันกีฬาเบสบอลที่จัดขึ้นในสนามกีฬาในรัฐอันเป็นสถานที่จัดการแข่งขันดังกล่าวเป็นเพียง “มหกรรมการแสดง” หรือ “Exhibition” เท่านั้น อีกทั้งการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เกิดขึ้นก็ถือเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในรัฐหนึ่งรัฐใดเพียงรัฐเดียวในขณะที่มีการแข่งขัน กีฬากำลังดำเนินอยู่ในสนามกีฬาของทีมกีฬาเบสบอลที่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน เหตุนี้เองจึงถือว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็น “เรื่องของแต่ละรัฐโดยแท้” หรือ “Purely State Affairs” การแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เกิดขึ้นหาใช่เป็น “การพาณิชย์ระหว่างรัฐ” หรือ “Interstate Commerce” ที่รัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act จะถูกนำไปใช้บังคับได้ (Arena, 2023)

เท่ากับว่าศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาวางหลักการเอาไว้ให้ MLB มีใช้อำนาจเหนือตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอลที่ตนมีอยู่ สามารถสร้างข้อจำกัดทางการค้าตามที่ตนปรารถนาได้ เพราะการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่จัดขึ้นในสนามกีฬาในรัฐอันเป็นสถานที่จัดการแข่งขันเบสบอลดังกล่าวเป็นเพียงมหกรรมการแสดงที่เกิดขึ้นแต่ละท้องถิ่น (Local Exhibition) ของแต่ละรัฐที่มีการจัดการแข่งขันเท่านั้น โดยการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งก็ไม่ใช้การพาณิชย์ระหว่างรัฐแต่อย่างใด เหตุนี้เองจึงไม่ถือว่า MLB ได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act ยิ่งไปกว่านั้นศาลฎีกาสหรัฐ อเมริกาก็ยังเห็นว่าโครงสร้างการบริหารปกครองการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ที่แม้จะมี MLB เพียงรายเดียวดำเนินการใช้อำนาจบริหารปกครองเหนือทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีของตนทั้งหมดทำให้สามารถกำหนดข้อจำกัดทางการค้า (หรือเงื่อนไขทางธุรกิจ) ตามข้อผูกพันในสัญญาแฟรนไชส์หรือสร้างข้อตกลงเพื่อหาทางออกทางธุรกิจร่วมกับคู่ค้ารายอื่น ๆ แต่โครงสร้างการบริหารปกครองการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ก็ดำเนินไปเพื่อให้การแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีกของ MLB ได้แก่ ลีก American League กับลีก National League สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น โดยศาลฎีกาสหรัฐอเมริกายังมองว่ากีฬาเบสบอลเป็นเพียงชนิดกีฬาหนึ่งหรือเป็นเพียงกีฬาประเภทหนึ่ง (Sport) เท่านั้น แต่กีฬาเบสบอลก็ไม่ใช่สินค้า (Commodity) ที่วางจำหน่ายในท้องตลาดสหรัฐอเมริกาเหมือนกันสินค้าทั่วไป (Chaljub, 2025) เพราะถ้าเป็นการผูกขาดทางการค้าทั่วไปแล้วกิจการที่ผูกขาดทางการค้าต้องใช้อำนาจเหนือตลาดควบคุมราคาและปริมาณสินค้าทั่วไปที่วางจำหน่ายในท้องตลาด อันนำไปสู่การจำกัดการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีในท้องตลาด ด้วยเหตุนี้ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาจึงพิพากษาว่า MLB ไม่ได้มีพฤติกรรมผูกขาดทางการค้า ไม่ถือว่า MLB ได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act แต่อย่างใด (Alito, 2009) คดี *Federal Baseball Club v. National League* นี้เสมือนหนึ่งว่าศาลสหรัฐอเมริกาสั่งขอยกเว้นการผูกขาดทางการค้า (Antitrust Exemption) หรือขอยกเว้นการบังคับใช้รัฐบัญญัติ Sherman Antitrust Act ไม่ให้บังคับใช้กับการแข่งขันกีฬาเบสบอลระบบลีก

ที่ MLBใช้อำนาจบริหารปกครองอยู่ เพราะผลของการตีความรัฐธรรมนูญ Sherman Antitrust Act เพื่อนำรัฐธรรมนูญ Sherman Antitrust Act ไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงในคดีนี้ ผลที่ตามมาคือ *Federal Baseball Club v. National League* เปรียบเสมือนเป็นข้อยกเว้นการผูกขาดทางการค้า ที่ศาลในสหรัฐอเมริกาอื่น ๆ ต้องยึดถือคำพิพากษานี้ คำพิพากษาเดิมในคดีนี้ถือเป็นบรรทัดฐาน (Precedent) ในการตัดสินหรือการทำคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาในคดีถัดไป

การใช้คดี *Federal Baseball Club v. National League* เป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีธุรกิจการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ในเวลาต่อมา

ศาลสหรัฐอเมริกาได้ใช้คดี *Federal Baseball Club v. National League* เป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีเกี่ยวกับธุรกิจกีฬาเบสบอลที่คล้ายคลึงกันในเวลาต่อมา ตัวอย่างเช่น คดี *Flood v. Kuhn* (คดี *Flood v. Kuhn*, 407 U.S.258 (1972)) ที่ เคิร์ต ฟลัด (Curt Flood) นักกีฬาเบสบอลอาชีพของทีม เซนต์หลุยส์ คาร์ดินัลส์ (St. Louis Cardinals) ซึ่งถูกขายให้กับทีมฟิลาเดลเฟีย ฟิลลีส (Philadelphia Phillies) ในปี 1969 โดยที่เคิร์ต ฟลัดไม่ได้สมัครใจที่ย้ายไปอยู่ทีมฟิลาเดลเฟีย ฟิลลีสแต่อย่างใด เคิร์ต ฟลัดจึงมีพฤติกรรมแข็งขันไม่ยอมไปรายงานตัวกับทีมฟิลาเดลเฟีย ฟิลลีส อีกทั้งเคิร์ต ฟลัดยังได้แย้งว่าข้อสงวนทางการค้าของ MLB สร้างสภาวะ “การจำยอมรับใช้โดยไม่สมัครใจ” หรือ “Involuntary Servitude” ที่ไม่เพียงขัดหรือแย้งกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 13 (The 13th Amendment to the United States Constitution) แต่ยังเป็นการสร้างข้อตกลงจำกัดทางการค้าที่ห้ามนักกีฬา เบสบอลอาชีพประกอบอาชีพของตนอย่างเสรี ปิดทางทำมาหาได้หรือทางเจริญตามใจปรารถนาของนักกีฬาเบสบอลอาชีพจนเกินสมควรโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อสงวนทางการค้าที่ห้ามไม่ให้นักกีฬาเบสบอลอาชีพสามารถย้ายทีมกีฬาเบสบอลจากต้นสังกัดเดิมไปยังต้นสังกัดใหม่ได้ จนกว่าจะถูกแลกเปลี่ยนตัวหรือปล่อยตัว ซึ่ง MLB เคยตั้งข้อสงวนทางการค้าในรูปแบบนี้เพื่อไม่ให้นักกีฬาเบสบอลอาชีพมีสิทธิเปลี่ยนทีมต้นสังกัดได้ด้วยตัวเองได้จนกว่าจะถูกแลกเปลี่ยนหรือปล่อยตัวด้วยความยินยอมของทีมต้นสังกัด ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นน่าจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ Sherman Antitrust Act อันเป็นกฎหมายประสงค์ที่จะมุ่งสกัดกั้นการผูกขาดทางการค้าให้นักกีฬาเบสบอลอาชีพต้องสังกัดกับต้นสังกัดอย่างเคร่งครัด หรือข้อตกลงที่จำกัดเสรีภาพในการโยกย้ายนักกีฬาเบสบอลอาชีพข้ามสโมสรอันเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าระหว่างทีมกีฬาเบสบอลในตลาดธุรกิจกีฬาเบสบอล (Abrams, 1999) อย่างไรก็ตามศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีนี้ก็กลับตัดสินคดีโดยใช้คดี *Federal Baseball Club v. National League* มาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสิน ผลที่ตามมาทำให้เคิร์ต ฟลัดแพ้คดี เพราะศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาให้เหตุผลที่ว่าการแข่งขันกีฬาเบสบอลอาชีพที่จัดขึ้นโดย MLB และลีก American League กับลีก National League ไม่ถือเป็น “การพาณิชย์ระหว่างรัฐ” หรือ “Interstate Commerce” แต่อย่างใด อีกทั้งการตั้งข้อสงวนเช่นนี้ก็ไม่ใช่ข้อสงวนที่เกี่ยวกับการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เป็นเพียง “มหกรรมการแสดง” หรือ “Exhibition” เท่านั้น เหตุนี้เองพฤติกรรมของ MLB จึงไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ Sherman Antitrust Act เป็นต้น (Flood v. Kuhn, 1972)

บทสรุป

โดยสรุปแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าคดี *Federal Baseball Club v. National League* ที่ศาลฎีกาตัดสินในอดีตที่ผ่านมาถูกใช้เป็นบรรทัดฐานอ้างอิงว่าธุรกิจกีฬาเบสบอลที่ดำเนินอยู่โดย MLB นั้น แม้ว่าจะมีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงที่จะเป็นการผูกขาดทางการค้าในธุรกิจกีฬาเบสบอล แต่การตีความรัฐธรรมนูญ Sherman Antitrust Act ไปในทิศทางที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้น ย่อมทำให้ธุรกิจกีฬาเบสบอลของ MLB อันประกอบไปด้วยการบริหารปกครองการแข่งขันกีฬาระบบลีกภายใต้ความสัมพันธ์ตามสัญญาแฟรนไชส์ระหว่าง MBL ในฐานะแฟรนไชส์เซอร์กับทีมกีฬาเบสบอลในฐานะแฟรนไชส์ซีสามารถดำเนินต่อไปได้ในปัจจุบัน ประกอบกับการใช้อำนาจสร้างข้อจำกัดทางการค้าที่ผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบลีกการแข่งขันกีฬาเบสบอลของ MLB ทั่วไปต้องยอมรับหรือสร้างข้อจำกัดทางการค้าเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลใดที่มาสัมพันธ์ในทางธุรกิจกับตนต้องปฏิบัติตาม ก็ไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมผูกขาดทางการค้าแต่อย่างใด เสมือนว่าศาลฎีกาที่ตัดสินคดีนี้ได้สร้างบรรทัดฐานเอาไว้ว่าการประกอบธุรกิจกีฬาเบสบอลของ MLB เป็นข้อยกเว้นของการผูกขาดทางการค้าในสหรัฐอเมริกา ยิ่งไปกว่านั้นศาลฎีกาที่ตัดสินคดีธุรกิจกีฬาเบสบอลของ MLB ก็ดำเนินตามบรรทัดฐานที่วางเอาไว้ในคดี *Federal Baseball Club v. National League* อย่างเคร่งครัด โดยมีการอ้างเหตุผลในคำพิพากษาอย่างคล้อยตามกันว่าการแข่งขันกีฬาเบสบอลอาชีพ ที่จัดขึ้นโดย MLB และลีก American League กับลีก National League ไม่ถือเป็น “การพาณิชย์ระหว่างรัฐ” หรือ “Interstate Commerce” แต่อย่างใด การแข่งขันกีฬาเบสบอลที่จัดขึ้นในสนามกีฬาในรัฐอันเป็นสถานที่จัดการแข่งขันดังกล่าวเป็นเพียง “มหรสพการแสดง” หรือ “Exhibition” เท่านั้น อีกทั้งการแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เกิดขึ้นก็ถือเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในรัฐหนึ่งรัฐใดเพียงรัฐเดียวในขณะที่การแข่งขันกีฬากำลังดำเนินอยู่ในสนามกีฬาของทีมกีฬาเบสบอลที่เป็น เจ้าภาพจัดการแข่งขัน เหตุนี้เองจึงถือว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็น “เรื่องของแต่ละรัฐโดยแท้” หรือ “Purely State Affairs” การแข่งขันกีฬาเบสบอลที่เกิดขึ้นหาใช่เป็น “การพาณิชย์ระหว่างรัฐ” หรือ “Interstate Commerce” ที่รัฐธรรมนูญ Sherman Antitrust Act จะถูกนำไปใช้บังคับได้

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนยังเห็นอีกว่าหากเป็นชนิดกีฬาอื่น ๆ เช่น กีฬาบาสเกตบอล (Basketball) ก็จำเป็นต้องจำเอาจำพิพากษาศาลสหรัฐอเมริกาที่ตัดสินในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชนิดกีฬาดังกล่าวเท่านั้น ตัวอย่างเช่น คดี *Robertson v. National Basketball Association settlement* (หรือคดี Oscar Robertson Rule) ที่ศาลสหรัฐอเมริกาวินิจฉัยไปในทางที่ว่าข้อตกลงที่จำกัดเสรีภาพในการโยกย้ายนักกีฬาบาสเกตบอลอาชีพข้ามสโมสรโดยให้นักกีฬาบาสเกตบอลตกลงยินยอมสังกัดต่อสโมสรกีฬาบาสเกตบอลสโมสรหนึ่งสโมสรใดเพียงสโมสรเดียว (ทีมหนึ่งทีมใดเพียงทีมเดียว) และข้อตกลงดังกล่าวให้นักกีฬาบาสเกตบอลต้องสังกัดกับสโมสรนั้นไปตลอดชีวิตถือเป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าระหว่างทีมกีฬาเบสบอลในตลาดธุรกิจกีฬาบาสเกตบอล ยิ่งไปกว่านั้นยังจำกัดสิทธิเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานหรือเปลี่ยนสถานที่ทำงานของนักกีฬาบาสเกตบอล (*Robertson v. National Basketball Association*, 1975) เท่ากับว่าศาลสหรัฐอเมริกาอาจวางบรรทัดฐานต่อบางชนิดกีฬาอีกแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากการวางบรรทัดฐานต่อชนิดกีฬาเบสบอลก็เป็นได้ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเหตุปัจจัยหลักที่ทำให้ต้องศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแต่ละชนิดกีฬา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎระเบียบของแต่ละชนิดกีฬาที่เกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างในธุรกิจอุตสาหกรรมของแต่ละชนิดกีฬา

รายการอ้างอิง

- Abrams, R. I. (1999). Before the flood: The history of baseball's antitrust exemption. *Marquette Sports Law Review*, 9(2), 307–313. <https://scholarship.law.marquette.edu/sportslaw/vol9/iss2/7>
- Alito, S. A., Jr. (2009). The origin of the baseball antitrust exemption: Federal Baseball Club of Baltimore, Inc. v. National League of Professional Baseball Clubs. *Journal of Supreme Court History*, 34(2), 183–195. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5818.2009.01208.x>
- Ansbro, R. (2026). Replay review: The case for Federal Baseball and the case for overturning it. *Jeffrey S. Moorad Sports Law Journal*, 33(1), 33–94. <https://digitalcommons.law.villanova.edu/mslj/vol33/iss1/2>
- Arena, H. (2023). Minor league with a major issue: How baseball's federal antitrust exemption has devastated minor league baseball. *West Virginia Law Review Online*, 125(2), 1–25. <https://researchrepository.wvu.edu/wvlr-online/vol125/iss2/1>
- Berri, D. (2021). Oscar Robertson, Antitrust, and the Fight Against Monopsony Power in the NBA. *The Antitrust Bulletin*, 66(3), 328–358.
- Chaljub, J. P. (2025). Pitching for reform: Cangrejeros' push to level the legal playing field by challenging baseball's antitrust exemption. *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, 30(1), 108–135. <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1557&context=jcfl>
- Dunning, A. P., & Kleiman, K. E. (2016). Major league broadcasting: The deleterious effects of Major League Baseball's antitrust exemption on Nevada consumers with no home team. *Nevada Law Journal*, 16(3), 1171–1199. <https://scholars.law.unlv.edu/nlj/vol16/iss3/12>
- Edelman, M., & Holden, J. T. (2024). Baseball's anticompetitive antitrust exemption. *Boston College Law Review*, 65(5), 1695–1753. <https://lira.bc.edu/works/publication-article/a3dzs-te489>
- Edelman, M., Grow, N., & Holden, J. T. (2025). The re-monopolization of the U.S. sports trading card industry. *University of Illinois Law Review*, 2025(1), 63–113. <https://illinoislawreview.org/wp-content/uploads/2025/02/Grow.pdf>
- Farzin, L. (2015). On the antitrust exemption for professional sports in the United States and Europe. *Jeffrey S. Moorad Sports Law Journal*, 22(1), 75–108. <https://digitalcommons.law.villanova.edu/mslj/vol22/iss1/2>
- Federal Baseball Club of Baltimore, Inc. v. National League of Professional Baseball Clubs, 259 U.S. 200 (1922).

- Federal Trade Commission. (n.d.). *The Antitrust Laws*. <https://www.ftc.gov/advice-guidance/competition-guidance/guide-antitrust-laws/antitrust-laws>
- Jacob, B. G. (2024). The business of baseball: MiLB's decision to unionize reintroduces the need to eliminate baseball's historic antitrust exemption. *Louisiana Law Review*, 85(1), 341–378. <https://digitalcommons.law.lsu.edu/lalrev/vol85/iss1/13>
- Nathanson, M. (2013). Who exempted baseball, anyway? The curious development of the antitrust exemption that never was. *Harvard Journal of Sports & Entertainment Law*, 4(1), 1–50. <https://journals.law.harvard.edu/jsel/wp-content/uploads/sites/78/2013/06/Nathanson.pdf>
- McEvoy, C. (2007). Major League Baseball antitrust immunity: Examining the legal and financial implications of relocation rules. *Entertainment and Sports Law Journal*, 4(3), Article 4. <https://doi.org/10.16997/eslj.81>
- Robertson v. National Basketball Association, 389 F. Supp. 867 (S.D.N.Y. 1975).
- Rogers, C. P., III. (1977). Judicial reinterpretation of statutes: The example of baseball and the antitrust laws. *Houston Law Review*, 14, 611–653. https://scholar.smu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1755&context=law_faculty
- Society for American Baseball Research. (n.d.). Federal Baseball Club of Baltimore, Inc. v. National League of Professional Baseball Clubs, 259 U.S. 200 (1922). SABR. <https://sabr.org/supreme-court/1922>
- Snyder, D. L. (2008). Anatomy of an aberration: An examination of the attempts to apply antitrust law to Major League Baseball through Flood v. Kuhn (1972). *DePaul Journal of Sports Law*, 4(2), 177–212. <https://via.library.depaul.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1060&context=jslcp>

การใช้ภาษาถิ่นและการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสาน ในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่

รัตนาพร กุลหงษ์¹, มิ่งมนัสชน จังหาร^{2*}

^{1,2}สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

*ผู้นิพนธ์หลัก: E-mail: mingmanuschon.j@rmu.ac.th

รับบทความ: 9 มีนาคม 2569, แก้ไขบทความ: 11 มีนาคม 2569, ตอรับบทความ: 1 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้ภาษาถิ่นอีสาน และ 2) วิเคราะห์การถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ จำนวน 24 เพลง (พ.ศ. 2558–2568) วิเคราะห์เนื้อหาผ่านกรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาและทฤษฎี อัตลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. กลวิธีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน พบ 3 ลักษณะหลัก ได้แก่ การใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่น (20 บทเพลง) การผสมภาษากลาง (12 บทเพลง) และการใช้โวหารภาพพจน์ โดยเฉพาะอุปมาเพื่อสร้างจินตภาพ ทั้งนี้ไม่พบการใช้สำนวนในบทเพลงทั้งหมด สะท้อนถึงเอกลักษณ์การสื่อสารที่เน้นความเรียบง่ายและจริงใจ

2. การถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสาน พบ 4 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อและค่านิยม (13 บทเพลง แบ่งเป็นความเชื่อ 10 บทเพลง และค่านิยม 3 บทเพลง) ซึ่งสะท้อนเรื่องกฎแห่งกรรมและความกตัญญู วิถีชีวิตชนบทนำเสนอความเรียบง่าย (7 บทเพลง) ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น (5 บทเพลง) และความสัมพันธ์กับคนในชุมชน (5 บทเพลง) ตามลำดับ

สรุปได้ว่า บทเพลงของก้อง ห้วยไร่ ใช้ภาษาถิ่นเป็นเครื่องมือหลักในการธำรงรักษาและผลิตซ้ำอัตลักษณ์อีสาน โดยเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตดั้งเดิมเข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาษาถิ่นอีสาน, การใช้ภาษาถิ่น, อัตลักษณ์อีสาน, เพลงลูกทุ่งอีสาน, ก้อง ห้วยไร่

THE USE OF ISAN DIALECT AND THE TRANSMISSION OF ISAN IDENTITY IN THE SONGS OF KONG HUAYRAI

Rattanaporn Kunlahong¹ Mingmanuschon Changharn²

^{1,2}Thai for Communication program Faculty of Humanities and Social Sciences,
Maha Sarakham Rajabhat University

*Corresponding Author: E-mail: mingmanuschon.j@rmu.ac.th

Received: 9 March 2026, Revised: 11 March 2026, Accepted: 1 June 2026

ABSTRACT

This qualitative research aims to: 1) study the use of the Isan dialect, and 2) analyze the transmission of local identity in 24 popular songs by Kong Huayrai (2015–2026). Content analysis was conducted using linguistic strategy and identity theory frameworks. The findings are as follows.

1. Linguistic Strategies. Three primary strategies were identified: local Isan vocabulary (20 songs), mixing Central Thai (12 songs), and various figures of speech primarily similes. Notably, no idioms were found, emphasizing the artist's preference for simple and direct communication.

2. Isan Identity Transmission. Identity is reflected in four dimensions: beliefs and values (13 songs; 10 for beliefs and 3 for values) highlighting karma and gratitude, rural lifestyle (7 songs), local wisdom (5 songs), and community relationships (5 songs) respectively.

In conclusion, Kong Huayrai effectively employs the Isan dialect to maintain and reproduce local identity. His music serves as a cultural space that integrates traditional values into a contemporary Thai context.

Keywords: Isan dialect, Linguistic use, Isan identity, Isan country songs, Kong Huayrai

บทนำ

การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการเข้าใจความหลากหลายของอัตลักษณ์ท้องถิ่น เนื่องจากภาษาเป็นรากฐานของการดำรงรักษาวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของกลุ่มชน โดยนักวิชาการคาดว่าภาษาของมนุษย์อาจเริ่มต้นขึ้นในยุคหินเมื่อประมาณ 100,000 ปีที่ผ่านมาพร้อมกับการเติบโตของมนุษย์จนถึงขีดสุดเพื่อการสร้างวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอด ทั้งนี้ ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจผ่านเสียงพูดหรือลายลักษณ์อักษรที่ตกลงร่วมกัน (อุทัย หิรัญโต, 2526)

ในส่วนของอัตลักษณ์นั้น หมายถึงลักษณะเฉพาะที่สะท้อนความเป็นตัวตนของบุคคลหรือกลุ่มคนทั้งในด้านภาษา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่สั่งสมมานาน สำหรับบริบทของชาวอีสาน อัตลักษณ์ปรากฏผ่านภาษาถิ่น สำนวนพื้นบ้าน และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งบทเพลงที่ใช้ภาษาถิ่นจะทำหน้าที่ถ่ายทอดอัตลักษณ์เหล่านี้สู่ผู้ฟังในวงกว้าง (โชติกา ศรีประเสริฐ, 2554) โดยประชาคมในภาคอีสานได้สืบทอดวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกับอาณาจักรล้านช้างมาแต่อดีต อย่างไรก็ตาม รูปแบบตัวอักษรท้องถิ่นอย่างอักษรธรรมและอักษรไทยน้อยได้ลบลบหายไปเมื่อมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทำให้คนรุ่นหลังเรียนรู้อักษรไทยตามระบบโรงเรียน (ธวัช ปุณโณทก, 2532)

ปัจจุบันบทเพลงลูกทุ่งหมอลำได้กลายเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์อีสาน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ฟังที่ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในเมืองใหญ่ซึ่งบทเพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เชื่อมโยงพวกเขากลับไปยังรากเหง้าทางวัฒนธรรม (นิศานาจ โสภภาพ และไวภูณัฐ ครอบงุม, 2566) กรณีของ ก้อง ห้วยไร่ หรือนายอัครเดช ยอดจำปา (ก้อง ห้วยไร่, ม.ป.ป.) ถือเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากมีการนำภาษาถิ่นอีสานมาผสมผสานกับภาษาไทยกลางในผลงานเพลงที่โด่งดังอย่าง “คู่คอง” ซึ่งสะท้อนทั้งความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาสและพญานาค โดยก้อง ห้วยไร่ ไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ผ่านยอดการเข้าถึงในสื่อสังคมออนไลน์ (YouTube) ที่มีมากกว่าหลายพันล้านครั้ง แต่ผลงานของเขายังสร้าง “พื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่” ที่เชื่อมประสานระหว่างรสนิยมดนตรีสมัยใหม่กับรากเหง้าดั้งเดิมเข้าด้วยกันอย่างลงตัว ส่งผลให้เกิดกระแสอีสานอินดี้ ที่แผ่ขยายอิทธิพลไปสู่ผู้ฟังระดับประเทศและระดับสากล

แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของเพลงลูกทุ่งต่อการธำรงอัตลักษณ์อีสานอยู่บ้าง ทว่าจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีมุ่งเน้นการสะท้อนอัตลักษณ์อีสานในมิติเชิงประวัติศาสตร์หรือภาพแทนของเกษตรกรรมดั้งเดิมที่เต็มไปด้วยความยากลำบากและการโหยหาอดีต การได้มาซึ่งประเด็นการวิจัยครั้งนี้ เกิดจากการต่อยอดข้อค้นพบจากงานวิจัยในอดีต เช่น งานของ ชิดชนก ผลาผล (2561) ที่ได้ศึกษาคุณค่าทางวรรณศิลป์และสังคมในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ จำนวน 21 เพลง ซึ่งพบว่ามีการใช้ภาษาถิ่นสื่อสารอย่างเรียบง่ายเพื่อสะท้อนความเชื่อและค่านิยม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ายังคงมีช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ในมิติของการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีอัตลักษณ์ ในยุคเปลี่ยนผ่านสู่กระแสอีสานอินดี้ (พ.ศ. 2558-2568) การศึกษาเชิงลึกในศิลปินที่มีบทบาทนำอย่างก้อง ห้วยไร่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจว่าภาษาถิ่นถูกนำมาผลิตซ้ำเพื่อสร้างความหมายของความเป็นอีสานร่วมสมัยอย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะการใช้ภาษาถิ่นอีสาน ทั้งคำศัพท์เฉพาะถิ่น สำนวน และโวหารภาพพจน์ เพื่อวิเคราะห์การถ่ายทอดอัตลักษณ์ในมิติต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในฐานะกลไกสำคัญในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นในบริบทสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาถิ่นอีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่
2. เพื่อวิเคราะห์การถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสานผ่านภาษาในบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ ที่เผยแพร่สู่สาธารณะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา จนถึง ปี พ.ศ. 2568 ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ ที่เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ถึงปี พ.ศ. 2568 โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1) เป็นบทเพลงที่มียอดผู้เข้าชมในสื่อสังคมออนไลน์ (YouTube) ตั้งแต่ 2 ล้านครั้งขึ้นไป (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2568) ซึ่งถือเป็นสถิติที่สะท้อนถึงการได้รับการยอมรับในระดับมหาชน และเป็นเกณฑ์มาตรฐานความสำเร็จทางสถิติของเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยในยุคดิจิทัลที่สามารถแผ่อิทธิพลไปสู่ผู้ฟังในวงกว้างระดับประเทศ

2) เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารเป็นหลัก และปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพื่อให้ได้ตัวบทที่มีความเข้มข้นทางข้อมูลและสอดคล้องกับนิยาม อัตลักษณ์อีสานที่กำหนดไว้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 บทเพลง

ตัวแปรในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

1. ขอบเขตด้านการใช้ภาษาถิ่นอีสาน มุ่งเน้นศึกษาลักษณะทางภาษาที่ปรากฏในบทเพลงภายใต้กรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ภาษา 4 ประเด็น ได้แก่ คำศัพท์เฉพาะถิ่น การผสมภาษากลาง สำนวน และการใช้โวหารภาพพจน์

2. ขอบเขตด้านการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสาน มุ่งเน้นวิเคราะห์การสื่อสารผ่านตัวบทเพลง ใน 4 มิติ ได้แก่ วิถีชีวิตชนบท ความเชื่อและค่านิยม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และความสัมพันธ์ของคนกับชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้ภาษาถิ่นอีสาน หมายถึง รูปแบบและวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ สำนวน โครงสร้างประโยค และน้ำเสียงของภาษาถิ่นอีสานที่ปรากฏในบทเพลง เพื่อสื่อสารความหมายและสะท้อนความเป็นท้องถิ่นของศิลปิน

2. กลวิธีการใช้ภาษา หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคที่ศิลปินเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน และรูปแบบการสื่อสาร ทั้งในเชิงภาษาถิ่นอีสานและภาษาไทยกลาง เพื่อสร้างอารมณ์ ถ่ายทอดความหมาย และสะท้อนอัตลักษณ์ของชาวอีสานผ่านบทเพลง

3. การถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสาน หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของชาวอีสานผ่านภาษา เนื้อหา และสัญลักษณ์ในบทเพลง เพื่อสะท้อนคุณค่าทางสังคมและวิถีชีวิตของคนอีสาน

4. ภาษาถิ่นอีสาน หมายถึง ภาษาที่ใช้ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มีระบบคำศัพท์และรูปประโยคเฉพาะที่แตกต่างจากภาษาไทยกลาง และสะท้อนถึงรากฐานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสาน

5. บทเพลงของก้อง ห้วยไร่ หมายถึง ผลงานเพลงที่ก้อง ห้วยไร่ ประพันธ์หรือขับร้อง โดยมีลักษณะเด่นคือการนำภาษาถิ่นอีสานมาใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของคนอีสานผ่านบทเพลง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีสำคัญเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาและการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสาน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาถิ่น ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดของ ชินดา พันธุ์โสภณ (2555) มาใช้ใน

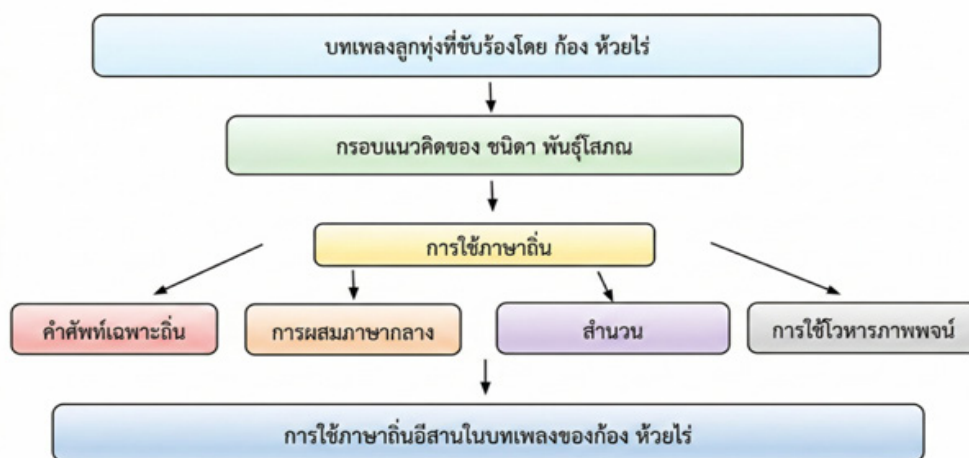
การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน ซึ่งประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำศัพท์เฉพาะถิ่น คือคำศัพท์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและรากเหง้าของผู้ใช้ภาษา 2) การผสมภาษากลาง คือการนำภาษาไทยกลางมาผสมในบทเพลงอีสานเพื่อช่วยให้สื่อสารได้เข้าใจง่ายขึ้นและเข้าถึงผู้ฟังในวงกว้าง 3) สำนวน คือถ้อยคำเปรียบเทียบกับเชิงคติสอนใจที่เน้นความหมายโดยนัย และ 4) การใช้โวหารภาพพจน์ คือชั้นเชิงทางภาษาที่เรียบเรียงถ้อยคำให้มีพลังเพื่อสื่ออารมณ์และสร้างจินตภาพที่ชัดเจน เช่น อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และสัทพจน์

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดจาก Stryker และ Burke (2000) Goffman (1963) และพัฒนา กิตติอาษา (2557) สรุปได้ว่า อัตลักษณ์คือกระบวนการสร้างความหมายให้กับความเป็นตัวตนผ่านองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนมีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์ร่วมกัน ทั้งนี้ ในบริบทของวรรณกรรมเพลง อัตลักษณ์ยังทำหน้าที่เป็นภาพแทน (Representation) ที่ศิลปินสร้างขึ้นผ่านถ้อยคำเพื่อสื่อความหมายบางประการสู่สังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Hall (1990) ที่มองว่าอัตลักษณ์คือกระบวนการสร้างความหมายที่เลื่อนไหลและเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมในการประกาศตัวตนของกลุ่มคน

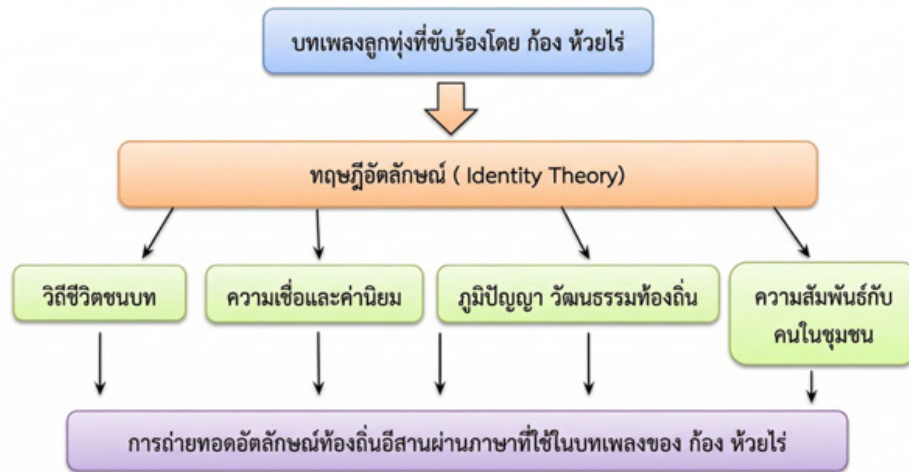
ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์แนวคิดอัตลักษณ์ดังกล่าวมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ตัวบทจากบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ โดยจำแนกองค์ประกอบที่สะท้อน “ความเป็นอีสาน” ออกเป็น 4 มิติหลัก เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดกรองถ้อยคำและบริบทในบทเพลงเพื่อระบุถึงกลวิธีในการผลิตซ้ำความหมายของอัตลักษณ์ ประกอบด้วย 1) วิถีชีวิตชนบทที่สะท้อนการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ 2) ความเชื่อและค่านิยมที่เป็นรากฐาน ทางความคิด 3) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นมรดกที่สืบทอดกันมา และ 4) ความสัมพันธ์กับคน ในชุมชนที่สะท้อนถึงความเอื้ออาทรและการอยู่ร่วมกันภายใต้บรรทัดฐานเดียวกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยบูรณาการกรอบแนวคิดสำคัญ 2 ส่วนเพื่อศึกษาบทเพลงลูกทุ่งของ ก้อง ห้วยไร่ ประกอบด้วย 1) กรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ภาษา ของ ชนิดา พันธุ์โสภณ เพื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่น การผสมภาษากลาง สำนวน และโวหารภาพพจน์ และ 2) กรอบแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory) เพื่อวิเคราะห์มิติวิถีชีวิตชนบท ความเชื่อและค่านิยม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อสรุปผลการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสานผ่านภาษาที่ใช้ในบทเพลงอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องการใช้ภาษาถิ่น
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสานผ่านภาษา
ที่มา: ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบทเพลงที่ขับร้องโดย ก้อง ห้วยไร่ เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาถิ่นอีสานและการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาและสังคมที่สะท้อนผ่านตัวบทเพลงที่ได้รับความนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2568

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและกระบวนการสร้างเครื่องมือเครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

- 1) การทบทวนและสังเคราะห์ชุดความรู้จากกรอบแนวคิดด้านภาษาศาสตร์ของ ชนิดา พันธุ์โสภณ และทฤษฎีอัตลักษณ์ เพื่อนำมาเป็นฐานในการกำหนดหมวดหมู่ข้อมูล
- 2) การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของแต่ละมิติการวิเคราะห์ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย

3) การทดลองวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นกับบทเพลงบางส่วน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเกณฑ์การจัดหมวดหมู่ข้อมูล ก่อนนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 24 บทเพลงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีที่กำหนดไว้

ในด้านการพัฒนาเครื่องมือผู้วิจัยได้ขมวดประเด็นจากการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างกลวิธีการสื่อสาร และภาพแทนตัวตน โดยกำหนดให้กลวิธีทางภาษาทั้ง 3 ลักษณะ (ศัพท์เฉพาะถิ่น, การผสมภาษากลาง, และโวหารภาพพจน์) เป็นตัวแปรต้นในการนำเสนอมิติต่าง ๆ ของ อัตลักษณ์อีสานทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้กรอบการวิจัยมีความรัดกุมเชิงทฤษฎี

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเที่ยงตรงในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการตรวจสอบข้อมูลโดยการนำคำศัพท์ภาษาถิ่นและสำนวนที่ปรากฏในบทเพลงมาตรวจสอบและเทียบเคียงความหมายกับพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและตำราทางด้านภาษาศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับเป็นมาตรฐาน เช่น พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการตีความความหมายตามบริบทของผู้วิจัยเพียงคนเดียวและเพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำสอดคล้องกับหลักภาษาถิ่นอีสานอย่างแท้จริง

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ ที่เผยแพร่ผ่านช่องทาง YouTube ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2568 โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง คือบทเพลงที่มียอดผู้เข้าชมมากกว่า 2 ล้านวิวขึ้นไป จำนวน 24 บทเพลง
2. รวบรวมเนื้อเพลงและตรวจสอบความถูกต้องของถ้อยคำภาษาถิ่นอีสานที่ปรากฏในบทเพลง โดยการฟังซ้ำและการตรวจสอบจากเอกสารเนื้อเพลง
3. จำแนกและบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านกลวิธีการใช้ภาษาและมิติของอัตลักษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจนตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากการถอดบทเรียนถ้อยคำในเนื้อเพลง (Unit of Analysis) แล้วดำเนินการให้รหัส (Coding) ตามหมวดหมู่ที่กำหนดไว้ในเครื่องมือวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาตีความและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับการสะท้อนอัตลักษณ์ในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ภาษาถิ่นและการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ ซึ่งวิเคราะห์ผ่านบทเพลงยอดนิยมจำนวน 24 บทเพลง พบว่าศิลปินมีกลวิธีการสื่อสารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยใช้ภาษาถิ่นเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความหมายและสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่สะท้อนถึงตัวตนของคนอีสานในบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างลึกซึ้ง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมที่ถูกผลิตซ้ำผ่านสื่อบันเทิง โดยสามารถจำแนกข้อค้นพบสำคัญออกเป็น 2 ประเด็นหลักได้แก่ กลวิธีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน และมีติการถ่ายทอด อัตลักษณ์ท้องถิ่นในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยม ดังมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการใช้ภาษาถิ่นอีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่

จากการศึกษาวิเคราะห์บทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ จำนวน 24 บทเพลง ที่มียอดผู้เข้าชมมากกว่า 2 ล้านวิว ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2568 โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของ ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) ผู้วิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ดังนี้

1.1 การใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นอีสาน

ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นอีสานในบทเพลงส่วนใหญ่ 20 บทเพลง โดยคำเหล่านี้ทำหน้าที่สื่อสารอารมณ์ที่ตรงไปตรงมา เรียบง่าย และสะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอีสานได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่

คำบอกความหมายหลักทางอารมณ์ เช่น ฮัก (รัก), คึดฮอด (คิดถึง), หลูโตน (สงสาร), ซัง (เกลียด) และ ออนซอน (ชื่นชม/หลงใหล)

คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน เช่น เอ็ด (ทำ), เว้า (พูด), ไส (ไหน), ถึม (ทิ้ง) และ เมื่อเฮือน (กลับบ้าน)

คำบอกลักษณะเฉพาะ เช่น ชีไหง่ (ฝุ่นกลางถนนลูกรัง), มิตรจ้อย (เจียบหายไปหมด) และ กะเดี้ยกะด้อ (อะไรกันนักหนา/มากมายเกินไป)

ตัวอย่างประโยคจากบทเพลง เช่น เพลง *ไสว่าสิบ่ถิ่มกัน* การใช้คำว่า ไส (ไหน) และ ถึม (ทิ้ง) เพื่อตัดพ้อในความรัก

ไสว่าลืบถืมกัน ไสว่าลืมีกันและกัน
ไสว่าลืฮักแพงกัน ไสว่าลืมีกันตลอดไป

(ก้อง ห้วยไร่, 2558)

เพลง คิดฮอดถิ่น การใช้คำว่า ชุนกาย (สัมผัสตัว) และ ดัง (ก๋อไฟ) เพื่อสื่อถึงความอบอุ่นในบ้านเกิด
อยู่กับความเหงา ข้างกายมีเพียงผ้าห่ม ยามลมหนาวชุนกาย (...)
คิดฮอดคองไฟ ที่อีพ่ออีแม่คิดฮอดความหลัง บุญบ้านเฮาไหลเรื่อยไฟ
(ก้อง ห้วยไร่, 2560)

1.2 การผสมภาษากลาง

พบการใช้กลวิธี 12 บทเพลง โดยเป็นการนำภาษาไทยกลางมาใช้ร่วมกับภาษาถิ่นอีสาน เพื่อทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมทางวัฒนธรรม ให้ผู้ฟังในภูมิภาคอื่นเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้นโดยไม่ทิ้งกลิ่นอายดั้งเดิม
ตัวอย่าง เพลง *คู่คอง* มีการใช้ประโยคภาษากลางว่า “ขอเพียงแค่เธอจำฉันได้ชาติไหนก็รอเธอ” ผสมกับคำว่า “คองถ่า” (เฝ้ารอ) ซึ่งเป็นภาษาถิ่นอีสาน ช่วยให้บทเพลงมีความสละสลวยและสื่อสารอารมณ์ข้ามวัฒนธรรมได้ดี

ให้คองถ่าอีกก็พันปีให้อยู่ตรงนี้อีกนานเท่าไร
ขอเพียงแค่เธอจำฉันได้ชาติไหนก็รอเธอ

(ก้อง ห้วยไร่, 2559)

ตัวอย่าง เพลง *ลูกสบายดี* ใช้ประโยคภาษากลางว่า “เมื่อโลกมันโหดร้ายให้วางลงและจงเข้าใจ”
ร่วมกับคำว่า “ช่างเขา” (ช่างเขา) เพื่อปลอบใจคนทำงานไกลบ้าน
เมื่อโลกมันโหดร้ายให้วางลงและจงเข้าใจ
ถ้าหากใครแคลนอย่าไปพึ่งช่างเขา...”

(ก้อง ห้วยไร่, 2565)

1.3 การใช้สำนวน

จากการวิเคราะห์ ไม่พบการใช้สำนวนภาษา (Idioms) ในบทเพลงทั้ง 24 บทเพลง เนื่องจากศิลปินมุ่งเน้นการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เรียบง่าย และตรงไปตรงมา เพื่อสื่อสารกับคนในท้องถิ่นและผู้ฟังทั่วไปโดยไม่ต้องตีความซับซ้อน สะท้อนถึงเอกลักษณ์ความจริงใจของภาษาถิ่นอีสานที่ไม่เน้นการประดิษฐ์ถ้อยคำในเชิงวรรณศิลป์ชั้นสูง

1.4 การใช้โวหารภาพพจน์

ผู้วิจัยพบการใช้โวหารภาพพจน์ 5 ลักษณะ เพื่อสร้างพลังทางอารมณ์และจินตภาพ ดังนี้
อุปมา (Simile) การเปรียบเทียบ พบจำนวน 2 เพลง เช่น ในเพลง *ทางหินแห่* ที่เปรียบเทียบฐานะตนเองว่า “ลำทางซี้หินแห่” (เหมือนทางลูกรัง) ในขณะที่คนอื่นเป็น “ทางลาดยาง”

เขานั่นลำทางลาดยางทางอ้ายมีแต่หลุมแต่ลาง
ลำทางซี้หินแห่ โอ้โว โห

(ก้อง ห้วยไร่, 2566)

อุปมา (Metaphor) การเปรียบเทียบ พบจำนวน 2 เพลง เช่น ในเพลง *วิธีบอกเลิก* ที่เปรียบตัวเองว่า “เป็นหมาขอลาน” เพื่อแสดงถึงความต่ำต้อยและความน่าสงสาร

ที่ดีอยู่เป็นหมาขอลาน
ที่เจ้าของบ่รัก คือเก่า

(ก้อง ห้วยไร่, 2563)

บุคลาธิษฐาน (Personification) การสมมติสิ่งไม่มีชีวิตให้มีอาการเหมือนมนุษย์ พบจำนวน 2 เพลง เช่น ในเพลง *สวรรค์พรากรัก* ที่ว่า “ฟ้าพรากร่างกายเธอไป”

กว่าเธอจะรัก ใจก็ซ้ำเจียนตาย
แต่สุดท้ายฟ้าพรากร่างกายเธอไป

(ก้อง ห้วยไร่, 2560)

อติพจน์ (Hyperbole) การกล่าวเกินจริง พบจำนวน 1 เพลง เช่น ประโยค “อีกที่แลกด้วยแหกกฎฟ้า” ในเพลง *คู่ครอง* เพื่อสื่อถึงความรักที่ยิ่งใหญ่เหนือธรรมชาติ

อีกที่แลก ด้วยแหกกฎฟ้า
ถึงมีน้ำตาเข้ามาแต่งเติม

(ก้อง ห้วยไร่, 2559)

สัทพจน์ (Onomatopoeia) การเลียนเสียงธรรมชาติ พบจำนวน 1 เพลง เช่น “เต็นแล่นเต็น” ในเพลง *ถอน* ซึ่งเป็นการเลียนเสียงเครื่องดนตรีแคน ช่วยให้บทเพลงมีชีวิตชีวาและเห็นภาพการรื่นริงได้อย่างชัดเจน

กระเด้าไล่แคนเต็นแล่นเต็น
เพราะอยากลิได้เจ้าเป็นแฟน

(ก้อง ห้วยไร่, 2564)

สรุปได้ว่า บทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ มีความโดดเด่นในการคัดสรรคำศัพท์พื้นถิ่นที่สื่อสารความรู้สึกได้ลึกซึ้ง และใช้การผสมภาษากลางรวมถึงโวหารภาพพจน์ได้อย่างลงตัว ส่งผลให้บทเพลงมีทั้งคุณค่าทางศิลปะและสามารถสร้างอัตลักษณ์อีสานไว้ได้อย่างร่วมสมัย

จากการศึกษาวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ จำนวน 24 บทเพลง พบว่าศิลปินมีการใช้เทคนิคทางภาษาที่หลากหลายเพื่อสื่อสารอารมณ์และสะท้อนตัวตนของคนอีสาน โดยมุ่งเน้นความเรียบง่ายและจริงใจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นด้านกลวิธีการใช้ภาษาศาสตร์ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปกลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่

กลวิธีการใช้ภาษา	จำนวนเพลง (n=24)	ร้อยละ	ลักษณะที่พบและข้อค้นพบสำคัญ
1. คำศัพท์เฉพาะถิ่นอีสาน	20	83.33	เป็นลักษณะที่โดดเด่นที่สุด สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวอีสานได้อย่างชัดเจน
2. การผสมภาษากลาง	12	50.00	ใช้ภาษากลางเป็นสะพานเชื่อม เพื่อให้ผู้ฟังทั่วประเทศเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้นโดยไม่ทิ้งรากฐานภาษาถิ่น
3. สำนวน	0	0.00	ไม่พบการใช้สำนวนเปรียบเทียบเชิงคติสอนใจ เนื่องจากเน้นความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา และความจริงใจมากกว่าการประดิษฐ์ถ้อยคำ
4. โวหารภาพพจน์			ภาพรวมคือการช่วยถ่ายทอดความรู้สึกที่ลึกซึ้งและสร้างจินตภาพ
4.1 อุปมา	2	8.33	เน้นการเปรียบเทียบเพื่อสื่ออารมณ์
4.2 อุปลักษณ์	2	8.33	การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์เพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ชัดเจน
4.3 บุคลาธิษฐาน	2	8.33	การกำหนดให้สิ่งไม่มีชีวิตมีพฤติกรรมและความรู้สึกเหมือนมนุษย์
4.4 อติพจน์	1	4.17	การกล่าวเกินจริงเพื่อเน้นย้ำความรุนแรงของอารมณ์ในเนื้อเพลง
4.5 สัทพจน์	1	4.17	ใช้การเล่นเสียงธรรมชาติเพื่อเพิ่มสีสันในบทเพลง

* ที่มา: ผู้วิจัย

จากตารางสรุปผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าก้อง ห้วยไร่ เลือกใช้ คำศัพท์เฉพาะถิ่นอีสาน เป็นกลวิธีหลักในการดำเนินเรื่องเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็ใช้ การผสมภาษากลาง เพื่อขยายฐานผู้ฟังสู่ระดับสากล สำหรับในด้านวรรณศิลป์ ศิลปินเลือกใช้การสื่อสารที่ตรงไปตรงมาจนไม่พบการใช้สำนวน แต่มีการสอดแทรก โวหารภาพพจน์ โดยเฉพาะประเภทอุปมา อุปลักษณ์ และบุคลาธิษฐาน เพื่อเพิ่มมิติทางอารมณ์และความลึกซึ้งให้กับบทเพลง ทำให้งานสร้างสรรค์มีทั้งคุณค่าทางภาษาและศิลปะการดนตรีควบคู่กันไป

2. การถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่สะท้อนความเป็นตัวตนหรือเอกลักษณ์ของบุคคลและกลุ่มชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันมา ทั้งด้านภาษา วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมอันนำมาซึ่งความแตกต่างและภาคภูมิใจในตนเองการศึกษาของผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวบทจากบทเพลงที่ขบร้อง

โดย ก้อง ห้วยไร่ ผ่านวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผลงานที่เผยแพร่สู่สาธารณะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558–2568 โดยครอบคลุมทั้งบทเพลงเดี่ยว บทเพลงร่วม และเพลงประกอบสื่อบันเทิงที่มียอดผู้เข้าชมตั้งแต่ 2 ล้านครั้งขึ้นไป จำนวนรวม 24 บทเพลง

จากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดร่วมกับทฤษฎีอัตลักษณ์ของ Stryker and Burke, Erving Goffman และแนวคิดของพัฒนา กิตติอาสา ผู้วิจัยได้จำแนกการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานผ่านบทเพลงออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. วิถีชีวิตชนบท

วิถีชีวิตชนบทในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ สะท้อนลักษณะการดำรงชีวิตที่อยู่นอกเขตเมือง ซึ่งพึงพิงธรรมชาติและเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยผู้วิจัยพบอัตลักษณ์นี้ในบทเพลงจำนวน 7 เพลง สารสำคัญมุ่งเน้นความเรียบง่ายและสัมพันธ์ภาพในชุมชนที่แน่นแฟ้น ดังปรากฏในเพลง *ไสว่ลืบลิ้มกัน* ที่ระบุว่า “...ตั้งแต่ทางมีแต่ชีไห่ แล้วจึงได้คือมาเป็นลายต่าง...” (ก้อง ห้วยไร่, 2558) ซึ่งคำว่า “ชีไห่” (ผืนดิน) เป็นภาพแทนของสภาพแวดล้อมชนบทดั้งเดิมที่ยังขาดความเจริญทางโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ยังสะท้อนผ่านวัฒนธรรมการกินในเพลง *ไอ้ละน้อ* ที่ว่า “...มีลาบมีก้อย มีซุ้ยขอยจ๋า ยังจดยังจำ วิถีบ้านเฮา...” (ก้อง ห้วยไร่, 2560) ชีให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าและการพึ่งพาวัตถุดิบจากธรรมชาติ ขณะที่เพลง *ทางหินแห่* ที่ว่า “...เขานั่นล้ำทางลาดยาง ทางอ้ายมีแต่หลุมแต่ล้ง ลำทางชีหินแห่...” (ก้อง ห้วยไร่, 2566) ได้เปรียบเทียบกับความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทผ่านภาพของถนนลูกรังที่เต็มไปด้วยหลุมบ่อ สะท้อนความเป็นจริงของชีวิตที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากแต่ยังคงความจริงใจ

2. ความเชื่อและค่านิยม

ความเชื่อและค่านิยมเป็นพลังทางความคิดสำคัญในการดำเนินชีวิต โดยพบ อัตลักษณ์ด้านนี้ในบทเพลงจำนวน 13 เพลง (ความเชื่อ 10 เพลง และค่านิยม 3 เพลง) ในด้านความเชื่อ บทเพลงถ่ายทอดเรื่องราวของคำสาบานและกฎแห่งกรรม เช่นในเพลง *ไสว่ลืบลิ้มกัน* ที่กล่าวถึงผลกระทบจากการลืมนำสัญญา “...ให้สาเดื่อให้ตายมือนี่ ให้คนที่ลืมนำสัญญา...” (ก้อง ห้วยไร่, 2558) หรือในเพลง *คู่คอง* ที่สะท้อนความเชื่อเรื่องโชชะตาผ่านถ้อยคำว่า “...ฮักที่แลก ด้วยแหกกฏฟ้า ถึงมีน้ำตาเข้ามาแต่งเติม...” (ก้อง ห้วยไร่, 2559) อันแสดงให้เห็นว่าความรักถูกมองว่าผูกพันกับพรหมลิขิตและอำนาจเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ยังปรากฏจารีตประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ในเพลง *ไอ้ละน้อ* ที่ว่า “...ยังเด่นร้าวง โตดโต้งเกี่ยวสาว บลิ้มเรื่องราว บุญฮิตสิบสอง และคอง สิบสี่...” (ก้อง ห้วยไร่, 2560) และประเพณีไหลเรือไฟในเพลง *คิดฮอดถิ่น* “...คิดฮอดกองไฟ ที่ฮักฮักแม่ดัง คิดฮอดความหลัง บุญบ้านเฮาไหลเรือไฟ...” (ก้อง ห้วยไร่, 2560) ซึ่งเป็นการผสมผสานความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ากับวิถีลุ่มน้ำโขงอย่างลงตัว สำหรับด้านค่านิยม บทเพลงสะท้อนการปะทะกันระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับวัตถุนิยมสมัยใหม่ในเพลง *คำขอ* (กิมฮักบ่าว) ซึ่งสะท้อนค่านิยมเรื่องความรักแท้ วัตถุนิยม วิพากษ์ค่านิยมการเลือกคู่จากฐานะมากกว่าความจริงใจ สะท้อนการปะทะกันระหว่างค่านิยมชนบทดั้งเดิมกับค่านิยมทุนนิยมสมัยใหม่ “...คือว่าละเนาะคำว่าเพียงพอของเจ้าบ่มี ชังคนหลายใจ บ่หลูโตนอ้ายจักหน้อยแห่นตี้ ถึกคนหล่อยัยยีย่อนสาวผู้ดีสะออนคนอื่น...” (ก้อง ห้วยไร่, 2561) นอกจากนี้มิติด้านฐานะทางสังคมแล้ว บทเพลงยังแสดงออกถึงค่านิยมเรื่องการยอมรับความจริงและการให้อภัยในความรัก ดังปรากฏในเพลง *บัก 40* ผ่านถ้อยคำว่า “...แม่นน้องลิ้มลิจาก อ้ายลือวยพรส่งเจ้าให้โชค...” (ก้อง ห้วยไร่, 2566) ซึ่งสะท้อนอุดมคติทางอารมณ์ของชุมชนอีสานที่ให้ความสำคัญกับความจริงใจและความปรารถนาดีต่อกัน แม้ในยามที่ต้องเผชิญกับความผิดหวัง บทเพลงได้ต่อยอดค่านิยมการจากลาที่ไม่สร้างเวรกรรมต่อกัน อันเป็นการรักษาความสงบทางใจตามแบบฉบับวิถีชนบท

3. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาปรากฏชัดในบทเพลงจำนวน 5 เพลง โดยเฉพาะด้านเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่าง พิณ และแคน ดังในเพลง *ไอ้ละน้อ* ที่ว่า “...เสียงพิณท้าว เสียงแคนหย่า หย่าเจ้าหย่า หมอลำ

เจ้าห่วยว...” (ก้อง ห้วยไร่, 2560) อันเป็นสัญลักษณ์ทางดนตรีที่ปลูกเร้าจิตวิญญาณความเป็นอีสาน นอกจากนี้ยังมีการสะท้อนภูมิปัญญาด้านอาหารและการดำรงชีวิตในเพลง *กลับบ้าน* ผ่านคำว่า “แจ่ว” และคำสอนของ “ผู้เฒ่า” ที่ว่า “...แจ่วเคยจำเสียงลำน้ำเคยพอน แคนโย้ยอนฮ้ายฮอนแต่ความหลัง คำผู้เฒ่าที่เคยว่าเคยฟัง ยังคงฝังอยู่ในใจ...” (ก้อง ห้วยไร่, 2568) ซึ่งเปรียบเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านประสบการณ์และวาจาจากรุ่นสู่รุ่น บทเพลงจึงทำหน้าที่บันทึกทักษะและวิถีดั้งเดิมให้คงอยู่ในพื้นที่ สื่อมัยใหม่ได้อย่างมีชั้นเชิง

4. ความสัมพันธ์กับคนในชุมชน

ชุมชนอีสานถูกนำเสนอในฐานะกลุ่มสังคมที่เอื้ออาหารและพึ่งพากัน โดยพบในบทเพลงจำนวน 5 เพลง สัมพันธภาพเหล่านี้ถูกถ่ายทอดผ่านกิจกรรมงานบุญและงานรื่นเริงในเพลง *ไอ้ละน้อ* ที่มีหมอลำและรำวงเป็นศูนย์รวมจิตใจ ดังเนื้อเพลง “...มีบุญมีงาน ก็ต้องมีหมอลำ ยังเต้นรำวง โตโตโตโตเกี่ยวสาว...” (ก้อง ห้วยไร่, 2560) หรือการแสดงออกถึงความผูกพันทางอารมณ์ในเพลง *คิดฮอดถิ่น* ที่กล่าวถึง “คนอยู่ทางหลัง” อันหมายถึงครอบครัวและเครือญาติที่เฝ้ารอการกลับมาของแรงงานพลัดถิ่น ที่ว่า “...คิดฮอดได้ คิดฮอดถิ่น คิดฮอดแนวกิน คิดฮอดคนอยู่ทางหลัง...” (ก้อง ห้วยไร่, 2560) ความสัมพันธ์ในครอบครัวยังถูกตอกย้ำในเพลง *ลูกสบายดี* จากเนื้อเพลง “...ถ้าหากเหงาให้กลับมากินข้าวกันที่บ้านของเขา...” (ก้อง ห้วยไร่, 2565) และ *กลับบ้าน* ที่ว่า “...พ่อแม่พี่น้อง ลุงป้าเดื่อน้ำอ่าว บ่ต้องห่วงเดื่อเจ้า ยังคือเก่าเดื่อความหวัง สติเมพลังรูปถ่ายอยู่ใต้หมอน แล้วลืกลีบเมื่อนอนหนุนตักแม่คือเก่า...” (ก้อง ห้วยไร่, 2568) ที่เน้นย้ำสายสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ พี่น้อง ลุง ป้า น้า อา ซึ่งเป็นรากฐานที่เหนียวแน่นที่สุดของสังคมชนบทอีสาน

บทเพลงของก้อง ห้วยไร่ ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานอย่างเป็นรูปธรรม ภาษาถิ่นที่ใช้ทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายแสดงตัวตน ขณะที่เนื้อหาทำหน้าที่ถ่ายทอดความเชื่อและคุณค่าร่วมของชุมชนอัตลักษณ์อีสานในบทเพลงเหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแต่ยังคงรักษารากเหง้าเดิมไว้อย่างมีศิลปะ ก้อง ห้วยไร่ จึงถือเป็นศิลปินร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ผลิตซ้ำ และสืบทอดความหมายของ “ความเป็นอีสาน” ให้มีชีวิตและมีความหมายในสังคมปัจจุบัน

การศึกษาการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานผ่านบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์มิติต่าง ๆ ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของคนอีสานในสังคมร่วมสมัย โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 4 ลักษณะหลัก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบทเพลงส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการผลิตซ้ำภาพลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเด่นชัด โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานในบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่

อัตลักษณ์อีสาน	จำนวนเพลง (n=24)	ร้อยละ	สรุปประเด็นสำคัญที่พบ
1. วิถีชีวิตชนบท	7	29.17	การบรรยายถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ท้องไร่ท้องนา และการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายของคนในท้องถิ่น
2. ความเชื่อและค่านิยม	13	54.17	พบมากที่สุด คือการสะท้อนรากฐานสำคัญทางจิตใจและสังคมของคนอีสาน
2.1 ความเชื่อ	10	41.67	เน้นเรื่องกฎแห่งกรรม บุญกรรม และเวรกรรม

อัตลักษณ์อีสาน	จำนวนเพลง (n=24)	ร้อยละ	สรุปประเด็นสำคัญที่พบ
2.2 ค่านิยม	3	12.50	เน้นเรื่องการให้อภัยและความกตัญญูต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ
3. ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น	5	20.83	การนำเสนอผ่านวัฒนธรรมอาหาร (เช่น ปลาจ๋า) เครื่องดนตรี (พิณ แคน) และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม
4. ความสัมพันธ์กับคนในชุมชน	5	20.83	การสะท้อนความผูกพัน ความเอื้ออาทร และวิถีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในท้องถิ่น

* ที่มา: ผู้วิจัย

จากตารางที่ 2 พบว่าบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นการสะท้อนอัตลักษณ์ด้านความเชื่อและค่านิยม มากที่สุด ซึ่งถือเป็นแกนกลางสำคัญที่ศิลปินใช้สื่อสารเพื่อต่อยอดคุณค่าทางจริยธรรมของชาวอีสาน โดยเฉพาะเรื่องของบุญกรรมและความกตัญญู รองลงมาคือการนำเสนอ วิถีชีวิตชนบท ที่แสดงภาพลักษณ์ของความเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติ ส่วนด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ปรากฏในสัดส่วนที่เท่ากันซึ่งเป็นการถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น อาหารและดนตรี ตลอดจนความรู้สึกผูกพันกับถิ่นฐานเดิม ทั้งนี้ กลวิธีการสื่อสารดังกล่าวช่วยให้บทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ ไม่เพียงสร้างความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่ธำรงรักษาและเผยแพร่อัตลักษณ์อีสานให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ภาษาถิ่นและการถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ สามารถอภิปรายผลตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลวิธีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน พบว่าการเลือกใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นเป็นกลวิธีที่ศิลปินนำมาใช้มากที่สุด เพื่อสร้างความรู้สึกที่จริงใจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา สอดคล้องกับที่ อุทัย หิรัญโต (2526) ระบุว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน การใช้คำว่า “ใส” “สิ” “ถึม” ในบทเพลงจึงไม่ใช่เพียงการสื่อความหมาย แต่เป็นการสร้าง “พื้นที่ทางภาษา” ที่ทำให้คนอีสานรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขณะเดียวกันการผสมภาษากลางในเพลง คู่คอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ขนิดา พันธุ์โสภณ (2555) เรื่องการใช้ภาษาถิ่นสื่อสารในบริบทสังคมร่วมสมัย เพื่อทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมทางวัฒนธรรม (Cultural Bridge) ทำให้คนจากภูมิภาคอื่นสามารถเข้าถึงอารมณ์และเนื้อหาของเพลงอีสานได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้ภาษาถิ่นอีสานขยับพื้นที่จากวัฒนธรรมรอง (Subculture) เข้าสู่พื้นที่ของวัฒนธรรมกระแสหลักได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2558-2568 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของวงการเพลงไทยสู่ยุค “อีสานอินดี้” ที่ภาษาถิ่นไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแคในกลุ่มเฉพาะ แต่กลายเป็นรสนิยมทางดนตรีระดับชาติที่สะท้อนการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลอย่างโดดเด่น

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสังเกตคือการไม่พบการใช้สำนวนภาษาถิ่น ในบทเพลงทั้ง 24 เพลง ซึ่งสามารถอภิปรายเชิงลึกได้ว่าเกิดจากการที่ศิลปินมุ่งเน้นการสื่อสารที่ลดทอนความซับซ้อน เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังรุ่นใหม่ที่ไม่ได้รับรู้บริบททางวัฒนธรรมดั้งเดิม การเลี่ยงการใช้สำนวนจึงสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นในบทเพลงร่วมสมัยที่เน้นความเรียบง่ายและตรงไปตรงมา เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ทุกคนเข้าถึงได้ทันที

โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการถอดรหัสความหมายที่ซับซ้อน

ประเด็นที่ 2 การถ่ายทอดอัตลักษณ์อีสาน ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ด้าน ความเชื่อและค่านิยมปรากฏเด่นชัดที่สุด โดยเฉพาะเรื่องบุญกรรมและความกตัญญู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศานาจ โสภภาพ และ ไวกัญญ์ ครอบยุทธ์ (2566) ที่อธิบายว่าบทเพลงลูกทุ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะในมิติของค่านิยมความผูกพันต่อบ้านเกิดและการเชิดชูความกตัญญูต่อบุพการี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชิตชนก ผลาผล (2561) เรื่อง “คุณค่าที่ปรากฏในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่” ที่พบคุณค่าทางสังคมโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ โดยอาศัยกลวิธีการเลือกใช้คำภาษาถิ่นที่เรียบง่ายเพื่อสื่อสารกับคนในท้องถิ่นและสะท้อนภาพชีวิตจริงการเลือกใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory) ของ Stryker and Burke (2000) มาเป็นกรอบวิเคราะห์ร่วมกับงานดังกล่าว จึงช่วยให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง “บทบาทส่วนบุคคล” ของศิลปินที่เป็นคนอีสานพลัดถิ่นกับ “ความหมายเชิงสัญลักษณ์” ในบทเพลง ซึ่งทำหน้าที่ผลิตซ้ำตัวตนของกลุ่มคนอีสานให้มีความชัดเจนในพื้นที่สังคมเมือง การที่ก้อง ห้วยไร่ นำเสนอภาพตัวแทน (Representation) ของคนอีสานที่มีความซื่อสัตย์ในความรักและศรัทธาในวิถีความเชื่อเรื่องพญานาคหรือสายแนน เป็นการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory) ของ Stryker and Burke (2000) และ พัฒนา กิตติอาษา (2557) ที่มองว่าอัตลักษณ์เป็นการสร้างความหมายให้กับตนเองผ่านสัญลักษณ์ทางสังคม

นอกจากนี้ ในมิติของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษาถิ่นที่ใช้ในเพลงยังทำหน้าที่เป็นกลไกในการสื่อสารแนวคิดเชิงวิพากษ์ โดยการใช้คำศัพท์ที่สะท้อนภูมิปัญญาทางอารมณ์มาปรับใช้ในบริบทสมัยใหม่ ทำให้ภาพตัวแทนของคนอีสานในบทเพลงก้อง ห้วยไร่ เปลี่ยนจากผู้รับวัฒนธรรมมาเป็นผู้กำหนดนิยามทางวัฒนธรรมของตนเองในสังคมร่วมสมัย

นอกจากนี้ การบรรยายภาพวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่ายในบทเพลง ยังส่งผลต่อภาวะ “การหวนรำลึกถึงบ้านเกิด” (Nostalgia) ของกลุ่มผู้ฟังที่เป็นแรงงานอีสานในเมืองใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่า บทเพลงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกทางจิตวิทยาและสังคมที่ช่วยให้ผู้ที่ย้ายถิ่นฐานยังคงรักษาความเชื่อมโยงกับรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้เท่าในโอกาสมิติหนึ่ง บทเพลงยังสะท้อนความสัมพันธ์ของคนในชุมชนผ่านภาพชีวิตของแรงงานพลัดถิ่นที่มีสภาวะความเป็น “คนขายขอบ” ในสังคมเมืองหลวง ซึ่งมักถูกตีกรอบด้วยวาทกรรม “โง่ จน เจ็บ” มาโดยตลอด บทเพลงของก้อง ห้วยไร่ จึงทำหน้าที่เป็นการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์เพื่อแก้ต่างวาทกรรมดังกล่าว โดยนำเสนอว่าแม้สภาวะเศรษฐกิจจะบีบคั้นแต่คนอีสานยังคงมีความมุ่งมั่นทางจิตใจและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับมาตุภูมิการพลัดถิ่นในบทเพลงร่วมสมัยจึงเป็นการประกาศศักดิ์ศรีและความเป็นอยู่ที่มีความหมายของคนอีสาน

ในเชิงสรุป งานวิจัยชิ้นนี้สร้างข้อถกเถียงทางวิชาการว่า การธำรงอัตลักษณ์อีสานในปัจจุบันไม่ได้หมายถึงการแช่แข็งวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ในรูปแบบเดิมทั้งหมด แต่คือการ “เลือกเฟ้นและปรับเปลี่ยน” เพื่อสร้างพื้นที่ยอมรับในระดับสากลนำไปสู่คำถามสำคัญถึงทิศทางของภาษาถิ่นที่อาจต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อกระแสสื่อสังคมออนไลน์และอัลกอริทึมในอนาคต โดยที่ยังคงความหมายของรากเหง้าดั้งเดิมไว้ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการศึกษา สถานศึกษาในท้องถิ่นสามารถนำผลการศึกษาเกี่ยวกับ กลวิธีการใช้ภาษาถิ่นและอัตลักษณ์ในบทเพลงไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนผ่านสื่อร่วมสมัยที่ใกล้ตัว ช่วยให้การเรียนรู้ภาษาถิ่นมีความทันสมัยและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่มากขึ้น

2) ด้านนโยบายและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม

เสริมวัฒนธรรมสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Soft Power) โดยใช้บทเพลงภาษาถิ่นเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อัตลักษณ์และดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับต้นทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในระดับสากล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ภาษาและคุณค่าทางสังคมในบทเพลงของศิลปินอีสานอินดี้รายอื่น เพื่อให้เห็นภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและวัฒนธรรมในวงกว้าง

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงในการเลือกสรรคำและภาพแทนทางสังคมในบทเพลงของ ก้อง ห้วยไร่ ระหว่างผลงานในอดีตและปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการปรับตัวของศิลปินตามยุคสมัย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ค้นพบว่า การใช้ภาษาถิ่นอีสานในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในมิติกลวิธีการใช้ภาษา โดยพบว่า ก้อง ห้วยไร่ ในฐานะศิลปินที่ประพันธ์คำร้องและทำนองด้วยตนเอง มี “วจนลีลา” ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือการเลือกใช้คำภาษาถิ่นที่ลดทอนความซับซ้อนแต่มีพลังในการสื่ออารมณ์สูง ส่งผลให้ภาษาถิ่นไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การสื่อสารความหมาย แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวาทกรรมอัตลักษณ์ท้องถิ่นในสื่อใหม่ ที่ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมทางวัฒนธรรม (Cultural Bridge) ที่นำภาษาถิ่นอีสานเข้าสู่พื้นที่วัฒนธรรมกระแสหลักได้อย่างทรงพลัง ผ่านกลวิธีการผสมผสานภาษากลางและคำถิ่นที่ถูกคัดสรรมาอย่างลงตัว ทำให้ภาษาถิ่นมีสถานะเป็นสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจ มากกว่าจะเป็นเพียงภาษาในชนบท

นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ด้วยขอบเขตเวลาของการศึกษาที่ครอบคลุมถึงปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นว่าอัตลักษณ์อีสานในยุคปัจจุบันมีความยืดหยุ่นและมีการผลิตซ้ำที่เน้นการปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่โดยบทเพลงทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมที่สร้างความรู้สึกร่วมรำลึกถึงบ้านเกิดร่วมสมัย (Modern Nostalgia) ซึ่งเป็นพลังสำคัญที่ช่วยธำรงรักษาความผูกพันของแรงงานชาวอีสานพลัดถิ่นกับรากเหง้าเดิมไว้ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมเมืองในทศวรรษปัจจุบันองค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นว่าความแข็งแกร่งของอัตลักษณ์อีสานไม่ได้อยู่ที่ความเก่าแก่เพียงอย่างเดียวแต่อยู่ที่ความสามารถในการนำเสนอความเชื่อและวิถีชีวิตดั้งเดิมผ่านสื่อใหม่ได้อย่างมีคุณค่าและเป็นสากล

รายการอ้างอิง

- ก้อง ห้วยไร่. (ม.ป.ป.). ใน *วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี*. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2568, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ก้อง_ห้วยไร่
- ก้อง ห้วยไร่. (2558, 1 มิถุนายน). *ไสวาลีบ่ลืมกัน - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV]* [วิดีโอ]. YouTube. https://youtu.be/RHkuRHn_pdQ?si=SJRKQLC2817zlaeU
- ก้อง ห้วยไร่. (2559, 23 กันยายน). *คู่ครอง Ost. นาคี - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV]* [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=wsHNUOgJJZU>
- ก้อง ห้วยไร่. (2560, 9 มีนาคม). *ไอ้ละน้อ - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV]* [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=O3AFM-MSASM>
- ก้อง ห้วยไร่. (2560, 5 เมษายน). *คิดฮอดถิ่น - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV]* [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=A-G4ksBYGkU>
- ก้อง ห้วยไร่. (2560, 25 มิถุนายน). *สวรรค์พรากรัก - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV]* [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=bWkAy-4b3RM>

- ก้อง ห้วยไร่. (2561, 19 เมษายน). คำขอ (ลืมอ้ายบ่ว่า) - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=if2kWWiAsJM>
- ก้อง ห้วยไร่. (2563, 22 มีนาคม). วิธีบอกเลิก - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=v6ZSMe-nasY>
- ก้อง ห้วยไร่. (2564, 23 เมษายน). ถอน - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=0UiA0zVCI9U>
- ก้อง ห้วยไร่. (2565, 19 กุมภาพันธ์). ลูกสบายดี - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ypuzo5V2gQI>
- ก้อง ห้วยไร่. (2566, 23 กรกฎาคม). ทางหินแห่ - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Ey8eZmb7BvU>
- ก้อง ห้วยไร่. (2566, 30 กันยายน). บัก40 - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=drZQnl2uV6I>
- ก้อง ห้วยไร่. (2568, 12 กุมภาพันธ์). กลับบ้าน - ก้อง ห้วยไร่ [Official MV] [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=MFc3AmH011c>
- ชนิดา พันธุ์โสภณ. (2555). วาทกรรมความรักในชุมชนกลอนออนไลน์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชิดชนก ผลาผล. (2561). คุณค่าที่ปรากฏในบทเพลงของก้อง ห้วยไร่. ใน การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษาชั้นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561 (น. 281-291). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- โชติกา ศรีประเสริฐ. (2554, 31 กรกฎาคม). กระบวนการออกแบบอัตลักษณ์. http://chotika51-thesis.blogspot.com/2011/07/blog-post_31.html
- ธวัช ปุณโณทก. (2532). ภาษาถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิตานาจ โสภานพ และไวภูณัฐ ครอบงุม. (2566). เพลงลูกทุ่งอีสาน: ภาพตัวแทนสังคมวัฒนธรรมและกลวิธี การใช้ภาษา. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 7(3). 31-43. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmb/article/view/268669>
- พัฒนา กิตติอาสา. (2557). สุวีถีอีสานใหม่. วิทยาษา.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยามานุษยวิทยา. โอเดียนสโตร์.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Prentice-Hall.
- Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, culture, difference* (pp. 222–237). Lawrence & Wishart.
- Stryker, S., & Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284–297. <https://doi.org/10.2307/2695840>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเวศจักรวาลอนมิติของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

กันยมาศ สงวนศักดิ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

E-mail: kanyamaat@snru.ac.th

รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2569, แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2569, ตอรับบทความ: 30 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเวศจักรวาลอนมิติ (Metaverse) ในระดับอุดมศึกษา โดยประยุกต์แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรสำคัญและพัฒนาโมเดลการเรียนรู้เชิงองค์รวม ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์บรรณานุกรมตามมาตรฐาน PRISMA จากฐานข้อมูล Scopus (ปี 2020–2025) ด้วยคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง คัดกรองจาก 11,296 รายการ เหลือ 18 บทความเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึกร่วมกับโปรแกรม VOSviewer

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้งาน ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ ความง่าย ความเพลิดเพลิน อิทธิพลทางสังคม และความสามารถในตนเอง ส่วนความเสี่ยงไซเบอร์และต้นทุนเป็นปัจจัยยับยั้ง นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดบูรณาการ 3 ส่วน คือ ระบบนิเวศ Metaverse 7 ชั้น, ตัวขับเคลื่อนตาม TAM และเป้าหมายการเรียนรู้เสมือนจริง งานวิจัยนี้ชี้ว่าความสำเร็จขึ้นกับการรับรู้ของผู้เรียนมากกว่าเทคโนโลยี สถาบันอุดมศึกษาจึงควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานควบคู่กับการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อลดข้อจำกัดเชิงเทคนิค ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก และยกระดับผู้เรียนสู่การเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม (Co-creator) เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: จักรวาลอนมิติ, แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี, การเรียนรู้, การศึกษาระดับอุดมศึกษา

FACTORS AFFECTING HIGHER EDUCATION STUDENTS' LEARNING ON METAVERSE ECOSYSTEM

Kanyamaat Sangounsak

Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

E-mail: kanyamaat@snru.ac.th

Received: 31 May 2026, Revised: 29 June 2026, Accepted: 30 June 2026.

ABSTRACT

This study investigates the key success factors of implementing metaverse-based instruction in higher education. By applying the Technology Acceptance Model (TAM), it synthesizes critical variables and develops a holistic learning model. Utilizing a systematic literature review and bibliometric analysis adhering to PRISMA guidelines, relevant literature (2020–2025) was retrieved from the Scopus database. Out of an initial 11,296 records, 18 articles were selected for in-depth content analysis and keyword co-occurrence mapping using VOSviewer.

The findings reveal that perceived usefulness, ease of use, enjoyment, social influence, and self-efficacy positively influence behavioral intention, while cybersecurity risks and costs act as inhibitors. These insights led to a three-part integrated framework: a 7-layer metaverse ecosystem foundation, TAM-based drivers, and immersive learning goals. The study underscores that success depends more on learners' perceptions than the technology itself. Consequently, higher education institutions should develop digital infrastructure alongside fostering digital intelligence to mitigate technical constraints, promote positive attitudes, and elevate learners to co-creators for sustainable learning outcomes.

Keywords: Metaverse, Technology Acceptance Model, Learning, Higher Education

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลและกระแสการเปลี่ยนนับพลังทางดิจิทัล (Digital Disruption) ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การทำงาน และการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภาคการศึกษาต้องบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กิตติชัย สุธาสีโนบล, 2019)

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดโอกาสใหม่ในการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนออนไลน์ การเรียนรู้ตามความต้องการ (On-demand Learning) หลักสูตรแบบเปิด (MOOCs) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีข้อมูลขั้นสูง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างยืดหยุ่นและหลากหลาย หนึ่งในเทคโนโลยีที่มีศักยภาพโดดเด่นในช่วงทศวรรษล่าสุดคือ จักรวาลเสมือน (Metaverse) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมเสมือนจริงที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์แบบเวลาจริง และสามารถฝึกทักษะที่ต้องการการจำลองสถานการณ์ที่ซับซ้อนหรือเสี่ยงอันตรายในโลกจริง (World Economic Forum, 2023)

การนำ Metaverse มาใช้ในการศึกษาระดับอุดมศึกษาทำให้ประเด็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีกลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำระบบไปใช้จริงเนื่องจากความพร้อมและทัศนคติของผู้ใช้มีผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ (Promsena, 2020) ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงประยุกต์กรอบแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเวศจักรวาลเสมือนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จะช่วยเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาโมเดลการเรียนการสอนผ่าน Metaverse ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเวศจักรวาลเสมือนในระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปรตามทฤษฎีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี TAM ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผ่านจักรวาลเสมือน ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้

ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบด้วยเงื่อนไขด้านบุคคลสังคม สถาบัน และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา งานวิจัยของ สุภัทสรสา จตุโชคอุดม และคณะ (2565) ระบุว่า คุณลักษณะรายบุคคล เช่น ความสมดุลทางอารมณ์ ความขยัน ความเพียร การกำกับตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมผลการเรียน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนมีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจและความผูกพันทางอารมณ์ ขณะที่คุณภาพการจัดการศึกษา วิธีการสอน ทรัพยากรการเรียนรู้ และประสิทธิภาพการสอน เป็นตัวแปรที่กำหนดคุณภาพการเรียนรู้โดยตรง

ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ ปัจจัยสำคัญเพิ่มเติม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ลดลง ความพึงพอใจในการโต้ตอบกับผู้สอน ประสบการณ์ผู้เรียน และความเร็วอินเทอร์เน็ต ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้

2. การยอมรับเทคโนโลยี

2.1 กระบวนการยอมรับเทคโนโลยี

การยอมรับเทคโนโลยีหมายถึงกระบวนการทางจิตวิทยาที่บุคคลรับรู้ ประเมิน และตัดสินใจว่าจะยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยีหรือไม่ โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (ภานุพงศ์ เสกทวีลาภ, 2558) ได้แก่ 1) ขั้นรับรู้ข่าวสาร 2) ขั้นสนใจ 3) ขั้นประเมิน 4) ขั้นทดลองใช้ และ 5) ขั้นยอมรับใช้งานจริง จากแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการศึกษา การศึกษาทัศนคติของผู้ใช้จึงมีความจำเป็น งานวิจัยจำนวนมาก อธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีผ่านกรอบแนวคิดด้านพฤติกรรมมนุษย์ เช่น TRA, TPB, SCT, TAM, TAM2, MM, MPCU, IDT และ UTAUT (Rahman et al., 2017)

2.2 แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM)

แบบจำลอง TAM ซึ่งพัฒนาโดย Davis (1985) และ Davis et al. (1989) อธิบายการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยี โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎี TRA (Ajzen & Fishbein, 1980) และเชื่อว่าตัวแปรภายนอกส่งผลต่อความเชื่อ ทัศนคติ และความตั้งใจใช้เทคโนโลยี ตัวแปรสำคัญสองประการ คือ การรับรู้ประโยชน์ (PU) ซึ่งเป็นความเชื่อว่าเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งได้รับการยืนยันว่ามีอิทธิพลสำคัญยอมรับเทคโนโลยี (Akour et al., 2022; Al-Adwan et al., 2023; Al-Rahmi et al., 2022) และการรับรู้ความง่ายในการใช้ (PEOU) โดยเชื่อว่าเทคโนโลยีใช้งานง่าย ซึ่งส่งผลต่อ PU และความตั้งใจใช้ โดยเฉพาะในการศึกษา (Mailizar et al., 2021; Saleh et al., 2022) ตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทัศนคติต่อการใช้ ซึ่งเป็นการประเมินของผู้ใช้ต่อความเหมาะสมของเทคโนโลยี (Cruz-Cárdenas et al., 2019) ความตั้งใจใช้ เป็นตัวทำนายสำคัญของการใช้งานจริง (Kang, 2014; Thakur, 2013)

3. ระบบนิเวศจักรวาลอนมิติ (Metaverse Ecosystem)

3.1 ความหมายของจักรวาลอนมิติ

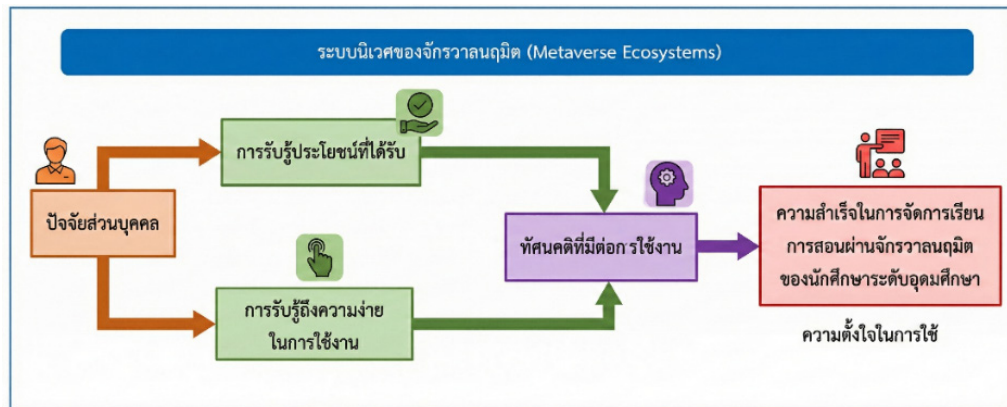
จักรวาลอนมิติ เป็นแนวคิดสหวิทยาการที่พึ่งพาเทคโนโลยี เช่น AR, VR, HMD, คลาวด์ AR, IoT, 5G, AI และ Spatial Computing โดย Singh et al. (2022) มองว่าเป็นจักรวาลดิจิทัลคู่ขนาน ขณะที่ Mystakidis (2022) อธิบายว่าเป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้หลายคนยังคงอยู่ต่อเนื่องและผสมผสานโลกจริงกับโลกเสมือน Tlili et al. (2022) เน้นความเป็นพื้นที่เสมือนที่เชื่อมโยงโลกจริงอย่างเป็นระบบ

3.2 ชั้นของระบบนิเวศจักรวาลอนมิติ

Radoff (2021) อธิบายระบบนิเวศของจักรวาลอนมิติไว้ 7 ชั้น ได้แก่ (1) ชั้นประสบการณ์ ซึ่งรองรับการเรียนรู้ การทำงาน และกิจกรรมเสมือนจริงที่ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและการโต้ตอบ (Almarzouqi et al., 2022; Rospigliosi, 2022) (2) ชั้นการค้นพบ ที่ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงเนื้อหาแบบเรียลไทม์ผ่านข้อมูลที่ขับเคลื่อนด้วยชุมชนและระบบอัจฉริยะ (Njoku et al., 2023) (3) ชั้นเศรษฐกิจนักสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริมให้ผู้ใช้สร้างเนื้อหาได้โดยไม่ต้องมีทักษะเชิงเทคนิคสูง (Zhou, 2022) (4) ชั้นการประมวลผลเชิงพื้นที่ ซึ่งใช้ AR/VR/XR และเทคโนโลยีสามมิติในการจำลองพื้นที่เสมือน (5) ชั้นระบบไร้ตัวกลาง ที่เพิ่มความปลอดภัยและความโปร่งใสผ่าน Blockchain และ Edge Computing (6) ชั้นส่วนต่อประสานมนุษย์และคอมพิวเตอร์ เช่น แว่น VR และอุปกรณ์สวมใส่ (7) ชั้นโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งรวมฮาร์ดแวร์ เครือข่ายความเร็วสูง และบริการคลาวด์ที่ทำให้โลกเสมือนทำงานได้อย่างเสถียร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: (ผู้วิจัย)

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ แนวทาง PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) เป็นเครื่องมือหลักในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. การรวบรวมบทความวารสารและการวิเคราะห์ตัวชี้วัดการตีพิมพ์

ฐานข้อมูล Scopus เป็นฐานข้อมูลที่ใช้มากอันดับต้นในการวิเคราะห์บรรณานุกรม เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่ใหญ่ที่สุด ระบุคำค้นหาในฐานข้อมูล Scopus โดยครั้งแรกใช้การรวมกันของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ metaverse, Technology Acceptance Model, learning, higher education และตัวดำเนินการบูลีน “AND” และ “OR” การผสมผสานคำศัพท์ที่ดีที่สุดมาจากการศึกษา ซึ่งการค้นหาล่าสุดท้ายมีสตริงการค้นหา ดังนี้

(TITLE-ABS-KEY (metaverse) AND TITLE-ABS-KEY (Technology Acceptance Model) AND TITLE-ABS-KEY (learning) AND TITLE-ABS-KEY (higher education)) AND PUBYEAR > 2019 AND PUBYEAR < 2026

2. การรวบรวมและการจัดจำแนกข้อมูล

ระยะที่ 1 (Identification) บทความจากการระบุฐานข้อมูล Scopus โดยพิจารณาจากคำสำคัญ “metaverse” ขอบเขตการค้นหาจาก “ชื่อบทความ บทคัดย่อ และคำสำคัญ” สืบพิมพ์ทุกประเภท และข้อมูลทั้งหมดในช่วง (ทุกปีจนถึง 2025) ได้ทั้งหมด 11,296 บทความ และจากการกรองข้อมูลการตีพิมพ์บทความ ตั้งแต่ปี 2020 ถึง 2025 ร่วมกัน ส่งผลให้ได้บทความจากการคัดกรอง 11,014 บทความ

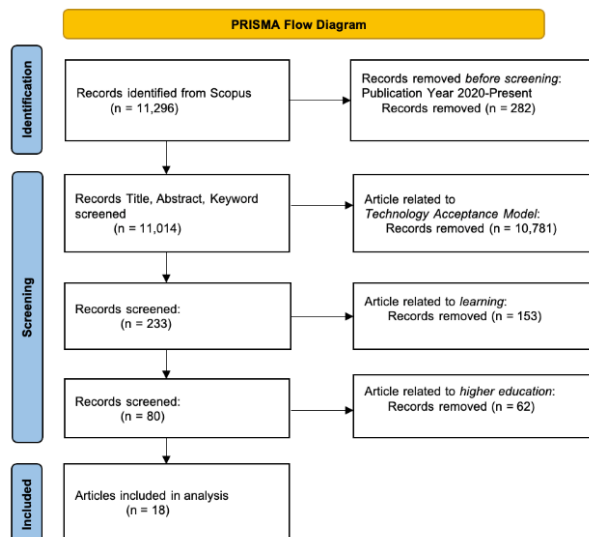
ระยะที่ 2 (Screening) มีการคัดกรองบทความ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 บทความจากการเพิ่มคำสำคัญในการค้นหา เพื่อให้สอดคล้องกับการยอมรับเทคโนโลยี โดยเพิ่มคำสำคัญ “Technology Acceptance Model” ส่งผลให้ได้บทความจากการคัดกรอง 223 บทความ

ขั้นตอนที่ 2 เพิ่มคำสำคัญ “learning” เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ ส่งผลให้ได้บทความจากการคัดกรอง 80 บทความ

ขั้นตอนที่ 3 เพิ่มคำสำคัญ “higher education” เพื่อให้สอดคล้องกับการส่งผลต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษา ส่งผลให้ได้บทความจากการคัดกรอง 18 บทความ

ระยะที่ 3 (Included) จากการคัดกรองบทความส่งผลให้ได้บทความจำนวน 18 บทความเพื่อนำมาใช้ในการศึกษา

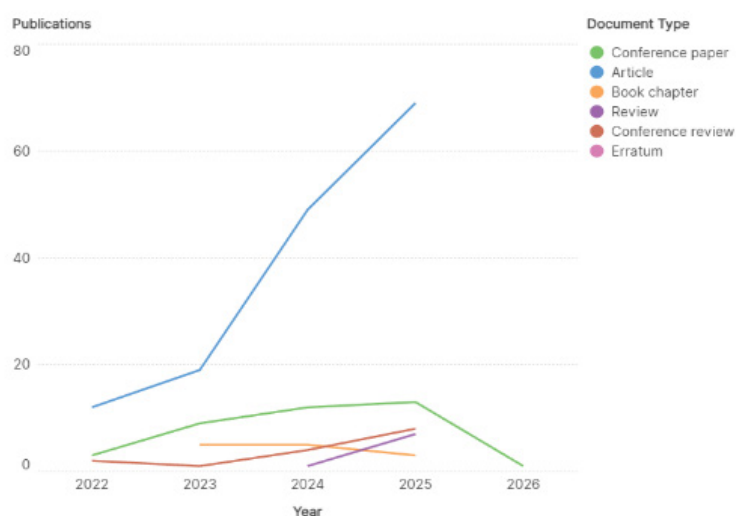

ภาพที่ 2 กระบวนการคัดเลือกสิ่งพิมพ์เพื่อการวิเคราะห์ทางบรรณานุกรมและเนื้อหา (PRISMA)

ผลการวิจัย

1. ตัวชี้วัดการตีพิมพ์

จากข้อมูลบทความวิจัยที่มีการตีพิมพ์ตามคำสำคัญ “metaverse” AND “Technology Acceptance Model” ระหว่างปี 2020 ถึง 2026 โดยคัดประเภทข้อมูลเฉพาะภาษาอังกฤษ รวมทั้งหมดจำนวน 223 บทความ

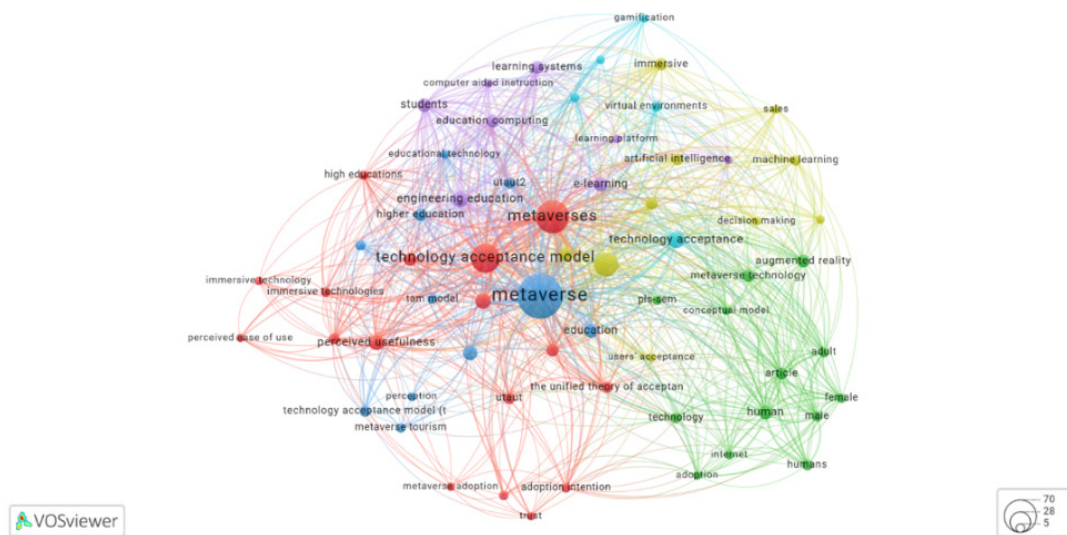

ภาพที่ 3 ผลงานตีพิมพ์เกี่ยวกับเมตาเวิร์สและแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (2020–2026)

ภาพที่ 3 แสดงแนวโน้มการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการในประเภทต่างๆ ระหว่างปี 2020 ถึง 2026 โดยอ้างอิงข้อมูลจากกราฟแสดงจำนวนสิ่งพิมพ์รายปี ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญและต่อเนื่องของสิ่งพิมพ์ประเภท 'Article' (บทความวิชาการ) โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 12 ฉบับในปี 2022 สู่ระดับสูงสุดที่ 70 ฉบับในปี 2025 การเติบโตในอัตราเร่งเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า 'Article' ได้กลายเป็นรูปแบบการตีพิมพ์ที่โดดเด่น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของคำสำคัญในงานวิจัย โดยใช้โปรแกรม VOSviewer แผนภาพเครือข่ายสะท้อน ความเชื่อมโยงเชิงแนวคิดของคำศัพท์ทางวิชาการ โดยใช้สีเป็นตัวแทนของกลุ่มแนวคิด (Clusters) ที่เกี่ยวข้องกัน ขนาดของโหนดแทนความสำคัญหรือความถี่ของการปรากฏในวรรณกรรม ส่วนเส้นเชื่อมระหว่างโหนดแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงความร่วมปรากฏ (Co-occurrence) ซึ่งช่วยให้เข้าใจภาพรวมขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 4 เครือข่ายคำสำคัญตามการเกิดขึ้นร่วมกัน

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของคำสำคัญ แกนกลาง ของงานที่ปรากฏขึ้นคือแนวคิดเกี่ยวกับจักรวาลอนมิติ และแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวเชื่อมโยงหลักในการศึกษากลุ่มคำหลักที่โดดเด่นอย่างยิ่งกลุ่มหนึ่งคือประเด็นที่มุ่งเน้นด้าน การศึกษา เช่น Higher Education และ e-learning ซึ่งแสดงความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มเทคโนโลยีขั้นสูงที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และ ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) ที่ปรากฏร่วมอยู่ในเครือข่าย และแผนที่ยังเผยให้เห็นองค์ประกอบด้านมนุษย์และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อ ความตั้งใจในการยอมรับ (Adoption Intention) โดยรวมแล้ว แผนภาพนี้ให้มุมมองที่ครอบคลุมเกี่ยวกับภูมิทัศน์การวิจัยในปัจจุบันเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้และการยอมรับของผู้ใช้ในบริบทที่หลากหลาย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผ่านจักรวาลอนมิติของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี

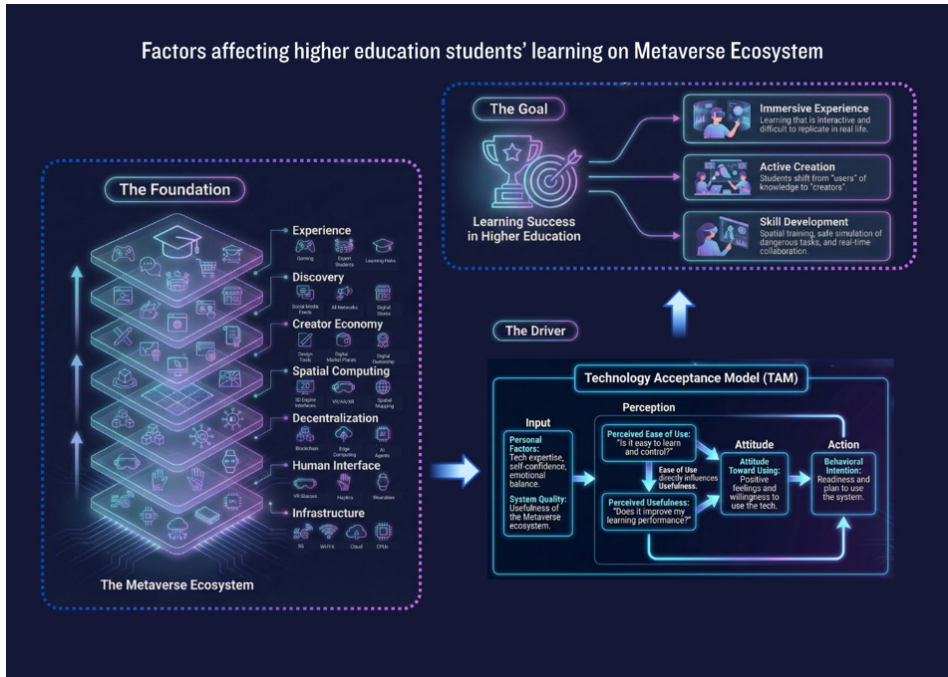
ลำดับ	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	ข้อค้นพบจากการศึกษา	อ้างอิง
1	A Technology Acceptance Model Survey of the Metaverse Prospects	ตรวจสอบตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยี Metaverse โดยใช้ TAM แบบขยาย	การรับรู้ความสามารถในตนเอง ความอยากรู้ อยากเห็น และความสุข ส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้ ขณะที่บรรทัดฐานทางสังคมและความเพื้ดเพ่ลนส่งผลต่อการรับรู้ประโยชน์ โดยการรับรู้ความง่ายและประโยชน์ทำนายทัศนคติและความตั้งใจใช้ นอกจากนี้ ราคา มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความตั้งใจใช้ และผู้ใช้อายุน้อยมีระดับการยอมรับสูงสุด	(Aburbeian et al., 2022)
2	Extending the Technology Acceptance Model (TAM) to Predict University Students' Intentions to Use Metaverse-Based Learning Platforms	สำรวจปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยส่วนบุคคล และอุปสรรคที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ Metaverse	การรับรู้ประโยชน์ ความคิดสร้างสรรค์ด้าน IT และความเพื้ดเพ่ลนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความตั้งใจใช้ ขณะที่ความเสี่ยงทางไซเบอร์เป็นปัจจัยยับยั้งหลัก การรับรู้ความสามารถในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ง่ายในการใช้ แต่ความง่ายในการใช้ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้โดยตรง	(Al-Adwan et al., 2023)
3	Influencing Factors of Usage Intention of Metaverse Education Application Platform: Empirical Evidence Based on PPM and TAM Models	วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความตั้งใจใช้แพลตฟอร์มการศึกษา Metaverse โดยผสมผสานกรอบ PPM-TAM	การเรียนรู้ส่วนบุคคล การสอนตามบริบท การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ง่ายในการใช้ ความต้องการทางสังคมและอิทธิพลทางสังคมส่งผลเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้และระบุมอดการใช้งานที่ขับเคลื่อนจากชุมชนและประสบการณ์เป็นแนวทางส่งเสริมการใช้งาน	(Wang & Shin, 2022)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	วัตถุประสงค์	ข้อค้นพบจากการศึกษา	อ้างอิง
4	Metaverse system adoption in education: a systematic literature review	ทบทวนงานวิจัยด้านการยอมรับระบบ Metaverse ในการศึกษา ในมุมมองทฤษฎีระบบสารสนเทศ	พบว่า TAM เป็นแบบจำลองที่ใช้แพร่หลายที่สุดในการทำนายความตั้งใจยอมรับเทคโนโลยี Metaverse ขณะที่ PLS-SEM เป็นวิธีวิเคราะห์หลักงานส่วนใหญ่ศึกษาในจีน ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา ผลลัพธ์สนับสนุนความเข้าใจต่อแบบจำลอง IS ในบริบท Metaverse	(Alfaisal et al., 2024)
5	Understanding the Adoption and Usage Behaviors of Popular and Emerging Metaverse Platforms: A Study Based on the Extended Technology Acceptance Model	ตรวจสอบปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้งานแพลตฟอร์ม Metaverse ที่เป็นที่ยอมรับและที่เกิดขึ้นใหม่ ภายใต้กรอบ TAM	การใช้ Metaverse ยอดนิยมได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ประโยชน์และบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย ส่วนการใช้แพลตฟอร์มเกิดใหม่ได้รับอิทธิพลจากความเพลิดเพลินและข้อบังคับภายนอกช่วงโควิด-19 ผลการศึกษาเชื่อมโยง TAM, DOI และ SDT เพื่ออธิบายแรงจูงใจการใช้งาน	(Pan et al., 2023)

จากตารางที่ 1 แสดงการสรุปสาระสำคัญจากงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี Metaverse ในบริบทการศึกษา พบว่า การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ง่ายในการใช้ ความเพลิดเพลิน อิทธิพลทางสังคม และความสามารถในตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการยอมรับ Metaverse ในการศึกษา ขณะที่ ความเสี่ยงทางไซเบอร์และต้นทุน เป็นปัจจัยยับยั้ง โดยผลการศึกษาช่วยชี้แนวทางในการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่าน Metaverse ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

จากผลการสังเคราะห์ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนผ่านจักรวาลเสมือนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานของระบบนิเวศจักรวาลเสมือน 2) กลไกการยอมรับเทคโนโลยี และ 3) ความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างองค์ประกอบของระบบนิเวศจักรวาลเสมือน
ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา
(ที่มา: ผู้วิจัยสร้างในโปรแกรม OpenAI, 2026)

จากภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศ Metaverse การยอมรับเทคโนโลยี และผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยใช้แบบจำลอง TAM อธิบายกระบวนการรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนจริง

1) โครงสร้างพื้นฐานของระบบนิเวศจักรวาลเสมือน (The Foundation: Metaverse Ecosystem) องค์ประกอบส่วนแรกทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายนอก (External Variables) ที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลักของระบบนิเวศจักรวาลเสมือน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Infrastructure), ส่วนติดต่อผู้ใช้ (Human Interface), ระบบการคำนวณเชิงพื้นที่ (Spatial Computing), กลไกกระจายศูนย์ (Decentralization), ระบบเศรษฐกิจผู้สร้างสรรค์ (Creator Economy), ระบบการค้นพบ (Discovery) และประสบการณ์การใช้งาน (Experience) องค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็นเงื่อนไขที่กำหนดระดับคุณภาพ ความพร้อมใช้งาน และศักยภาพของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งส่งอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรด้านการรับรู้ของผู้เรียนทั้งในมิติของการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน

2) กลไกการยอมรับเทคโนโลยี (The Driver: Technology Acceptance Model) เป็นกลไกขับเคลื่อนการยอมรับเทคโนโลยี ตามโครงสร้างของ TAM ดังนี้

2.1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคล (Individual Characteristics) ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยี ความมั่นใจทางดิจิทัล และประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ พร้อมทั้งคุณภาพของระบบซึ่งสะท้อนผ่านความเสถียรความเร็วในการประมวลผล และความน่าเชื่อถือของระบบจักรวาลเสมือน

2.2) การรับรู้ของผู้ใช้ (Perception) 2 ด้าน คือ 1) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use - PEOU) การประเมินของผู้เรียนว่าระบบมีความซับซ้อนน้อยและง่ายต่อการเรียนรู้

และ 2) การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness-PU) ความเชื่อที่ว่าการใช้งานระบบจะช่วยยกระดับผลการปฏิบัติงานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2.3) ทศนคติต่อการใช้งาน (Attitude Toward Using) ความรู้สึกเชิงบวกและความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการประเมินประสบการณ์การใช้งานและประโยชน์ที่ได้รับ

2.4) แสดงออก (Action) ในรูปของ ความตั้งใจในการใช้ (Behavioral Intention) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดระดับการยอมรับและความพร้อมในการนำระบบไปใช้เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) ความสำเร็จในการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา (The Goal: Higher Education Learning Success) ผลลัพธ์ของการยอมรับเทคโนโลยีจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการเรียนรู้ใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่

3.1) ประสบการณ์เสมือนจริง (Immersive Experience) การเรียนรู้ที่มี ความสมจริงสูง กระตุ้นการมีส่วนร่วมเชิงลึก และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมจำลองที่ไม่สามารถทำได้ในโลกจริง 3.2) การสร้างสรรค์เชิงรุก (Active Creation) การเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจาก “ผู้รับสาร” (Passive Receiver) สู่การเป็น “ผู้สร้างสรรค์ร่วม” (Co-creator) ในการผลิตเนื้อหาและกิจกรรมในพื้นที่เสมือน

3.3 การพัฒนาทักษะสมรรถนะสูง (Advanced Skill Development) การส่งเสริมทักษะเชิงพื้นที่ (Spatial Skills) การฝึกฝนในสถานการณ์จำลองความเสี่ยง และทักษะการทำงานร่วมกันแบบเรียลไทม์ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างพื้นฐาน Metaverse 7 ชั้น ของ Radoff (2021) มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพระบบและการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน โดยความพร้อมของเทคโนโลยีและประสบการณ์ผู้ใช้เป็นรากฐานของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ การยอมรับเทคโนโลยีตามโมเดล TAM ขึ้นอยู่กับการรับรู้ประโยชน์และความเพลิดเพลิน โดยความคิดสร้างสรรค์และความเพลิดเพลินช่วยเพิ่มความตั้งใจใช้งาน ส่วนความเสี่ยงทางไซเบอร์เป็นอุปสรรคสำคัญ (Al-Adwan et al., 2023) นอกจากนี้ ความอยากรู้อยากเห็น การรับรู้ความสามารถในตนเอง ทักษะด้านเทคนิค และความมั่นใจ ยังส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Aburbeian et al., 2022) อีกทั้ง Metaverse ยังช่วยเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้รับสารสู่ ผู้สร้างร่วม (Co-creator) ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์เสมือนจริง โดย การรับรู้ความง่าย ประโยชน์ และความเพลิดเพลิน เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและทักษะความฉลาดทางดิจิทัลควบคู่กัน เพื่อลดอุปสรรคการใช้งาน ส่งเสริมทัศนคติที่ดี และสนับสนุนผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ กรอบแนวคิดบูรณาการสามส่วน ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยี ปัจจัยทางจิตวิทยา และผลลัพธ์การเรียนรู้โดยพบว่า โครงสร้างพื้นฐาน Metaverse 7 ชั้น ส่งผลต่อการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน ขณะที่ ปัจจัยด้านทักษะดิจิทัล ความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณภาพระบบ มีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยี นอกจากนี้ Metaverse ยังช่วยเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับสาร

ผู้สร้างสรรค์ร่วม ผ่านการเรียนรู้เชิงรุก โดยมี ความเพียรและความสามารถในการในตนเอง เป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญ ขณะที่ความเสี่ยงทางไซเบอร์และต้นทุน เป็นอุปสรรคที่ต้องได้รับการจัดการเพื่อความยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีงบประมาณ 2567

รายการอ้างอิง

- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2019). หลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัล. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 20(1), 200–211.
- ภานุพงศ์ เสกทวีลาภ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมการใช้ Cloud Storage ในระดับ Software-as-a-Service (SaaS) ของพนักงานองค์กรเอกชน ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจของ กรุงเทพมหานคร [ค้นคว้าอิสระ (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุภัทสร จตุโชคอุดม, ณัฐธยาน์ เชาวน์เฉลิมกุล, ชนิตา มิตรานันท์, & ชีวัน เขียววิจิตร. (2565). แนวโน้มการจัดการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยและปัจจัยสู่ความสำเร็จ. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา พิเศษ*, 11(1), 17–34.
- Aburbeian, A. H. M., Owda, A. Y., & Owda, M. (2022). A Technology Acceptance Model Survey of the Metaverse Prospects. *AI (Switzerland)*, 3(2), 285–302. <https://doi.org/10.3390/ai3020018>
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior* (Pbk. ed). Prentice-Hall.
- Akour, I. A., Al-Marouf, R. S., Alfaisal, R., & Salloum, S. A. (2022). A conceptual framework for determining metaverse adoption in higher institutions of gulf area: An empirical study using hybrid SEM-ANN approach. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100052>
- Al-Adwan, A. S., Li, N., Al-Adwan, A., Abbasi, G. A., Albelbisi, N. A., & Habibi, A. (2023). “Extending the Technology Acceptance Model (TAM) to Predict University Students’ Intentions to Use Metaverse-Based Learning Platforms”. *Education and Information Technologies*, 28(11), 15381–15413. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11816-3>
- Alfaisal, R., Hashim, H., & Azizan, U. H. (2024). Metaverse system adoption in education: a systematic literature review. *Journal of Computers in Education*, 11(1), 259–303. <https://doi.org/10.1007/s40692-022-00256-6>
- Almarzouqi, A., Aburayya, A., & Salloum, S. A. (2022). Prediction of User’s Intention to Use Metaverse System in Medical Education: A Hybrid SEM-ML Learning Approach. *IEEE Access*, 10, 43421–43434. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2022.3169285>

- Al-Rahmi, A., Al-Rahmi, W., Alturki, U., Aldraiweesh, A., Almotairi, S., & Al-Adwan, A. (2022). Acceptance of mobile technologies and M-learning by university students: An empirical investigation in higher education. *Education and Information Technologies*, 27. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-10934-8>
- Cruz-Cárdenas, J., Zabelina, E., Deyneka, O., Guadalupe-Lanas, J., & Velín-Fárez, M. (2019). Role of demographic factors, attitudes toward technology, and cultural values in the prediction of technology-based consumer behaviors: A study in developing and emerging countries. *Technological Forecasting and Social Change*, 149, 119768. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119768>
- Davis, F. (1985). *A Technology Acceptance Model for Empirically Testing New End-User Information Systems*.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982–1003.
- Kang, S. (2014). Factors influencing intention of mobile application use. *Int. J. of Mobile Communications*, 12, 360–379. <https://doi.org/10.1504/IJMC.2014.063653>
- Mailizar, M., Burg, D., & Maulina, S. (2021). Examining university students' behavioural intention to use e-learning during the COVID-19 pandemic: An extended TAM model. In *Education and Information Technologies* (Vol. 26, Number 6, pp. 7057–7077). Springer. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10557-5>
- Mystakidis, S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, 2(1), 486–497. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia2010031>
- Pan, S., Jung, S., & Suo, S. (2023). Understanding the Adoption and Usage Behaviors of Popular and Emerging Metaverse Platforms: A Study Based on the Extended Technology Acceptance Model. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 67(4), 574–595. <https://doi.org/10.1080/08838151.2023.2224477>
- Promsena, S. (2020, July 2). *The Technology Acceptance Model TAM (ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี) พื้นฐานที่ต้องรู้ในการบริการจัดการระบบสารสนเทศ*. Medium. <https://medium.com/@sutheepromsena/the-technology-acceptance-model-tam-ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี-44f2b509f4a5>
- Radoff, J. (2021, April 7). *The Metaverse Value-Chain*. Medium. <https://medium.com/building-the-metaverse/the-metaverse-value-chain-afcf9e09e3a7>
- Rahman, S. A., Taghizadeh, S. K., Ramayah, T., & Alam, M. M. D. (2017). Technology acceptance among micro-entrepreneurs in marginalized social strata: The case of social innovation in Bangladesh. *Technological Forecasting and Social Change*, 118, 236–245.

- Rospigliosi, P. 'asher.' (2022). Metaverse or Simulacra? Roblox, Minecraft, Meta and the turn to virtual reality for education, socialisation and work. In *Interactive Learning Environments* (Vol. 30, Number 1, pp. 1–3). Routledge. <https://doi.org/10.1080/10494820.2022.2022899>
- Saleh, S. S., Nat, M., & Aqel, M. (2022). Sustainable Adoption of E-Learning from the TAM Perspective. *Sustainability (Switzerland)*, 14(6). <https://doi.org/10.3390/su14063690>
- Singh, J., Malhotra, M., & Sharma, N. (2022). Metaverse in education: An overview. *Applying Metalytics to Measure Customer Experience in the Metaverse*, 135–142.
- Thakur, R. (2013). Customer Adoption of Mobile Payment Services by Professionals across two Cities in India: An Empirical Study Using Modified Technology Acceptance Model. *Business Perspectives and Research*, 1, 17–29. <https://doi.org/10.1177/2278533720130203>
- Tlili, A., Huang, R., Shehata, B., Liu, D., Zhao, J., Metwally, A. H. S., Wang, H., Denden, M., Bozkurt, A., Lee, L. H., Beyoglu, D., Altinay, F., Sharma, R. C., Altinay, Z., Li, Z., Liu, J., Ahmad, F., Hu, Y., Salha, S.,... Burgos, D. (2022). Is Metaverse in education a blessing or a curse: a combined content and bibliometric analysis. In *Smart Learning Environments* (Vol. 9, Number 1). Springer. <https://doi.org/10.1186/s40561-022-00205-x>
- Wang, G., & Shin, C. (2022). Influencing Factors of Usage Intention of Metaverse Education Application Platform: Empirical Evidence Based on PPM and TAM Models. *Sustainability (Switzerland)*, 14(24). <https://doi.org/10.3390/su142417037>
- World Economic Forum. (2023, December 7). *How could the metaverse impact education?* World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2022/12/metaverse-impact-education-learning/>
- Zhou, B. (2022). Building a Smart Education Ecosystem from a Metaverse Perspective. *Mobile Information Systems*, 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/1938329>

การวิเคราะห์คำเรียกญาติของชาวผู้ไท อำเภовาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร:

อรรถวิเคราะห์และลักษณะทางวัฒนธรรม

กัญยรัตน์ มะแสงสม

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

E-mail: kanyarat@snru.ac.th

รับบทความ: 5 มิถุนายน 2569, แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2569, ตอรับบทความ: 30 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของชาวผู้ไทอำเภовาริชภูมิจังหวัดสกลนครด้านความหมายและลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาผู้ไทบ้านคำบ่อ ตำบลคำบ่อ อำเภовาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร จำนวน 2 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ องค์ประกอบ (componential analysis) ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกญาติพื้นฐานของผู้พูดภาษาผู้ไทมี 20 คำ ส่วนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานมี 26 คำ เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายพบมีความแตกต่าง ที่มีส่วนร่วมกัน 5 มิติ ได้แก่ 1) รุ่นอายุ/รุ่น 2) อายุ 3) สายเลือด 4) เพศ 5) ฝ่ายพ่อ/แม่ สะท้อนให้เห็นว่าในวัฒนธรรมของชาวผู้ไทวาริชภูมิให้ ความเคารพผู้อาวุโสตามลำดับชั้น มีระบบการแยกแยะญาติฝ่ายบิดาและมารดาออกจากกันอย่างชัดเจน การใช้คำเรียกญาติที่ซับซ้อนพบในคำเรียกญาติฝ่ายพ่อแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญแก่ฝ่ายพ่อกว่าฝ่ายแม่

คำสำคัญ: คำเรียกญาติ, ผู้ไท, ลักษณะทางวัฒนธรรม, การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย

KINSHIP TERMS OF PHU TAI IN WARITCHAPHUM DISTRICT SAKON NAKHON:
COMPONENTIAL ANALYSIS AND CHARACTERISTICS

Kanyarat Masaengsom

¹Thai for Communication, Faculty of Humanities and Social Sciences
Sakon Nakhon Rajabhat University
E-mail: kanyarat@snru.ac.th

Received: 5 June 2026, Revised: 30 June 2026, Accepted: 30 June 2026

ABSTRACT

This research article aims to study the basic and non-basic kinship terms of the Phu Tai people in Waritchaphum District, Sakon Nakhon Province, focusing on their meanings and the cultural characteristics reflected through these kinship terms. This is a qualitative study, with data collected from two Phu Tai speakers in Ban Kham Bo, Kham Bo Subdistrict, Waritchaphum District, Sakon Nakhon Province, using a structured interview. Data were analyzed using componential analysis. The results revealed 20 basic kinship terms and 26 non-basic kinship terms.

The componential analysis identified five shared semantic dimensions of contrast: 1) generation, 2) age, 3) consanguinity, 4) ender, and 5) paternal/maternal side. These findings reflect that, in Phu Tai Waritchaphum culture, respect is accorded to elders according to generational hierarchy, and that paternal and maternal relatives are clearly and systematically distinguished. Furthermore, the greater terminological complexity found among paternal kinship terms reflects the greater importance attributed to the paternal side over the maternal side.

Keywords: Kinship Terms, Phu Tai, Cultural Characteristics, Componential Analysis

บทนำ

คำเรียกญาติ คือคำที่คนในแต่ละสังคมได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้เรียกบุคคลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายต่อกัน โดยที่การกำหนดคำเรียกญาติมักเป็นไปตามลำดับชั้นของความสัมพันธ์ อายุ เพศ ฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ตามที่คนในแต่ละสังคมกำหนด การศึกษาคำเรียกญาติจึงทำให้เข้าใจระบบคิดเรื่องการจัดความสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น นอกจากนี้ ความน่าสนใจของคำเรียกญาติคือการนำไปใช้ในบริบทอื่นๆ เช่น ในสังคมไทยใช้เป็นคำสรรพนาม ใช้เป็นคำเรียกขานบุคคลที่ไม่ใช่ญาติได้ อีกด้วย จะเห็นได้ว่าคำเรียกญาติในสังคมไทยเป็นคำอีกประเภทหนึ่งที่นำศึกษางานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการศึกษาที่เรียกว่า “การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential analysis)” ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethno-semantics) มีนักวิชาการไทยที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกศึกษาคำเรียกญาติ คือ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (1996) ศึกษาเรื่อง A comparative study of the Thai and Zhuang kinship system และในปี 2001 เรื่อง A Componential analysis of Kinship terms in Thai ศึกษาเปรียบเทียบระบบคำเรียกญาติภาษาไทยและภาษาจ้วง ในปี 2533 ศึกษาเรื่อง ลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมไทยที่แสดงโดยคำเรียกญาติ

ในสมัยต่อมา งานวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกญาติอาจแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) งานวิจัยที่ศึกษาคำเรียกญาติในภาษาใดภาษาหนึ่งที่พูดในประเทศไทย (เยาวลักษณ์ เกลิมเกียรติ, 2542; วราภรณ์ ติระ, 2545; กาญจน์ชนก อาภาโรจนกิจ, 2551; ปุณย์จริย์ สรสีสม, 2010) 2) งานวิจัยที่ศึกษาคำเรียกญาติในเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษา (ศศิธร นวเลิศปรีชา, 2552; จตุพร โดมไพรวัลย์, 2555; ธัญญา จันทรเต็ม, 2557; อรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561) และ 3) การศึกษาการใช้คำเรียกญาติในเชิงเปรียบเทียบหรือใช้กับบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ (วิภากร วงศ์ไทย, 2541) เช่น การใช้คำเรียกญาติในการเรียกขาน (กัลยา ดิงศภทัยและอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531) ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยที่วิเคราะห์คำเรียกญาติในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีไม่มากนัก พบในงานของธัญญา จันทรเต็ม (2557) ที่ศึกษาคำเรียกญาติภาษาเวีตนามในจังหวัดนครพนม งานของศศิธร นวเลิศปรีชา (2552) ที่ศึกษาระบบคำเรียกญาติภาษาส่วย (กวย-กวย) ของผู้พูดที่มีอายุต่างกัน ในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้งานวิจัยข้างต้นจะเป็นการทำวิจัยในพื้นที่ภาคอีสาน แต่ศึกษาภาษาที่ไม่ใช่ภาษาถิ่นในภาคอีสานหรือไม่ใช่ภาษาตระกูลไท

จังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้พูดภาษาตระกูลไทกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม หนึ่งในนั้นคือกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทซึ่งอยู่กระจัดกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของอำเภอพรรณานิคม อำเภวาริชภูมิ เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่า ภาษาผู้ไทมีความน่าสนใจด้านการออกเสียงที่แตกต่างไปจากภาษาถิ่นอื่น โดยเฉพาะระบบเสียงสระทั้งยังมีวัฒนธรรมที่เด่นด้านการแต่งกาย การทอผ้า ดนตรี ศิลปะการแสดง ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าในด้านการจัดลำดับความสัมพันธ์เครือญาติของชาวผู้ไทมีลักษณะอย่างไร จึงสนใจศึกษาคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานภาษาผู้ไท อำเภวาริชภูมิ เพื่อให้เข้าใจระบบคิดและลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติ เพื่อประโยชน์ในการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานและคำเรียกญาติไม่พื้นฐาน ของชาวผู้ไท อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติพื้นฐานและคำเรียกญาติไม่พื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะในงานวิจัยนี้คือคำว่าคำเรียกญาติพื้นฐานและคำเรียกญาติไม่พื้นฐานซึ่งผู้วิจัยปรับจากรวบรวม ดิระ (2545) คำเรียกญาติพื้นฐาน หมายถึง คำเรียกญาติที่ไม่ใช่คำประสม ไม่ใช่วลี มักมีพยางค์เดียว ไม่มีคำอื่นใดมาประกอบ ต้องเป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์โดยสายเลือด ไม่ใช่คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง

คำเรียกญาติไม่พื้นฐาน หมายถึง คำเรียกญาติที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงานเท่านั้น ไม่เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือด เช่น เขย สะใภ้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคำเรียกญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ทั้งในกลุ่มคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานโดยมุ่งวิเคราะห์ใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ มิติด้านองค์ประกอบทางความหมาย (Semantic components) และมิติด้านลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านระบบคำเรียกญาติดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลที่มีผู้บอกภาษาแต่ละกลุ่ม โดยอ้างอิงจากงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาภาษากลุ่มนั้น ๆ แล้ว
- 2) การคัดเลือกผู้บอกภาษา การวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้พูดภาษาผู้ไทเพศชาย 1 คน เพศหญิง 1 คนที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี พูดภาษาผู้ไทเป็นภาษาแม่ในชีวิตประจำวัน สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา เกิดและเติบโตในพื้นที่ที่เก็บข้อมูล แต่งงานแล้ว และเต็มใจที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย
- 3) ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์คำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน โดยแบบสัมภาษณ์คำเรียกญาติพื้นฐานปรับจากรรณสิทธิ์ (2561) บุญสวัสดิ์ (2561) ส่วนแบบสัมภาษณ์คำเรียกญาติไม่พื้นฐานปรับจากรวบรวม ดิระ (2545)
- 4) เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) ทางความหมายของคำเรียกญาติ นำเสนอในรูปแบบตารางที่มีข้อมูลคำเรียกญาติองค์ประกอบทางความหมายและความหมายของคำแต่ละคำ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของชาว ผู้ไท ข้อมูลจำนวนคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานภาษาผู้ไท และลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของชาวผู้ไทบ้านคำบ่อ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ม.ป.ป.) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดงและแม่น้ำคำทางตอนเหนือของเวียดนามและลาว ซึ่งเชื่อมต่อกับตอนใต้ของจีน เรียกรวมกันว่าบริเวณสิบสองจุไทย การอพยพของชาวผู้ไทเกิดขึ้นเนื่องจากความขัดแย้งและการรุกรานจากชนต่างกลุ่มทำให้ต้องเคลื่อนย้ายจากเมืองแถบลุ่มน้ำที่ราบทางตอนใต้จนถึงที่ราบเชิงขวางการเคลื่อนย้ายประชากรสู่ดินแดนไทยเกิดขึ้นในหลายช่วงเวลาทั้งนี้เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผล

ต่อการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญคือเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. 2369 ซึ่งเจ้าอนุวงศ์ได้ยกทัพเข้ายึดเมืองนครราชสีมาและสระบุรี พร้อมกวาดต้อนผู้คนไปยังเวียงจันทน์ เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ยกทัพไปปราบปรามและตีหัวเมืองฝ่ายลาวหลายแห่ง ส่งผลให้มีการกวาดต้อนประชากรจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งผู้ไทและกะเลิง กลับมายังดินแดนไทย รวมแปดกลุ่ม โดยส่วนใหญ่ถูกจัดให้ตั้งถิ่นฐานในเขตภาคอีสาน

จากกระบวนการอพยพและการกวาดต้อนประชากรดังกล่าวปัจจุบันพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทกระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นหลัก ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม สกลนคร มุกดาหาร อำนาจเจริญ และยโสธร ครอบครัวของชาวผู้ไทมีผู้ชายเป็นหลักในการสืบสายตระกูล เพราะถือว่าผู้ชายเป็นผู้นำในการสร้างครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าชาวผู้ไทในจังหวัดสกลนครตั้งชุมชนอยู่ในหลายอำเภอ หนึ่งในนั้นคือที่อำเภวาริชภูมิ ผู้บอกข้อมูลภาษาคือชาวบ้านบ้านคำบ่อ ตำบลคำบ่อ อำเภวาริชภูมิ กล่าวถึงประวัติการก่อตั้งชุมชนว่าบรรพบุรุษของชาวผู้ไทบ้านคำบ่ออพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และเดินทางมาเรื่อย ๆ จนมาถึงบริเวณที่ตั้งในปัจจุบัน พบว่าบริเวณเชิงเขาของเทือกเขาภูพานซึ่งอยู่ใกล้ ๆ หมู่บ้านมีบ่อน้ำแห่งหนึ่งซึ่งมีน้ำผุดออกมาตลอดไม่เคยแห้ง เห็นเป็นที่อัศจรรย์ ประกอบกับมีความอุดมสมบูรณ์และอยู่ใกล้เชิงเขาจึงปักหลักตั้งหมู่บ้านขึ้นที่นั่น

2. คำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานภาษาผู้ไท

คำเรียกญาติพื้นฐานในงานวิจัยนี้ หมายถึง คำเรียกญาติที่มีกัมมพยางค์เดียว ไม่มีคำอื่นใดมาประกอบต้องเป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์โดยสายเลือด ไม่ใช่คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน ส่วนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานที่ใช้ในงานวิจัยนี้ หมายถึง คำเรียกญาติที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงานเท่านั้น ไม่เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือดจึงมีลักษณะทางความหมายบางประการที่แตกต่างกับคำเรียกญาติพื้นฐานที่กล่าวถึงข้างต้น รวมทั้งมีจำนวนคำที่แตกต่างกันด้วย

ผู้วิจัยใช้การอธิบายความหมายของคำเรียกญาติด้วยคำย่อในภาษาอังกฤษ ตามความนิยมในการศึกษาคำเรียกญาติ ดังนี้

Wi หมายถึง ภรรยา	Hu หมายถึง สามี
Fa หมายถึง พ่อ	Mo หมายถึง แม่
So หมายถึง ลูกชาย	Da หมายถึง ลูกสาว
Br หมายถึง พี่หรือน้องชาย	Si หมายถึง พี่หรือน้องสาว
y หมายถึง อายุน้อยกว่า (ญาติคนนั้น)	o หมายถึง อายุมากกว่า (ญาติคนนั้น)

ในงานวิจัยนี้ได้กำหนดมิติแห่งความแตกต่างที่ใช้ในการแสดงองค์ประกอบทางความหมาย ดังนี้

1) รุ่นอายุ/รุ่น ใช้หมายถึง วัยของคนที่เป็นระยะ ๆ มีอรรถลักษณะดังนี้

- [รุ่น 0] หมายถึง รุ่นตัวเอง (ego)
- [รุ่น +1] หมายถึง รุ่นสูงกว่าตัวเอง 1 รุ่น
- [รุ่น +2] หมายถึง รุ่นสูงกว่าตัวเอง 2 รุ่น
- [รุ่น +3] หมายถึง รุ่นสูงกว่าตัวเอง 3 รุ่น
- [รุ่น -1] หมายถึง รุ่นต่ำกว่าตัวเอง 1 รุ่น
- [รุ่น -2] หมายถึง รุ่นต่ำกว่าตัวเอง 2 รุ่น

[รุ่น -3] หมายถึง รุ่นต่ำกว่าตัวเอง 3 รุ่น

[รุ่น -4] หมายถึง รุ่นต่ำกว่าตัวเอง 4 รุ่น

2) อายุ ใช้หมายถึง ช่วงเวลานับตั้งแต่เกิดจนถึงวัยปัจจุบัน ใช้ในการเปรียบเทียบว่าอายุมากกว่าหรือน้อยกว่ากันในกลุ่ม หากอายุมากกว่าอีกฝ่ายจะใช้รหัสลักษณะ [+อายุ] หากอายุน้อยกว่าจะใช้รหัสลักษณะ [-อายุ]

3) สายเลือด ใช้หมายถึง การมีบรรพบุรุษร่วมกัน แบ่งออกเป็นรหัสลักษณะ [+สายตรง] หมายถึง มีบรรพบุรุษร่วมกันโดยตรง และ [-สายตรง] หมายถึง การมีบิดามารดาาร่วมกัน

4) เพศ ใช้หมายถึง เพศชายหรือเพศหญิง แบ่งออกเป็นรหัสลักษณะ [+ชาย] หมายถึง เพศชาย และ [-ชาย] หมายถึง เพศหญิง

5) ฝ่ายพ่อ/แม่ ใช้หมายถึง อยู่ในญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ แบ่งออกเป็นรหัสลักษณะ [+ฝ่ายพ่อ] หมายถึง อยู่ฝ่ายพ่อ และ [-ฝ่ายพ่อ] หมายถึง อยู่ฝ่ายแม่

6) เพศของผู้พูด ใช้หมายถึง เพศของผู้พูดว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย แบ่งออกเป็น [+ผู้พูดชาย] หมายถึง ผู้พูดเป็นเพศชาย และ [-ผู้พูดชาย] หมายถึง ผู้พูดเป็นเพศหญิง

7) การแต่งงานใหม่ ใช้หมายถึง การนับญาติจากการแต่งงานใหม่ แบ่งออกเป็น [+แต่งงานใหม่] หมายถึง เป็นญาติกันจากการแต่งงานใหม่ และ [-แต่งงานใหม่] หมายถึง ไม่ได้เป็นญาติกันจากการแต่งงานใหม่

มิติแห่งความแตกต่างและรหัสลักษณะข้างต้นนำมาใช้แสดงความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานภาษาผู้ไทได้ดังต่อไปนี้

2.1 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาผู้ไท ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลได้ 20 คำ รายละเอียดเป็นดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาผู้ไท

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทาง ความหมาย	ความหมาย
1	/ʔi-phóʔ/	[รุ่น+3] [+ฝ่ายพ่อ] [+ชาย]	Fa Fa Fa Fa Mo Fa Mo Fa Fa Mo Mo Fa
2	/ʔi-beʔ/	[รุ่น+3] [+ฝ่ายพ่อ] [-ชาย]	Fa Fa Mo Fa Mo Mo Mo Fa Mo Mo Mo Mo
3	/ʔi-pû:/	[รุ่น+2] [+ฝ่ายพ่อ] [+ชาย]	Fa Fa

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทาง ความหมาย	ความหมาย
4	/ʔi-ná:/	[รุ่น+2] [+ฝ่ายพ่อ] [-ชาย]	Fa Mo
5	/phî:-tû:/	[รุ่น+2] [-ฝ่ายพ่อ] [+ชาย]	Mo Fa
6	/mê:-tû:/	[รุ่น+2] [-ฝ่ายพ่อ] [-ชาย]	Mo Mo
7	/phóʔ/	[รุ่น+1] [+สายตรง] [+ชาย]	Fa
8	/beʔ/	[รุ่น+1] [+สายตรง] [-ชาย]	Mo
9	/lûŋ/	[รุ่น+1] [-สายตรง] [+อายุ] [+ชาย]	Fa Br (o) Mo Br (o)
10	/pá:/	[รุ่น+1] [-สายตรง] [+อายุ] [-ชาย]	Fa Si (o) Mo Si (o)

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทาง ความหมาย	ความหมาย
11	/ʔǎ:w/	[รุ่น+1] [-สายตรง] [-อายุ] [+ฝ่ายพ่อ] [+ชาย]	Fa Br (y)
12	/ʔǎ:/	[รุ่น+1] [-สายตรง] [-อายุ] [+ฝ่ายพ่อ] [-ชาย]	Fa Si (y)
13	/ná:/	[รุ่น+1] [-สายตรง] [-อายุ] [-ฝ่ายพ่อ]	Mo Br (y) Mo Si (y)
14	/ʔǎ:j/	[รุ่น0] [-สายตรง] [+อายุ] [+ชาย]	Br (o)
15	/ʔǎ:j/	[รุ่น0] [-สายตรง] [+อายุ] [-ชาย]	Si (o)
16	/nǎ:ŋ/	[รุ่น0] [-สายตรง] [-อายุ]	Br (y) Si (y)
17	/lǎʔ/	[รุ่น-1] [+สายตรง]	So Da

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทาง ความหมาย	ความหมาย
18	/lǎ:n/	[รุ่น-1] [+สายตรง] และ [รุ่น-2]	So So So Da Da So Da Da Br(o) So Br(o) Da Br(y) So Br(y) Da Si(o) So Si(o) Da Si(y) So Si(y) Da
19	/lǎ:n/	[รุ่น-3]	So So So So So Da So Da So So Da Da Da So So Da So Da Da Da So Da Da Da
20	/lǎ:n/	[รุ่น-4]	So So So So So So So Da So So Da So So So Da Da So Da So So So Da So Da So Da Da So So Da Da Da Da So So So Da So So Da Da So Da So Da So Da Da Da Da So So Da Da So Da Da Da Da So Da Da Da Da

*ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 คำเรียกญาติไม่พื้นฐานภาษาผู้ไท ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลได้ 26 คำ รายละเอียดมีดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงคำเรียกญาติไม่พื้นฐานภาษาผู้ไท

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทางความ หมาย	ความหมาย
1	/mê:/	[รุ่น 0] [+ผู้พูดชาย] [-ชาย] [+สายตรง]	Wi

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทางความหมาย	ความหมาย
2	/phō:/	[รุ่น 0] [-ผู้พูดชาย] [+ชาย] [+สายตรง]	Hu
3	/mɛ:- ^h tháw/	[รุ่น +1] [+ผู้พูดชาย] [-ชาย] [+สายตรง]	Wi Mo
		[รุ่น +2] และ [รุ่น +3] [-ชาย]	Wi Mo Mo Hu Mo Mo Wi Mo Mo Si Hu Mo Mo Si Wi Fa Mo Hu Fa Mo Wi Fa Mo Si Hu Fa Mo Si Hu Fa Mo Mo Wi Fa Mo Mo etc.
4	/pho:- ^h tháw /	[รุ่น +1] [+ผู้พูดชาย] [+ชาย] [+สายตรง]	Wi Fa
		[รุ่น +2] และ [รุ่น +3] [+ชาย]	Wi Mo Fa Wi Mo Fa Br Hu Mo Fa Hu Mo Fa Br Hu Fa Fa Hu Fa Fa Fa Wi Fa Fa Fa Hu Fa Fa Br Wi Fa Fa Wi Fa Fa Br Hu Mo Fa Fa Wi Mo Fa Fa etc.
5	/ʔi- ^h ná:/	[รุ่น +1] [-ผู้พูดชาย] [-ชาย] [+สายตรง]	Hu Mo

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทางความหมาย	ความหมาย
6	/ʔi-pni:/	[รุ่น +1] [-ผู้พูดชาย] [+ชาย] [+สายตรง]	Hu Fa
7	/ʔi-lun/	[รุ่น +1] [+ชาย] [-สายตรง] [+อายุ]	Hu Fa Br(o) Wi Fa Br(o) Hu Mo Br(o) Wi Mo Br(o)
8	/ʔi-pâ:/	[รุ่น +1] [-ชาย] [-สายตรง] [+อายุ]	Hu Fa Si(o) Wi Fa Si(o) Hu Mo Si(o) Wi Mo Si(o)
9	/ʔă:w/	[รุ่น +1] [+ชาย] [-สายตรง] [-อายุ] [+ฝ่ายพ่อ]	Hu Fa Br(y) Wi Fa Br(y)
10	/ʔă:/	[รุ่น +1] [-ชาย] [-สายตรง] [-อายุ] [+ฝ่ายพ่อ]	Hu Fa Si(y) Wi Fa Si(y)
11	/ná:/	[รุ่น +1] [-สายตรง] [-อายุ] [-ฝ่ายพ่อ]	Wi Mo Br(y) Hu Mo Br(y) Wi Mo Si(y) Wi Mo Si(y)

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทางความหมาย	ความหมาย
12	/khó:j/	[รุ่น -1] [-สายตรง] [+แต่งงาน] [+ชาย]	Da Hu
13	/lu-phó:/ หรือ / ló:/	[รุ่น -1] [-สายตรง] [-ชาย]	So Wi
14	/khó:j/ /lă:n-	[รุ่น -1] และ [รุ่น -2] [-สายตรง] [+แต่งงาน] [+ชาย]	Br Da Hu Si Da Hu So Da Hu Da Da Hu etc.
15	/lă:n-phó:/	[รุ่น -1] และ [รุ่น -2] [-สายตรง] [-ชาย]	Br(o) So Wi Si(o) So Wi etc.
16	/khó:j/ /lě:n-	[รุ่น -3] [-สายตรง] [+ชาย]	Br So Da Hu Si So Da Hu etc.
17	/lě:n-phó:/	[รุ่น -3] [-สายตรง] [-ชาย]	So So So Wi So Da So Wi Br So So Wi etc.
18	/lò:n- khó:j/	[รุ่น -4] [-สายตรง] [+แต่งงาน] [+ชาย]	Da Da Da Da Hu Da Da Da So Da Hu etc.
19	/lò:n-phó:/	[รุ่น -4] [-สายตรง] [+แต่งงาน] [-ชาย]	So So So So Wi So So Da So Wi etc.

ลำดับที่	คำเรียกญาติ	องค์ประกอบทางความหมาย	ความหมาย
20	/ʔâ:j-khó:j/	[รุ่น 0] [+ชาย] [-สายตรง] [+แต่งงาน] [+อายุ]	Si(o) Hu
21	/ʔâ:j-phó:/	[รุ่น 0] [+ชาย] [-สายตรง] [+แต่งงาน] [+อายุ]	Br(o) Wi
22	/nô:ŋ-khó:j/	[รุ่น 0] [+ชาย] [-สายตรง] [-อายุ]	Si(y) Hu
23	/nô:ŋ-phó:/	[รุ่น 0] [+ชาย] [-สายตรง] [-อายุ]	Br(y) Wi
24	/ʔi-phóʔ/	[รุ่น +1] [+ชาย] [+แต่งงานใหม่]	Mo Hu(พ่อเลี้ยง)
25	/ʔi-beʔ/	[รุ่น +1] [+ชาย] [+แต่งงานใหม่]	Fa Wi(แม่เลี้ยง)
26	/lu-liáŋ/	[รุ่น -1] [+สายตรง] [+แต่งงานใหม่]	Hu So Hu Da Wi So Wi Da

*ที่มา: ผู้วิจัย

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า รูปคำเรียกญาติไม่พื้นฐานบางคำเหมือนกับคำเรียกญาติพื้นฐาน เช่น /ʔi-phóʔ/ /ʔi-beʔ/ ส่วนสิ่งที่พบเหมือนคำเรียกญาติพื้นฐานคือการให้ความสำคัญกับฝ่ายพ่อเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสังเกตได้จากการมีคำเรียกญาติฝ่ายพ่อใช้มากกว่าฝ่ายแม่โดยมีคำเรียกญาติที่แยกเพศ ในคำเรียกญาติ [รุ่น +1] [-อายุ] คือ คำว่า /ʔä:w/ และ /ʔä:/

2.3 ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติในงานวิจัยนี้ เป็นการพิจารณามิติแห่งความแตกต่างที่ปรากฏในคำเรียกญาติแต่ละคำ และถือว่ามิติดังกล่าวแสดงถึงการให้คุณค่าหรือให้ความสำคัญกับสิ่งนั้นในวัฒนธรรมของตน ซึ่งมีมิติต่าง ๆ ที่ปรากฏในคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานเป็นดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบมิติแห่งความแตกต่างที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติ

ประเภทของคำ เรียกญาติ	มิติแห่งความแตกต่าง						
	รุ่นอายุ/ รุ่น	อายุ	สายเลือด	เพศ	ฝ่ายพ่อ/ แม่	เพศของผู้ พูด	การแต่งงาน ใหม่
คำเรียกญาติพื้นฐาน	/	/	/	/	/		
คำเรียกญาติไม่พื้นฐาน	/	/	/	/	/	/	/

*ที่มา: ผู้วิจัย

มิติแห่งความแตกต่างที่มีร่วมกันคือ 1) รุ่นอายุ/รุ่น 2) อายุ 3) สายเลือด 4) เพศ และ 5) ฝ่ายพ่อ/แม่ ส่วนมิติที่ต่างกันคือ 1) เพศของผู้พูด และ 2) การแต่งงานใหม่ พบเฉพาะในคำเรียกญาติไม่พื้นฐาน

ผู้วิจัยพบว่า การนับถือ “อาวุโส” คือลักษณะทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน จะเห็นได้ว่า มิติ [รุ่นอายุ] เป็นมิติที่พบในคำเรียกญาติทุกคำ สอดคล้องกับการสอบถามคำถามที่สะท้อนวัฒนธรรม เช่น “เด็กต้องเคารพผู้ใหญ่ใช่หรือไม่” ได้คำตอบว่าเด็ก (หมายรวมถึงผู้ที่มีอายุน้อยกว่า) จะต้องให้เกียรติและให้ความเคารพญาติผู้ใหญ่ด้วยการใช้คำเรียกให้เหมาะสมกับลำดับชั้น เมื่อพบญาติผู้ใหญ่ก็ต้องไหว้หรือทำความเคารพ ต้องพูดคุยกิริยาอาการที่สุภาพ ตลอดจนให้อำนาจการตัดสินใจในหลายเรื่องเป็นดุลยพินิจของผู้ใหญ่ด้วย โดยเฉพาะเรื่องสำคัญ เช่น การเลือกคู่ครอง การหย่า แม้ว่าในปัจจุบันจะเป็นการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ไม่มีการคลุมถุงชนก็ตาม ก็จะต้องนำผู้ที่ตนคิดว่าจะใช้ชีวิตคู่ในอนาคตมานำกับญาติผู้ใหญ่เพื่อให้ท่านเห็นชอบ เป็นต้น

การให้ความสำคัญกับความอาวุโสหรือรุ่นอายุนี้ ก็จะสัมพันธ์กับมิติด้าน [อายุ] ด้วย ดังเช่น คำเรียกญาติในรุ่น [0] รุ่น [+1] ก็จะมีคำเรียกญาติสำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่าใช้แตกต่างจากผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ลักษณะเช่นนี้ปรากฏใช้ทั้งในคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน

มิติด้าน [สายเลือด] ซึ่งแบ่งเป็นสายเลือดโดยตรงและไม่ตรงนั้น ก็ปรากฏทั้งในคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน สายเลือดจะบ่งบอกความใกล้ชิดและความสำคัญของลำดับญาติได้ กล่าวคือญาติสายตรงจะ

เป็นญาติที่มีความใกล้ชิดมากกว่าอีกฝ่าย เป็นที่น่าสังเกตว่า การมีคำศัพท์ที่จำแนกเพศและฝ่ายพ่อ/ฝ่ายแม่อย่างละเอียดในรุ่น G+2 และ G+1 ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสืบทอดและการรับรู้สายสัมพันธ์ในอดีตซึ่งจำเป็นต่อการจัดลำดับอาวุโสและการปฏิบัติตนต่อญาติอย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ ความใกล้ชิดยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมอบมรดกให้แก่ทายาท จากการสัมภาษณ์เรื่องมรดกจากพ่อแม่ไปให้ลูกนั้น พบว่าพ่อแม่จะให้มรดกแก่ลูกที่ดูแลตนในยามชรามากกว่าคนอื่น ๆ ที่ออกไปมีครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นลูกคนสุดท้องหรือไม่ก็จะเป็นลูกสาว

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ มิติ [ฝ่ายพ่อ/แม่] สะท้อนให้เห็นว่าในคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน ล้วนให้ความสำคัญกับฝ่ายพ่อกว่าฝ่ายแม่ เห็นได้จากการมีคำเรียกญาติในฝ่ายพ่อใช้มากกว่าและละเอียดกว่าฝ่ายแม่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในคำเรียกญาติพื้นฐานคือคำเรียกญาติ [รุ่น +1] [-อายุ] ในฝ่ายพ่อกจะมีคำเรียกญาติ 2 คำซึ่งแบ่งแยกตามเพศ คือ เพศชายใช้คำว่า /ʔā:w/ และเพศหญิงใช้คำว่า /ʔā:/ แต่ฝ่ายแม่มีเพียงคำเดียวคือ /ná/ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บอกภาษาชาติพันธุ์ผู้ไทให้ข้อมูลว่า ในชุมชนของตน ฝ่ายมารดาคือผู้มีบทบาทในการตัดสินใจหลัก เห็นได้จากการเลือกคู่ครอง จะต้องเป็นผู้ที่แม่เห็นว่าเหมาะสมกับลูก และมารดาคือผู้เป็นใหญ่ในเรื่องเพราะเป็นผู้ดูแลทุกคนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี แม้ว่าบิดาคือผู้ทำงานหาเงินมาจุนเจือครอบครัวแต่ก็มักจะขอความเห็นภรรยาในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เสมอ

จากข้อมูลที่ได้รับมานี้ทำให้เห็นว่าแม้ว่าคำเรียกญาติจะสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับฝ่ายพ่อกว่าฝ่ายแม่ แต่ในวิถีการปฏิบัติจริง แม่และญาติฝ่ายแม่คือผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในบ้านและอาจเกิดจากแม่คือผู้ที่เลี้ยงดูลูกและมีความใกล้ชิดกับลูก

มิติ [ฝ่ายพ่อ/แม่] ดังกล่าวนี้นี้ยังมีความสัมพันธ์กับมิติด้านเพศ จะเห็นได้ว่า การแบ่งแยกเพศชายหรือหญิงก็เป็นอีกความแตกต่างที่พบในคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน เป็นที่น่าสังเกตว่าการแบ่งแยกเพศมักจะพบในคำเรียกญาติ [รุ่น+1] [รุ่น+2] เท่านั้น

มิติ [เพศของผู้พูด] เป็นมิติที่พบในการอธิบายความหมายของคำเรียกญาติไม่พื้นฐานเท่านั้น ทั้งนี้เพศของผู้พูดคือความแตกต่างที่สำคัญในการลำดับญาติฝั่งสามีหรือภรรยาและเป็นที่น่าสังเกตว่าเกือบทุกชาติพันธุ์การใช้คำเรียกบิดาและมารดาของสามีหรือภรรยาใช้คำเทียบเท่ากับระดับ [รุ่น+2] คือมีสถานภาพสูงเท่ากับเป็นปู่ตายายของตน ไม่ใช่ในระดับพ่อแม่ของตน ส่วนการแต่งงานใหม่เป็นการจัดลำดับความสัมพันธ์ที่พบในคำเรียกญาติ [รุ่น+1] และ [รุ่น-1] เท่านั้น และส่วนใหญ่จะใช้คำเรียกญาติในมิตินี้เป็นคำเดียวกับคำเรียกญาติพื้นฐานคือใช้คำว่า พ่อ แม่หรือลูก

ดังนั้น จากการศึกษาคำเรียกญาติของชาวผู้ไทอำเภอมะนัง จังหวัดสกลนคร จึงสรุปได้ว่า ทั้งคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ ตามแนวการวิเคราะห์อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์พบว่า คำเรียกญาติพื้นฐานมีจำนวน 20 คำ ส่วนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานมีจำนวน 26 คำ คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาผู้ไท พบมิติแห่งความแตกต่าง 5 มิติ คือ 1) รุ่นอายุ/รุ่น 2) อายุ 3) สายเลือด 4) เพศ 5) ฝ่ายพ่อ/แม่

คำเรียกญาติไม่พื้นฐานภาษาผู้ไท พบมิติแห่งความแตกต่าง 7 มิติ คือ 1) รุ่นอายุ/รุ่น 2) อายุ 3) สายเลือด 4) เพศ 5) ฝ่ายพ่อ/แม่ 6) เพศของผู้พูด 7) การแต่งงานใหม่

มิติแห่งความแตกต่างที่มีร่วมกันคือ 1) รุ่นอายุ/รุ่น 2) อายุ 3) สายเลือด 4) เพศ 5) ฝ่ายพ่อ/แม่ มิติที่มีร่วมกันนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวผู้ไทมีวิธีการจัดลำดับความสัมพันธ์เครือญาติทางตรงและจากการแต่งงานผ่านความอาวุโส สายเลือด เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของชาวผู้ไท อำเภอมหาวิชัยภูมิ แสดงให้เห็นว่าในการจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างญาติจะคำนึงถึงปัจจัยด้านความอาวุโสมากที่สุดสะท้อนจากมิติความแตกต่างด้านรุ่นอายุ และอายุ รองลงมาคือ สายเลือด ฝ่ายพ่อ/แม่ และเพศของผู้พูด ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2001) ที่ศึกษาคำเรียกญาติภาษาไทย และอรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์ (2561) ที่ศึกษาคำเรียกญาติภาษาไทยดำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยนี้จึงเน้นย้ำให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยและภาษาอื่นในกลุ่มตระกูลไทต่างให้คุณค่ากับ “ความอาวุโส” ในการจัดลำดับความเป็นเครือญาติ อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปว่าความอาวุโสเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้พูดภาษาตระกูลไทให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกหรือไม่อย่างไร

อีกประการหนึ่งคือการใช้คำเรียกญาติที่ใช้ซับซ้อนพบในคำเรียกญาติฝ่ายพ่อซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวผู้ไทให้ความสำคัญกับการเรียกญาติฝ่ายพ่อกว่าฝ่ายแม่ ผลการศึกษานี้อาจสอดคล้องกับการแต่งงานของชาวผู้ไทที่ฝ่ายชายคือผู้นำครอบครัว การเรียกญาติฝ่ายชายจึงมีค่าใช้มากกว่าและละเอียดกว่า สะท้อนให้เห็นการที่ครอบครัวอยู่ในระบบชายเป็นใหญ่

การศึกษานี้ช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับคำเรียกญาติของกลุ่มภาษาตระกูลไทในพื้นที่อีสานที่ยังมีจำกัด ข้อมูลชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภูมิภาคอื่น เช่น ใน สปป.ลาว ประเทศเวียดนาม อีกทั้งยังเป็นการรวบรวมข้อมูลคำศัพท์ให้นักวิชาการรุ่นหลังนำไปเปรียบเทียบกับคำเรียกญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่นๆ เพื่อสืบหารากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของตระกูลภาษาได้

รายการอ้างอิง

- กัลยา ดิงศภัทิย์, ม.ร.ว. และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2531). *การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์*. โครงการเผยแพร่งานวิจัย, ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจน์ชนก อาภาโรจนกิจ. (2551). *การศึกษาคำเรียกญาติภาษามอญ (ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบ้านเกาะ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสาคร)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จตุพร โคมไพบรวัลย์. (2555). *การเปรียบเทียบระบบคำเรียกญาติในภาษาไทยและภาษาเมียน (เย้า)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนัญญา จันทร์เต็ม. (2557). *คำเรียกญาติภาษาเวียดนามในจังหวัดนครพนม: กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนวัดอรัญญิกาวาส ตำบลในเมือง และหมู่บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญยจรรย์ สรสีสม. (2553). *การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายคำเรียกญาติภาษาดาระอาก บ้านนอแล ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรภรณ์ ติระ. (2545). *คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภากร วงศ์ไทย. (2541). คำเรียกญาติกับความหมายในเชิงเปรียบเทียบ. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 6, 114-121.

- ศศิธร นวเลิศปรีชา. (2552). ระบบคำเรียกญาติภาษาส่วย (กวย-กวย) ของผู้พูดที่มีอายุต่างกันในจังหวัดศรีสะเกษ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (ม.ป.ป.). ฐานข้อมูลชาติพันธุ์กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท. จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/191/>
- อรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์ และ สมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). มองไทดำผ่านคำเรียกญาติ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เยาวลักษณ์ เฉลิเมเกียรติ. (2542). คำเรียกญาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท] มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Prasithrathsint, A. (1996). A comparative study of the Thai and Zhuang kinship system. In *Collection of Papers on the Relationship between the Zhuang and the Thai*, pp.12-32. Chulalongkorn University Press.
- Prasithrathsint, A. (2001). A Componential analysis of Kinship terms in Thai. In *Tingsabadh, K. & Abramson, A. S. (eds.), Essays in Tai Linguistics*, pp.261- 276. Chulalongkorn University Press.

**คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับบทความของวารสารสุขภาพ
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**

การตั้งค่าน้ำกระดาษ	หัวกระดาษ 2.54 ซม. ท้ายกระดาษ 2.5 ซม. กั้นขวา 2.54 ซม. กั้นซ้าย 3.00 ซม.
ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความภาษาไทย ขนาด 18 pt ชนิดตัวหนา ภาษาอังกฤษ (Title) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 18 pt ชนิดตัวหนา
ชื่อผู้พิมพ์	ระบุผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา ชิดด้านขวาของหน้ากระดาษ
สังกัดและข้อมูลผู้พิมพ์	ระบุ สาขาวิชา, สังกัด ชื่อสถาบัน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และระบุ Corresponding Author: E-mail ขนาด 14 pt ชนิดตัว ธรรมดา ชิดด้านขวาของหน้ากระดาษ
บทคัดย่อ/ABSTRACT	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
คำสำคัญ/Keyword	(คำที่ 1), (คำที่ 2), (คำที่ 3) ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อและท้าย ABSTRACT ขนาด 14 pt ชนิดตัวธรรมดา
บทนำ	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
นิยามศัพท์เฉพาะ	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
หลักการ แนวคิด	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
กรอบแนวคิดในการวิจัย	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
วิธีดำเนินการวิจัย	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
- เครื่องมือการวิจัย	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
- วิธีรวบรวมข้อมูล	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
องค์ความรู้ใหม่	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
ข้อเสนอแนะการวิจัย	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา
รายการอ้างอิง	ขนาด 16 pt ชนิดตัวหนา เนื้อหา ขนาด 16 pt ชนิดตัวธรรมดา เรียงตามตัวอักษร และจำนวนรายการต้องตรงกันและเท่ากับที่ใช้อ้างอิง ในเนื้อหาบทความ

เกี่ยวกับวารสาร

วารสาร “ภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” เป็นวารสารวิจัยราย 6 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องในลักษณะสหวิทยาการเพื่อสร้างองค์ความรู้และวิทยาการที่เกิดจากการวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคม อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ นักวิจัยทุกบทบาทที่ตีพิมพ์ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเนื้อหาและข้อคิดเห็นในบทความเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

Peer Review Process

วารสารภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นวารสารที่มีการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Refereed journal) บทความที่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบัน จำนวน 3 ท่าน จะไม่เห็นชื่อหรือข้อมูลของผู้พิมพ์ และ ผู้พิมพ์ไม่เห็นชื่อผู้ประเมิน (Double Blind review)

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความวิจัย และบทความวิชาการ

ในวารสารภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติ ตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publication Ethice (COPE) ดังต่อไปนี้

จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสารภูพานสาส์นฯ

1. กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดทำวารสารให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย และจัดทำวารสารให้มีคุณภาพ บริหารจัดการวารสารแต่ละฉบับให้ออกตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

2. กองบรรณาธิการมีความเป็นกลางในหน้าที่โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างเรื่องเพศเชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง

3. กองบรรณาธิการได้กำหนดแนวทางสำหรับผู้พิมพ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้ประเมิน) อย่างชัดเจน

4. กองบรรณาธิการมีการคัดเลือกบทความในการตีพิมพ์ตามวัตถุประสงค์ของวารสารและมีการอธิบายขั้นตอน วิธีการตีพิมพ์บทความไว้อย่างชัดเจน โดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร และมีการจัดการต้นฉบับบทความที่ได้รับเข้ามามีอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติในกรอบเวลาที่เหมาะสมและจัดการต้นฉบับในทางกลับ ส่งต่อบุคคลที่สามเพื่อเป้าประสงค์สำหรับการประเมินบทความแต่เพียงเท่านั้น

5. กองบรรณาธิการมีระบบการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ต้นฉบับตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ทำการประเมินบทความอย่างชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลของผู้ประเมินบทความจะได้รับการคุ้มครองและการพิจารณาบทความของกองบรรณาธิการผ่านระบบประเมินของวารสารฯ ให้ถือเป็นที่สุดหากมีการเปลี่ยนกองบรรณาธิการคนใหม่จะมีการส่งต่องานทั้งหมด และจะชี้แจงให้สมาชิกในกองบรรณาธิการทราบเกี่ยวกับนโยบาย/แนวทางในการทำงานใหม่ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นสม่ำเสมอ

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องชี้แจงต่อ วารสารภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ว่าต้นฉบับงานเขียนที่เสนอต่อวารสารนั้น เป็นงานที่ผลิตขึ้นเอง และมีการอ้างอิงถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขโมยผลงานวิชาการผู้อื่น (Plagiarism)
2. ต้นฉบับของผู้นิพนธ์ต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นไม่ว่าในกรณีใด ๆ
3. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ มากกว่า 1 คน การเรียงลำดับชื่อผู้นิพนธ์ ให้เป็นการตัดสินใจของผู้นิพนธ์ร่วมทุกคน และชี้แจงต่อบรรณาธิการให้ชัดเจน
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่เสนอต้นฉบับซ้ำซ้อนกับวารสารวิชาการอื่นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เสนอต่อวารสารภูพานสาส์น วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
5. ผู้นิพนธ์ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลที่สามอย่างชัดเจนในการผลิตซ้ำเนื้อหาและรูปแบบที่มีลิขสิทธิ์ (Text and image)
6. ผู้นิพนธ์ควรต้องระบุแหล่งทุนในการทำวิจัยให้ชัดเจนในต้นฉบับ (ถ้ามี)
7. ในกรณีที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะตีพิมพ์ในวารสารภูพานสาส์น วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้นิพนธ์ต้องระบุ ไว้ให้ชัดเจนด้วย
8. ผู้นิพนธ์ต้องแจ้งต่อบรรณาธิการหากตรวจพบมีความผิดพลาดในการตีพิมพ์เพื่อให้ทางวารสารภูพานสาส์น วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้จัดพิมพ์แก้ไขก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ
9. ผู้นิพนธ์ยอมีสิทธิ์ที่จะร้องเรียนหรือขอคำชี้แจงจากบรรณาธิการเกี่ยวกับการตัดสินใจตีพิมพ์ผลงานต่างๆ

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพของบทความต้นฉบับด้วยความใส่ใจ มีความเป็นกลาง และทำงานภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสม
2. ผู้ประเมินต้องแจ้งต่อบรรณาธิการทันที หากมีข้อสงสัยว่าบทความนั้นมีความเสี่ยงต่อการคัดลอกผลงานทางวิชาการจากที่อื่นมาโดยไม่มีการอ้างอิง
3. ผู้ประเมินต้องชี้แจงกรณีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับบทความที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประเมิน
4. ผู้ประเมินต้องเคารพในข้อมูลลับของต้นฉบับตลอดกระบวนการประเมิน

ปรัชญาการศึกษา

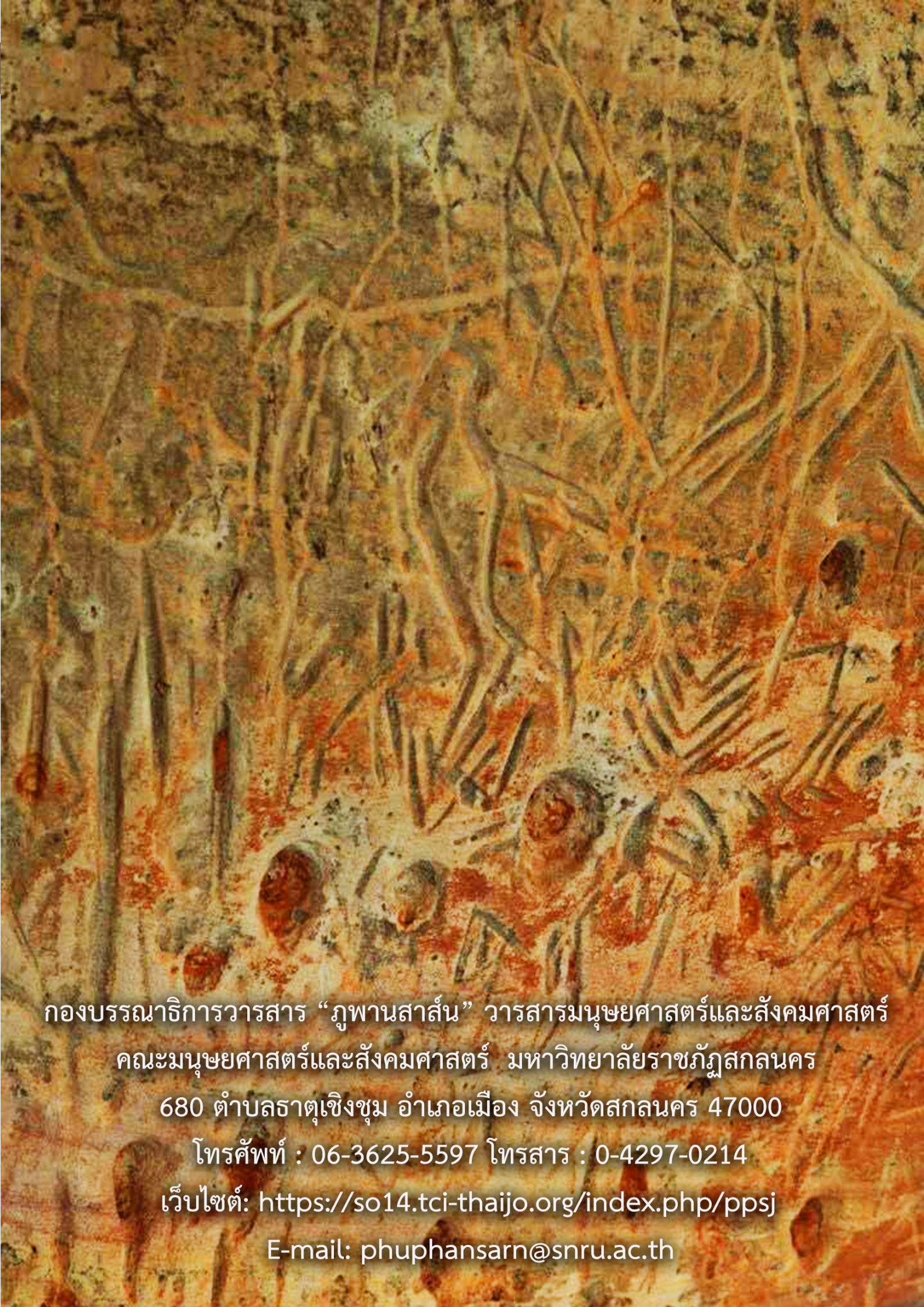
“การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้
เพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างสร้างสรรค์”

วิสัยทัศน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้
เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น”

พันธกิจ

จัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพบนฐานของความรู้คู่คุณธรรม
ผลิตและพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ท้องถิ่นและสังคม
บริการวิชาการเชิงรุกที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่นำไปสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ
บริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล

กองบรรณาธิการวารสาร “ภูพานสาส์น” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
680 ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 47000
โทรศัพท์ : 06-3625-5597 โทรสาร : 0-4297-0214
เว็บไซต์: <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/ppsaj>
E-mail: phuphansarn@snru.ac.th